

Adrian Nicolae PETCU

PRESA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
DE LA PARIS ÎN PERIOADA EXILULUI

THE PRESS OF THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH
IN PARIS DURING THE PERIOD OF EXILE

Abstract: The theme of the Romanian church exile represents another unexplored chapter in the post-December historiography of Romania. It is an extremely complex chapter, both in the number of events and facts, and especially in the methodology to be used and access to sources. To cover this historiographical gap, the present approach concerns the church press in exile that appeared at the Romanian Orthodox Church in Paris, one of the most important post-war Romanian religious centers. Thus, following research conducted in archives and libraries in the country and abroad, this study comes to outline the issue of the Romanian church press in Paris, during the exile.

Etichete: Biserica Ortodoxă Română din Paris, exilul românesc, presă.

Keywords: Romanian Orthodox Church in Paris, Romanian exile, press.

Tema exilului bisericesc românesc reprezintă un capitol de care istoriografia post-decembristă s-a ocupat prea puțin sau superficial. Este un capitol extrem de complex atât prin numărul evenimentelor și faptelor, cât mai ales prin metodologia care trebuie utilizată și accesul la surse.

În cele mai multe cazuri tratat subiectiv sau superficial, capitolul privind exilul bisericesc românesc are nevoie azi atât de o abordare critică și obiectivă, cât și de acces la surse. În cazul de față, sursele presupun documentele create de fostele organe de represiune comuniste

din România (Partid, Ministerul Cultelor și Securitate), cele bisericesti, cele personale ale principalilor actori ai exilului, cât și publicațiile, pentru care nici până astăzi nu avem o evidență clară și colecții complete, care să fie accesibile cercetării istoriografice.

Din aceste motive, considerăm că, pentru a reconstitui faptele și evenimentele exilului bisericesc românesc, putem pleca mai ales de la publicațiile cu caracter bisericesc/religios/cultural, care ne pot oferi un prim set de informații prețioase. Însă, astfel publicații nu se regăsesc în colecții complete nici măcar la entitățile bisericesti românești din Occident și nici în bibliotecile consacrate (ex. ICCMER).

Pentru demersul de față am întreprins stagii de documentare la mai mulți deținători: Biserica Ortodoxă Română din Paris (9bis rue Jean de Beauvais, actualmente catedrala Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale), Biblioteca Română din Freiburg, Germania, Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc și Institutul Român pentru Istoria Recentă.

Biserica Ortodoxă Română de la Paris a fost înființată în anul 1853, de către arhimandritul Iosafat Snagoveanu, în scopul oferirii de asistență spirituală studenților români aflați în capitala Franței. Inițial a fost capelă amenajată într-o clădire (22 rue Racine), care în 1880 avea să fie demolată, pentru extinderea Școlii de medicină din Paris. În 1882, statul român cumpără biserica fostului Colegiului Beauvais (1374), care aparținuse ordinului dominican. Astfel, lăcașul ortodox era o proprietate a statului român în care slujea un cleric român salarizat de Ministerul Cultelor de la București și care, din punct de vedere canonic, asculta direct de mitropolitul primat, iar, mai apoi, de Patriarhul României¹.

Pentru demersul de față, în mare parte, am încercat să reconstituim colecțiile periodice pe care Biserica Ortodoxă Română din Paris (în continuare, BORP) le-a editat de-a lungul unei perioade de aproximativ o jumătate de secol. În stadiul actual al cercetărilor, putem spune că prima publicație a fost editată în anul 1939 la inițiativa superiorului, de atunci, protosinghelul Teofil Ionescu. Este vorba de periodicul „Cuvânt bun”, o publicație misionară adusă din țară,

¹ Veniamin Pocitan, *L'Église Orthodoxe Roumaine de Paris*, Bucarest, 1937, pp. 58-71.

cum, de altfel, era și caracterul parohiei pariziene pe care o păstorea. Aceasta a apărut doar un singur an.

În 1940, același superior a lansat ideea publicării unei reviste proprii BORM, cu numele de „Vestitorul”, care a apărut până în 1944.

Mai apoi, superiorul Martinian Ivanovici scoate timp de un an revista „Credința”, care își întrerupe apariția din cauza evenimentelor din cursul anului 1948.

Cu toate acestea, în ședința Consiliului parohial din 24 aprilie 1948 se propune scoaterea unei reviste cu numele de „Buciumul”, inițiativă care însă nu se materializează. Totuși, cu numele acesta este scoasă o revistă în timpul conducerii BORM de către preotul Virgil Pârvănescu, adică din 1952 și până în 1953.

Următoarea apariție este abia în anul 1961, deși ideea ei persista în discuțiile membrilor Consiliului parohial încă din anii 1958-1959. Revista va avea numele de „Biserica Ortodoxă Română de la Paris”, apoi „Sfinții Arhangheli”, hramul BORM și va fi coordonată de superiorul Vasile Boldeanu. Aceasta își va înceta apariția în anul 1969. După acest an, se pare că BORM nu a mai avut o publicație proprie.

O altă publicație apărută la inițiativa conducerii BORM este „Buletinul eparhial”, periodic al Episcopiei românilor din străinătate de sub conducerea mitropolitului Visarion Puiu și care își avea sediul în 9bis rue Jean de Beauvais.

Tot cu sediul la adresa Bisericii Ortodoxe Române din Paris, doar pentru puțin timp, a apărut publicația „Vestitorul”, sub coordonarea Episcopului Teofil Ionescu, care din 1972 revenise în comuniunea Bisericii Ortodoxe Române din țară, dar nu i se mai permitea să slujească în lăcașul românesc din capitala Franței.

Alte tipărituri scoase sub egida BORM au fost la diferite evenimente sau momente din perioada exilului. De pildă, la centenarul BORM a fost editată lucrarea lui Nicolae A. Gheorghiu, membru al Consiliului parohial și profesor la Facultatea de Litere din Lyon, cu titlul *La fondation L'Église Orthodoxe Roumaine de Paris*. În anul 1955, părintele Grațian Radu, superior interimar, scoatea la șapirograf două materiale destinate informării credincioșilor: *Canonicitate și Cuvânt despre preoție și lămuriri cu privire la situația Preotului V. Pârvănescu*. În anii '60-'70 au fost tipărite calendare tip agendă, din care am identificat câteva în arhiva BORM.

În demersul nostru am urmărit evoluția fiecărui periodic, cu anii extremi, conținutul și tipologia materialelor, condițiile de editare, autorii și, nu în ultimul rând, contextul politic al epocii. Acestea au fost coroborate cu informațiile găsite în procesele-verbale ale ședințelor consiliilor parohiale și epitropiei, pe care le-am consultat în arhiva BORP.

„Cuvânt bun” (1939)

Primul număr al acestei publicații a apărut la 1 august 1939, ca „organul asociației creștine-ortodoxe Patriarhul Miron, ediție pentru misiunea ortodoxă română din Franța”, avându-l ca director-fondator pe Protos. Teofil Ionescu, cu sediul redacției la adresa BORP și în patru pagini. În schimb, pe prima pagină se arată că revista este înscrisă la registrul publicațiilor al Tribunalului Ilfov în anul 1938, iar de pe ultima pagină aflăm că se imprima la „Tip[ografia] Frăției Patriarhul Miron, Str. Sf. Apostoli 40, București”². Aceasta era de fapt o prelungire a publicației cu același nume, care apăruse în țară sub egida asociației filantropice și culturale „Frăția Patriarhul Miron”, condusă de Teofil Ionescu. Practic, avea același format tipărit din țară, de ziar, numai că materialele priveau în mod exclusiv activitatea din jurul Bisericii românești din capitala franceză.

În articolul de fond, „De ce apărem?”, semnat „Redacția”, se vorbește despre necesitatea apariției unei publicații bisericești de limba română în cadrul activității pastoral-misionare care se desfășura în Franța, având ca țintă cele „câteva zeci de mii de suflete” și pentru care exista „o singură biserică cu un locaș propriu și un sigur preot”. Autorul anunță apariția acestui periodic din trei motive: religios (preotul nu poate ajunge la fiecare român din Franța), național (păstrarea limbii materne a compatrioților) și practic (inițierea unor colecte cu caracter filantropic pentru românii săraci).

În paginile ziarului găsim atât materiale legate de BORP, cât și de activitatea culturală și socială de Issy-les-Moulineaux, unde se amenajase o capelă pentru familiile de români care munceau la societățile franceze din localitate. De altfel, din primul număr se publică un

² Cele două numere ale acestei publicații le-am identificat în arhiva BORP.

reportaj semnat de Grigore T. Miron despre serbarea de la sfârșitul anului la „Școala română” din localitate, ținută la 29 iunie, la care au participat atât reprezentanți ai Ambasadei române de la Paris, cât și superiorul Teofil Ionescu și membri ai coloniei române din Franța („s-au împărțit cărți și bomboane copiilor silitori” din partea Ambasadei și BORM)³.

Alte rubrici ale ziarului sunt „Din stihiiile vremii” sau „Informațiuni”, ambele la pagina 4. La ultima rubrică, credincioșii români aflați în Paris sunt informați că biserica este deschisă în cursul săptămânii, între orele 8-9 și 16-17, și că în fiecare zi de Miercuri și Vineri, între orele 17 și 18 se săvârșesc slujbele Privegherii și a sfințirii artoselor. Pe lângă informațiile legate de organizarea și funcționarea BORM, se remarcă sprijinul oferit de ambasadă, recte ambasadorul Gheorghe Tătărescu, la constituirea unei „colonii de vacanță pentru copii săraci (astăzi s-ar numi tabără). De asemenea, se solicită credincioșilor contribuția la achiziționarea unor obiecte cu scop liturgic, precum un acoperământ pentru Sfânta Masă, dar și plata abonamentului la ziar în cuantum de 40 franci sau 100 lei/an, deoarece publicația se susține numai prin această formă de venit⁴. Ca rezultat al publicării în ziarul „Cuvânt bun”, în ședința Consiliului parohial din 16 decembrie 1939, părintele Teofil Ionescu anunța că farmacistul Drăguș și soția sa, Elena, au donat un „epitaf pictat”⁵.

Ultimul număr pe care l-am găsit în arhiva BORM este cel din „septembrie 1939”. Încă de pe prima pagină se publică un „Apel în folosul coloniei românilor din Paris și împrejurimi”, datat 10 iulie 1939, semnat de Arethia Tătărescu, soția ambasadorului român, și Elena Văcărescu, credincioasă a Bisericii, privind patronajul asupra unei „opere de binefacere pentru sănătatea fizică și morală a numeroaselor familii de români în nevoie”. În cele trei puncte enunțate se prevedea: 1) „înființarea unei colonii de vacanță pentru tineretul nostru românesc”; 2) „crearea unui cămin, într-un imobil închiriat și apoi cumpărat, dacă se va putea, unde să se poată țină conferințe, serbări, întruniri etc., de către obștea românească conduse de elementele ei

---

³ „Cuvânt bun”, nr. 1/1939, pp. 2-3.

⁴ *Ibidem*, p. 4.

⁵ ABORM, Registrul procese-verbale Consiliul parohial (1923-1939), f. 197.

cele mai luminate, acest cămin servind și pentru locuința și îngrijirea copiilor săraci” și 3) instalarea unui cabinet medical, în care să se dea acestora asistență medicală gratuită”⁶.

Încă înainte de a fi publicat în periodicul BORM, apelul crease efecte. Conform unui articol semnat de preotul Gh. V. Nițoiu, aflăm că „mulți români” făcuseră donații pentru înființarea coloniei și deja se închiriasse un „vechi castel” la marginea Parisului (45 rue Rut des Gardes), „destul de mare cu o ogradă de aproape un pogon, ridicat pe o colină”, unde „copiii noștri și-au sporit forțele și au trăit timp de două luni în mijlocul naturii și sub supravegherea pâr. Teofil și pâr. [Grigore] Brânzeu”⁷.

Un alt subiect care apare în numărul doi al revistei este legat de ridicarea BORM la rangul de vicariat patriarhal și al cărui superior urma să fie un arhiepiscop. Ideea era preluată de la fostul superior Eugen Laiu (1936-1939), care plecase în țară pentru a ajunge în postul de arhiepiscop-vicar al Mitropoliei Bucovinei. Din perioada în care E. Laiu fusese superior, se redă un extras al deciziei luate în ședința consiliului parohial din 11 ianuarie 1939, semnat de: Eugen Laiu, Arethia Tătărescu, Elena Văcărescu, Eugen V. Staia, Mihai Bolintineanu, Dr. P. Iliescu și V. Tișca. Astfel, în numărul 2 al revistei, sub titlul „Apel pentru ridicarea Bisericii Ortodoxe Române din Paris la rangul de vicariat patriarhal”, semnat de „În numele Coloniei românești din Paris, Un Comitet de inițiativă”, se reiterează necesitatea ca superiorul lăcașului românesc să aibă titlul de arhiepiscop, în fruntea unui „Episcopat misionar”, așa cum au reprezentanții celorlalte confesiuni ortodoxe prezente în Franța. În cazul în care această „dorință” a credincioșilor români din Paris urma să fie îndeplinită, până la sfârșitul vieții, Mihai Bolinteanu, membru în Consiliul parohial, promisese donarea unei sume anuale în cuantum de 50.000 lei pentru BORM⁸.

La pagina 3 se găsește o amplă prezentare, semnată de Paul Gordeaux, cu extrase din presa franceză, despre noul ambasador al României la Paris (de la 1 septembrie), în persoana lui Richard Franasovici⁹. Ultima pagină este dedicată informațiilor. Se anun-

⁶ „Cuvânt bun”, nr. 2/1939, pp. 1-2.

⁷ *Ibidem*, p. 2. Grigore Brânzeu era slujitor la capela de la Issy-les-Moulineaux.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, p. 3. Paul Gordeaux (1891-1974) a fost jurnalist francez, scriitor, critic dramatic, istoric și umorist; creatorul termenului „bla-bla-bla”, el fiind și autor de benzi

ță despre: hirotonirea la 28 august la București, ca preot misionar, a diaconului Grigore Brânzeu de către Arhiepiscopul-vicar Veniamin Ploieșteanul, pentru capela de la Issy-les Moulineaux, considerată o realizare în cadrul activității Frăției „Patriarhul Miron”; săvârșirea parastasului de 6 luni pentru Patriarhul Miron; botezarea la 17 iulie, în credința creștin-ortodoxă, a unei mozaice, Fanny Lambrino, cu numele de Francisca Elena; oferirea unor donații, între care de la Maria Voinescu, din țară, „în memoria soțului său decedat”, a „patru icoane pictate în stil bizantin pe fond auriu”, care „au fost așezate în Biserica noastră”¹⁰; cununia tinerilor I. C. Măldărescu M. Cătălina, nași fiind familia ambasadorului Franasovici; programul liturgic de peste săptămână și cel de la hram (priveghere și sfințirea artoselor în ajun, de la ora 17, respectiv Sf. Liturghie pe 8 noiembrie, de la ora 10.30), unde sunt „rugați să ia parte toți bunii creștini din Paris”¹¹.

Acestea sunt numerele din revista „Cuvânt bun” pe care le-am identificat până acum, deși în ședința Consiliului parohial din 16 decembrie 1939, „se lua cunoștință cu bucurie de inițiativa și realizarea Părintelui Superior Teofil Ionescu care a scos un buletin parohial numit «Cuvânt bun», în care vor fi scrise articole de îndemn spre o viață creștinească, ecouri morale și practice, analiza evenimentelor din punct de vedere creștinesc, comentarii etc.”. Se mai adăuga faptul că, în privința „cheltuielilor acestei reviste (de tipărire, de expediție, niciun colaborator nefiind retribuit), care nu vor fi suportate de eventualele abonamente, vor fi trecute în casa Bisericii”¹².

„Vestitorul” (1940-1944)

Tot în vremea conducerii superiorului Teofil Ionescu, la Biserica Ortodoxă Română din Paris a apărut periodicul „Vestitorul”, care înlocuia revista adusă din țară. În stadiul actual al cercetărilor am reușit să identificăm doar forma tipărită a acestei reviste, deși a apărut încă

---

desenate la publicația „France-Soir” (din 1949). La momentul apariției din „Cuvânt bun”, Gordeaux se afla la Londra, unde lucra la Radio BBC.

¹⁰ ABORP, Registru procese-verbale Consiliul parohial (1923-1939), f. 197.

¹¹ „Cuvânt bun”, nr. 2/1939, p. 4.

¹² ABORP, Registru procese-verbale Consiliul parohial (1923-1939), f. 198.

din anul 1940. Din procesul-verbal al ședinței Consiliului parohial din 30 martie 1940 aflăm: „Consiliul aprobă ca să se editeze prin policopiere, un mic buletin de sfaturi creștine și naționale, propus de Părintele Superior și care va avea un format foarte redus și apărând lunar. Acest buletin va fi intitulat «Vestitorul». Pentru susținerea unei părți din cheltuielile necesitate de acest buletin se va face apel și la ajutorul din afară, unde știm că se va găsi un ecou primitiv”¹³.

Aproximativ un an mai târziu, în ședința Consiliului parohial din 4 ianuarie 1941, se vorbește despre reușita apariției acestui periodic: „Cu toată greutatea timpurilor, părintele superior a reușit să policopieze Vestitorul, publicația Bisericii noastre, care este singura gândire românească și ortodoxă ce se mai poate exprima în scris, acum la Paris. Se decide, având în vedere modicitatea cheltuielilor, să se continue apariția și să se ceară și plata abonamentelor”¹⁴.

Pentru susținerea publicației, pe lângă abonamente erau și donații. De pildă, la 18 octombrie 1941, superiorul BORP mulțumea ministrului român de la Berlin, Raoul Bossy, pentru donația oferită, la fel cum făcea în martie 1942, apoi la în decembrie același an față de consilierul de presă al Legației României de la Vichy, Ion Dragu, pentru suma de 5000 de franci dată la tipărirea revistei¹⁵.

Însă, apariția revistei, chiar și în forma aceasta, era supusă unui control al autorităților, mai ales că Parisul se afla sub ocupația nazistă. De pildă, la 4 februarie 1941, superiorul Teofil Ionescu cerea aprobarea Comisariatului de Poliție de proximitate pentru achiziționarea a „1500 foi de hârtie pentru Vestitorul”¹⁶. De asemenea, la 18 octombrie 1941, superiorul solicita consulului general al României în Franța să intervină la „autoritățile în drept” pentru autorizarea revistei „Vestitorul”. La 6 decembrie același an, superiorul primea răspuns de la consulul român că „autoritățile germane de ocupație au aprobat apariția publicației «Vestitorul», fără să fie supus la cenzură”¹⁷. Totuși, se pare

¹³ Idem, Registrul de procese-verbale ale Consiliului parohial și ale Epitropiei (1940-1948), ff. 8-9.

¹⁴ *Ibidem*, f. 22.

¹⁵ Idem, Registrul de intrare și ieșire pe anii 1937-1941, ff. nenum; „Vestitorul”, nr. 5-6/1942, p. 34.

¹⁶ ABORP, Registrul de intrare și ieșire pe anii 1937-1941, f. nenum.

¹⁷ *Ibidem*.

că revista era supusă unei cenzuri din partea autorităților române, deoarece, în ședința Consiliului parohial din 31 martie 1943, superiorul Teofil Ionescu prezenta un raport către patriarhul Nicodim, unde printre altele spunea: „Însușindu-mi îndrumările date de onor Ministerul Propagandei de la București, am început să publicăm «Vestitorul», revista Bisericii, în limbile franceză și română, pentru a o face și mai folositoare țării noastre scumpe”¹⁸.

Deși nu apărea în formă tipărită, în ședința Consiliului parohial din 28 noiembrie 1941 se lua act cu satisfacție de buna primire a revistei: „Consiliul înregistrează cu satisfacție ecoul propagandei naționale și religioase desfășurate de părintele Teofil Ionescu prin «Vestitorul», reținând mai ales adresele ministerului Culturii Naționale și Cultelor, subsecretariatul de stat al Cultelor și Artelor, și a ministrului României la Berlin. Prin adresa nr. 49371/1941, subsecretariatul de stat al Cultelor și Artelor scrie următoarele: «Ca răspuns la raportul Preacuvioșiei Voastre nr. 20/941 vă facem cunoscut că Ministerul vă aduce mulțumiri pentru opera misionară pe care o faceți». Iar dl. Bossy, ministrul României la Berlin, prin scrisoarea domniei sale din 27 februarie 1941 comunica următoarele: «Vă felicit pentru eforturile ce le depuneți ca să strângeți laolaltă, într-un mănunchi sufletesc, pe toți compatrioții noștri din Franța, cât și pentru râvna cu care redactați Vestitorul, ale cărui exemplare primite le-am citit cu mare plăcere.

Întrucât Biserica dumneavoastră și interesele românești din zona ocupată din Franța țin acum de Legațiunea din Berlin, am dreptul să vă rog să continuați pe frumoasa cale apucată».

Demersurile făcute pentru o apariție regulată și autorizată, spune Păr. Teofil, a Vestitorului, prin concursul Consulatului general al României din Paris, sunt pe cale de a izbuti.

«Vestitorul» va apărea regulat și cu timpul, poate, imprimat. Opera începută numai din dragoste față de scumpa noastră țară și de fiii ei, va fi de acum înainte executată cu punctualitatea pe care o impune un imperativ național consacrat prin porunca dată; jugul datoriei este ușor când este liber acceptat, a declarat părintele Teofil Ionescu”¹⁹.

---

¹⁸ Idem, Registru de procese-verbale ale Consiliului parohial și ale Epitropiei (1940-1948), f. 78.

¹⁹ *Ibidem*, ff. 46-47.

Începând cu anul 1942, revista „Vestitorul” a apărut pe lunile ianuarie-februarie, anul III, ca „publicație religioasă, morală și națională a Bisericii Ortodoxe Române de la Paris”, și „tipărită în baza unei autorizații competente”, cu un număr de 32 pagini. Ca „gérant” (=administrator/responsabil, fr.) figurează A. Jouanny, având „redacția și administrația” la sediul BORM și fiind tipărită la „Imp. A. Gociu, 6 rue Temclen, Paris”²⁰.

În editorial, se spunea că „«Vestitorul» slujește tot ce este național, el slujește morala și, mai presus de toate, religia creștin-ortodoxă. Dând astfel dovadă de o vitalitate nebănuită, el și-a atras prietenii din cele mai bune, care fac cinste și încurajează, dar și dușmăniile neexplicate și nejustificate, care nu s-au manifestat decât în efectele lor urâte. Prietenii l-au susținut să înlăture toate greutatea pe care dușmăniile oculte i le-au ridicat în cale.

[...] Atitudinea reticentă la început și ostilă în ascuns, apoi a cătorva, ne îndreptățește, deoarece ei nu au nici o acțiune națională, morală sau filozofică de opus celei întreprinse de «Vestitorul», a zice, în chipul blândului Învățător: «Iartă-le Doamne, că nu știu ce fac»; neștiind nimic a clădi, ei se mărginesc prin cârteli, bârfeli și alte micimi, a nu vedea în munca aceasta plină de jertfe, decât foloasele imediate pe care ei le-ar fi tras, dacă ar fi fost în stare s-o facă”²¹. Nu știm la ce „dușmăniile” se referă atât de apăsat autorul editorialului, dar e clar faptul că până la apariția revistei în formă tipărită au existat piedici.

Revista continuă cu un număr dedicat ctitorului Bisericii Ortodoxe Române de la Paris, arhimandritul Iosafat Snagoveanu (cu foto), semnat de Teofil Ionescu. În același material, superiorul BORM vorbește despre inițiativa de a-l deshuma pe ctitor la împlinirea a 70 de ani de la trecerea în veșnicie, din mormântul aflat în părăsire în cimitirul Montparnasse și pentru care a primit aprobare de la autorități de a-i muta osemintele în cripta ce urma să fie amenajată în subsolul lăcașului românesc prin contribuția lui Mihai Bolintineanu, român din Paris și sub coordonarea artistică a maestrului Constantin Brâncuși²². Acest deziderat era pe cale de a se împlini prin obținerea autorizației

²⁰ Colecția acestei reviste am găsit-o în arhiva BORM.

²¹ „Vestitorul”, nr. 1-2/1942, p. 2.

²² *Ibidem*, pp. 16-17

de la autoritățile franceze, după cum aflăm din materialul cu titlul „Pour la memoire de l'Archimandrite Josaphate Snagoveano”, semnat de Jean Miloae²³. Un alt material despre ctitorul român este publicat în numărul 19-21 de Jean M. Claudiu, cu titlul „L'Archimandrite Josaphate Snagoveano”, unde face un parcurs al activității sale pastorale în rândul studenților români din capitala franceză și prezintă obiectele găsite la deshumare²⁴. De altfel, Teofil Ionescu revine în același număr, cu o „notă asupra mormântului arhimandritului Iosafat”, unde vorbește despre reamenajarea mormântului, neîngrijit până la acest moment, îl descrie în detaliu și aduce amănunte despre obținerea dreptului de administrare în concesiune perpetuă de către BORM²⁵.

De asemenea, se prezintă istoricul Bisericii românești, prin reproducerea monografiei scrise de arhierul Veniamin Pocitan²⁶ sau prin materialul „L'Église Roumaine de Paris, ancienne chapelle du Collège de Beauvais”, semnat de „Mlle Marthe Gagne, chargée de conférence des Musée Nationaux”²⁷.

La deschiderea fiecărui număr, superiorul BORM obișnuiește să publice un articol de fond dedicat unei sărbători religioase: „Venita-lume, Lumina”-despre Sfintele Paști, 1942; „Christos a înviat”-Paștile din 1943; „Despre Înviere. Sensul morții Este sufletul nemuritor?”-la Sfintele Paști din 1944²⁸; „Ieslea Mântuirii”-cuvânt omiletic la Nașterea Domnului din 1942 sau „Mărire întru cei de sus și pe pământ: Pace”, din 1943²⁹; pentru organizarea coloniei române în jurul Bisericii, în scopuri filantropice sau culturale, mai ales de păstrare a identității etnice și lingvistice („Chemare către frații și surorile români și românce din Paris și împrejurimi”³⁰), după cum chiar el se dovedise un model prin

---

²³ *Ibidem*, nr. 15-16/1943, pp. 8-10.

²⁴ *Ibidem*, nr. 19-21/1943, pp. 2-5.

²⁵ *Ibidem*, pp. 13-17. În anii '50, aceste materiale au fost strânse de Teofil Ionescu într-o broșură cu titlul *Biserica Ortodoxă Română din Paris. 100 de la fondare, 1853-1953*, colecția „Pe urmele strămoșilor”, 39p (cu foto) și un apendice de 20p.

²⁶ „Vestitorul”, nr. 7-8/1942, pp. 35-40.

²⁷ *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 6-9.

²⁸ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, pp. 3-6; *Ibidem*, nr. 15-16/1943, pp. 1-2; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 1-9.

²⁹ *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 1-5; *Ibidem*, nr. 22-24/1943, pp. 1-4.

³⁰ *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 1-7 (cu foto)

organizarea „cantinei studențești și intelectuale” în salonul și biblioteca BORP vreme de nouă luni, începând cu vara anului 1940³¹. Alte numere începeau fie cu un material cu caracter politic („Proclamația Domnului Mareșal Ion Antonescu”³²), fie cu unul dedicat capului Ortodoxiei românești („Nicodim, patriarce de Roumanie”³³ sau „L'Église Orthodoxe Roumaine et son Patriarce Nicodim”)³⁴.

Nici aniversările bisericești/culturale nu au fost eludate, publicându-se articole despre Sinodul din 1642 de la Iași și anvergura culturală a mitropolitului Petru Movilă, precum „Prințul Petru Movilă, mitropolitul Kievului”, semnat de J. Miloae (se semnează pentru prima dată astfel!), „Mitropolitul Petru Movilă și catolicismul” și „Codex Parisinus 1267” (cu foto, copiat și trimis în țară mitropolitului Tit Simeonia și preotului-profesor Nicolae M. Popescu), scrise de Teofil Ionescu în numărul 7-8/1942 dedicat acestei personalități³⁵.

Alte materiale apărute în revistă au avut un caracter filosofic, din care amintim „Obligația morală în opera bergsoniană” (în mai multe părți), scris de Ioan Miloae³⁶. În alte articole se prezentau texte traduse sau prelucrate din limba franceză despre instituții misionare și monahale din spațiul catolic, precum: „Oastea lui Christos-Regele”, o organizație catolică pentru promovarea spiritualității, „Saint Vincent de Paul”, „Misiunea eternă a monahismului”, „Ordinele călugărești și institutele misionare mai însemnate din Franța”, „Sfinții Franței”, „Monahismul benedictin”³⁷ sau „Istoria catolicismului social în Franța”, prezentare după cartea lui Georges Hoog (Editions Domat-Moncrestien, Paris, 1942) de Teofil Ionescu³⁸. Nu lipseau nici articolele scrise de clerici/mireni ortodocși din Franța, precum: „La conception occidentale de la vocation religieuse”-semnat de „Archimandrite Grégoire Jouanny,

³¹ *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 1-3.

³² *Ibidem*, nr. 19-21/1943, p. 1.

³³ *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 1-4.

³⁴ *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 11-14 (cu foto).

³⁵ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, pp. 1-9, 10-19, 20-23, 26.

³⁶ *Ibidem*, nr. 1-2/1942, pp. 20-25; *Ibidem*, nr. 3-4, pp. 7-14; *Ibidem*, nr. 5-6, pp. 8-14.

³⁷ *Ibidem*, nr. 1-2/1942, pp. 26-28; *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 20-26; *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 31-32; *Ibidem*, nr. 15-16/1943, pp. 12-14; *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 16-18; *Ibidem*, nr. 19-21/1943, pp. 18-23, 24-29, 31-36; *Ibidem*, nr. 22-24/1943, pp. 12-32.

³⁸ *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 20-21.

recteur de la Mission Orthodoxe Française”³⁹; „Deux essais sur l’Orthodoxie. L’Église catholique orthodoxe”, de Professeur Pierre Kovalevsky⁴⁰, „Ascetism călugăresc oriental”, semnat de G. Boenariu⁴¹ sau „Nouile principii de educație morală în învățământul francez”, de Ilie Crânguș⁴².

Despre prezervarea limbii române în rândul românilor din Franța și cultivarea în mediul universitar, prin școlile de filologie de pe lângă marile institute de profil din Paris, în 1943 se publica articolul „O lecție despre mitropolitul Dosofteiu la Sorbona”, semnat de Teofil Ionescu⁴³.

O categorie de articole a fost dedicată reliefării unor „figuri proeminente ale științei românești de la Paris” (ex. „Traian Vuia”, „Sculptorul C. Brâncuș”, „Savantul Nicolae Vaschide”), prin materiale semnate de Dimitrie Pascota sau cel cu titlul „Le savant géologue C. P. Nicolesco, semnat de Jean Miloae”⁴⁴. Acestea se adăugau poezii scrise de Rudyard Kipling, Tudor Arghezi, Octavian Goga⁴⁵ sau rugăciuni, precum cea pentru vreme de război de război sau a Sfântului Efrem Sirul, în limba franceză⁴⁶.

S-au publicat materiale cu caracter istoric-identitar, „Latinité et Roumanisme”, de Jean Miloae⁴⁷ sau „Biserica și școala românească”, semnat de Ilie Crânguș⁴⁸.

Au fost consemnate felicitările către Casa Regală Română însoțite de răspunsuri la diferite momente sărbătorești (Anul Nou și Paști)⁴⁹, de la Patriarhul Nicodim, de la Cabinetul mareșalului Ion Antonescu („Gânduri născute cu ocazia unor felicitări și unor auguste

---

³⁹ *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 9-10.

⁴⁰ *Ibidem*, pp. 15-20. Pierre Kovalevsky (1901-1978) a fost profesor la Institutul teologic ortodox „Saint Serge” din Paris.

⁴¹ *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 11-15.

⁴² *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 28-32.

⁴³ *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 7-10.

⁴⁴ *Ibidem*, nr. 1-2/1942, pp. 29-32; *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 20-23; *Ibidem*, nr. 19-21/1943, pp. 6-8.

⁴⁵ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, p. 19; *Ibidem*, nr. 15-16/1943, p. 11; *Ibidem*, nr. 19-21/1943, p. 30.

⁴⁶ *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 24-25; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 35-37.

⁴⁷ *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 8-13.

⁴⁸ *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 22-23.

⁴⁹ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, p. 20; *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 27-28; *Ibidem*, nr. 7-8/1942, p. 47.

răspunsuri”)⁵⁰ sau din partea unor înalți funcționari de stat (Ion Marinescu, ministrul Economiei) pentru ridicarea la rangul de arhimandrit a superiorului Teofil Ionescu⁵¹.

Evident, în contextul războiului, nu puteau lipsi materialele dedicate implicării armatei române pe frontul de est în lupta împotriva bolșevismului. Petre Năsturel scria în numărul 2 despre dreptul georgienilor la libertate de sub jugul țarist, apoi cel sovietic („Pentru slava României și pentru dreptate. Georgia și războiul actual”)⁵² sau Teofil Ionescu, în articolul „Pe marginea unei subscripții naționale”, despre donația episcopului Ioan Tișca, român din Paris, sau al BORP ca răspuns la apelul mareșalului I. Antonescu pentru strângerea de fonduri destinate orfanilor și văduvelor de război. În această direcție s-a mers și mai departe, prin constituirea unui comitet pentru ajutorarea familiilor sărace a românilor mobilizați și a românilor săraci din Franța, cu sediul la BORP și prin conducerea onorifică a lui Dinu Hiott, ministrul României în Franța, și cea efectivă asigurată de arhimandritul Teofil Ionescu⁵³. Pentru această inițiativă s-au scris articole, precum cel cu titlul „Eroilor noștri”, semnat de Teofil Ionescu la sărbătoarea Înălțării Domnului din 1942⁵⁴; „Însemnări pe marginea zilelor istorice”, de „Boenariu”⁵⁵; „Roumanie-1942”, de Jean Miloae⁵⁶ sau „Le départ un soldat roumain pour le front”, de Teofil Ionescu⁵⁷. I. Miloae a publicat un articol despre scrisoarea colonelului Cornel Teodorini, fost atașat militar în Franța și aflat acum pe frontul de est în Crimeea, către episcopul Eugen V. Staia (director al Societății miniere franco-române din Paris), în care a scos în evidență contribuția acestui ofițer de rang înalt la îngrijirea cimitirelor în care odihnesc eroii români din

⁵⁰ *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 33-35.

⁵¹ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, p. 46.

⁵² *Ibidem*, nr. 3-4/1942, pp. 21-23.

⁵³ *Ibidem*, pp. 26-27; *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 37-38; *Ibidem*, nr. 9-12/1942, p. 25; *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 22-24, 27-30; *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 26-28, 31-32; *Ibidem*, nr. 19-21/1943, pp. 37-38, 39-40; *Ibidem*, nr. 22-24/1943, pp. 33-35; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, p. 52.

⁵⁴ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, pp. 25-27.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 17-19.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 4-7.

⁵⁷ *Ibidem*, pp. 18-19.

Marele Război și a reliefat distincțiile primite de acesta pe frontul de Est, Ordinul „Mihai Viteazul” și „Crucea de Fier germană”⁵⁸.

În aceeași secvență contemporană, ulterior au apărut articole despre pace, precum „Vision sur la paix”, de Edouard Driault⁵⁹ sau textul legii privind reprimarea refuzului de serviciu pentru patrie în timp de război⁶⁰

Tot paginile revistei s-au redat citate din rostirile mareșalului I. Antonescu: „Fața lumii se schimbă. Națiunea noastră să-și dovedească prezența în istorie” sau „Nu vreau să mor și nu voi muri până ce nu voi întregi și ultima brazdă românească pângărită”⁶¹. Citate au fost redată și din discursurile Regelui Mihai⁶².

Alte materiale publicate în paginile revistei „Vestitorul”, străine de misiunea Bisericii, au fost: „L'Économie de la charte du travail”, „Expoziția Bolșevismul împotriva Europei”, „Le nouveau régime du pétrole roumain”, semnate „I. M.” sau „Ioan/Jean Miloae”⁶³; „L'Aryanisation de l'économie roumaine”, semnat de Jean Claudiu⁶⁴; „L'au potable”, de C. P. Nicolesco⁶⁵ sau „Reforma judecătorească din România. Sfatul de împăciuire”, de Jean Miloae⁶⁶.

O rubrică specială a fost dedicată donațiilor către BORP. În al doilea număr tipărit al revistei, superiorul Teofil Ionescu mulțumea colonelului Ioan Tomoroveanu, atașat militar român în Franța, pentru donația de 1000 franci⁶⁷; în numărul 5-6 scria un articol despre cum a fost achiziționat un policandru în biserică (cu foto), prin însumarea unor donații date de credincioși ale căror nume erau menționate⁶⁸; în

---

⁵⁸ *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 11-19.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 13-14/1943, pp. 14-16. E. Driault (1864-1947) a fost cercetător al perioadei napoleoniene și autor de manuale de Istorie și Geografie.

⁶⁰ *Ibidem*, pp. 25-26.

⁶¹ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, p. 9. Alte citate se regăsesc în *Ibidem*, p. 19.

⁶² *Ibidem*, p. 27.

⁶³ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, pp. 24-25; *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 32-33; *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 10-16.

⁶⁴ *Ibidem*, nr. 15-16/1943, pp. 3-7.

⁶⁵ *Ibidem*, nr. 22-24/1943, pp. 5-11.

⁶⁶ *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 21-27.

⁶⁷ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, p. 28

⁶⁸ *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 29-31. Se mai menționa că policandru a luminat prima dată la slujba Sfințelor Paști din anul 1942 (*Ibidem*, p. 30). Publicarea listei donatorilor

numărul 9-12/1942 se publica numele membrilor Comisiunii militare române de recepție din Franța, care contribuiseră la apariția revistei „Vestitorul” și în numărul 17-18 se vorbea despre donația prof. univ. Constantin Marinescu, directorul Școlii Române din Fontenay-aux-Roses, care consta din „două kilograme de untdelemn pentru candelile Bisericii, care de multă vreme își stinseseră lumina tradițională”⁶⁹. Tot pentru apariția revistei, în numărul 19-21/1943 se făcea următorul apel: „Când primiți «Vestitorul» gândiți-vă la greutățile ce le avem cu editarea acestei reviste. Un mic ajutor din partea dvs. este binevenit. Vă rugăm să sprijiniți cu dragoste crainicul ce face legătura frăției dintre românii cari se găsesc pe meleagurile streine, potolindu-le setea dorului de scumpa noastră țară”⁷⁰. De asemenea, erau consemnate donațiile pentru unii bătrâni din comunitatea românească pariziană sau ca ajutor pentru repatrierea rămășițelor pământești ale celor decedați pe pământul francez⁷¹.

Activitatea filantropică era consemnată constant în paginile revistei. În numărul 5-6/1942 se publica corespondența dintre superiorul Teofil Ionescu și prefectul Senei privind participarea BORG la subscripția organizată de Prefectura Senei pentru ajutorarea celor afectați de bombardamentele Aliatilor asupra cartierelor muncitorești din zona Parisului⁷². Era apreciată și activitatea femeilor ortodoxe din colonie, care contribuiau la organizarea agapelor de la sărbători, precum cea de la Paștile din 1942, când superiorul Teofil Ionescu le-a dedicat un articol („Mironosițele de ieri și de azi”), sau cea din 1943 („Sărbătorirea Sfințelor Paști la Biserica Română din Paris”)⁷³.

O emoționantă activitate filantropică era încurajată prin revista „Vestitorul” după cum aflăm din articolul „Colegialitate înainte de orice”, unde se vorbește despre „cei 30.000 de foști studenți francezi [aflați] înapoia firelor de sârmă ghimpată” și ajutați prin cele două

---

se decisese în Consiliul parohial din 27 martie 1942 (ABORG, Registru procese-verbale Epitropie și Consiliul parohial, 1940-1948, f. 59).

⁶⁹ „Vestitorul”, nr. 9-12/1942, pp. 25-26; *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 31-32; *Ibidem*, nr. 22-24/1943, p. 35.

⁷⁰ *Ibidem*, nr. 19-21/1943, p. 40; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, p. 40.

⁷¹ *Ibidem*, nr. 22-24/1943, pp. 35-36.

⁷² *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 35-36.

⁷³ *Ibidem*, p. 39; *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 30-31.

organizații studențești („Centre d'Entr'aide aux Etudiants Prisonniers” și „Centre de la Cité Universitaire”). Se consemnează despre inițiativa studenților români din Franța, sprijiniți de consilierul de presă al Consulatului general, de a organiza o loterie în ziua de 1 martie 1943, care avea să fie câștigată de superiorul Teofil Ionescu, pe care a donat-o cauzei studențești⁷⁴.

Activitatea filantropică a studenților români aflați în capitala franceză este reliefată în revistă prin articolul „În cinstea prietenilor noștri cari ne-au ajutat în zile de nevoe”, semnat de A. Bejan. Se vorbește despre organizarea de către studenții români la Sorbona, în ziua de 3 iulie 1943, a unui concert de vioară susținut de „compatrioata noastră Lola Bobescu” în scopul strângerii de fonduri care să fie donate la „Maison universitaire de Post Cure de Paris”⁷⁵.

Decesele unor credincioși din colonia română pariziană erau anunțate și chiar reliefate prin panegirice scrise de Teofil Ionescu, precum cele despre Elisa Pompiliu Eliade, Gheorghe Botez, Doina Nora-Mihăilescu, Dumitru Pascotă⁷⁶. La fel se anunțau parastasele săvârșite, precum cele în memoria patriarhului Miron Cristea, arhimandritului Iosafat Snagoveanu sau anunțurile despre unii slujitori proeminenți din țară, precum ieromonahul Nicodim Ioniță, mort pe frontul de Est⁷⁷.

Botezurile era anunțate în paginile revistei. La 4 octombrie 1942, aflat în București, arhimandritul Teofil l-a botezat pe pruncul colonelului Tomoroveanu⁷⁸. Cununiile era și ele consemnate, precum cea a soților Căpitan Nicolae Ciupercă și Lili Verona Georgescu din ziua de 22 iulie 1943, în prezența consulului general român⁷⁹.

Și alte evenimente din viața BORP erau publicate, precum: decizia patriarhului Nicodim din 31 martie 1942 de ridicare a protosinghelului Teofil Ionescu la rangul de arhimandrit, într-un articol semnat de Jean

---

⁷⁴ *Ibidem*, pp. 19-21.

⁷⁵ *Ibidem*, nr. 19-21/1943, pp. 9-12.

⁷⁶ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, pp. 29-30; *Ibidem*, nr. 7-8/1942, pp. 44-45; *Ibidem*, nr. 15-16/1943, p. 14; *Ibidem*, nr. 19-21/1943, p. 40; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 38, 42.

⁷⁷ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, p. 48; *Ibidem*, nr. 15-16/1943, p. 16; *Ibidem*, nr. 19-21/1943, p. 39; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, p. 38.

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 24-25; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, p. 38.

⁷⁹ *Ibidem*, nr. 19-21/1943, pp. 29; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 38, 41.

Claudiu⁸⁰; călătoria arhimandritului Teofil Ionescu în țară, unde a fost primit în audiență la patriarhul Nicodim și a prezentat o dare de seamă privind activitatea misionară, iar la întoarcere, trecând prin Berlin, a oficiat un Te Deum la Biserica română, în prezența ambasadorului R. Bossy și a coloniei românești din capitala Germaniei⁸¹; întâlnirea coloniei românești cu consulul general cu ocazia Anului Nou 1943 în salonul Consulatului de la Paris⁸² sau, vizita președintei Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe Române, Alexandrina Cantacuzino, la BORB în ziua de 16 ianuarie 1944, când a asistat la oficierea Sf. Liturghii⁸³.

În articolul „Zece mai”, nesemnat, se consemna despre Te-Deumul săvârșit în biserica românească din Paris, în 1942, „împreună cu multe cântece naționale românești executate de corul Bisericii noastre”, transmise la Radio Paris, după cum la fel se consemna în anul următor⁸⁴. O altă știre era despre săvârșirea „unui serviciu religios” la împlinirea unui an de la începerea războiului în est, pentru redobândirea provinciilor de peste Prut, în articolul „22 iunie”, semnat de I. Miloae, în care aducea elogii despre faptele de vitejie și „conlucrarea germano-română”⁸⁵. Se face vorbire despre o sfeștanie săvârșită în ziua de 8 iunie 1942, la sediul abia achiziționat al Societății Crédit Minier Franco-Roumaine din Paris (25, rue Chateaubriand), considerată „a treia mare casă românească” din capitala franceză⁸⁶, însoțită de o prezentare a acestei firme, ai cărei reprezentanți frecventau Biserica românească și unii chiar făceau parte din conducere (ex. Jean Miloae-procurist și secretar și Eugen V. Staia, director al filialei).

Nici știrile bisericești din țară nu erau eludate. Pentru că slujise înainte la Paris, în articolul „Buletinul Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române”, activitatea arhierelui Eugen Laiu, directorul instituției menționate, era prezentat în termeni laudativi⁸⁷.

⁸⁰ *Ibidem*, nr. 5-6/1942, p. 40.

⁸¹ *Ibidem*, nr. 9-12/1942, p. 24.

⁸² *Ibidem*, nr. 13-14/1943, p. 27.

⁸³ *Ibidem*, nr. 1-2/1944, p. 42.

⁸⁴ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, pp. 28-30; *Ibidem*, nr. 17-18/1943, pp. 5-6.

⁸⁵ *Ibidem*, nr. 7-8/1942, pp. 31-32.

⁸⁶ *Ibidem*, pp. 41-43.

⁸⁷ *Ibidem*, pp. 33-34.

De asemenea, programul liturgic desfășurat la biserică era făcut cunoscut, mai ales cel din perioada marilor sărbători bisericești și de la hram, cu săvârșirea slujbelor, spovedanii și cuminecări⁸⁸. În numărul 17-18 al revistei s-a publicat anunțul despre ținerea unor rugăciuni în fiecare vineri de la ora 17, „pentru pacea lumii, pentru Țara noastră care trăiește cu munți de primejdie în față, pentru Majestatea Sa Regele Mihai I și biruința oștirii lui, pentru domnul mareșal Antonescu, conducătorul statului și guvernului român, pentru patriarhul nostru Nicodim și biruința Sfintei Cruci”⁸⁹.

Se consemnau marile sărbători desfășurate la Biserică, precum Sfintele Paști, când se împărțeau tuturor credincioșilor pachete cu ouă și cozonac, o tradiție a BORP. Despre Sfintele Paști din anul 1942 scria Traian Colțescu („Sărbătorile Sfintelor Paști la Biserica Ortodoxă Română din Paris”), unde vorbea despre săvârșirea slujbei în prezența consulului general Emil Pavelescu, membrilor consulatului și Misiunii militare, cei 200 de credincioși români cuminecați în noaptea marelui praznic și reda fragmentar cuvântul însuflețitor al superiorului de la predică: „În aceste vremuri de grea cumpănă, când pretutindeni se aude bubuit de tun și zăngănit de arme, când tot pământul este cuprins de flăcări mistuitoare, noi ne găsim aci, în acest măreț locaș, cu capetele plecate de smerenie, uniți în același gând cu frații din țară, pentru a sărbători Sfânta și luminoasa zi a Învierii Mântuitorului. Ați alergat din toate colțurile Franței și ați venit să luați lumină din Lumina lui Christos, adusă și aprinsă în acest altar de evlavioșii noștri înaintași, încă de acum vreo 100 de ani. Simt o deosebită bucurie de a mulțumi azi tuturor acelor care au turnat de atunci untdelemnul credinței, contribuind astfel cu această Lumină să se transmită intactă din generație în generație, până la noi. Să nu uităm că și rolul nostru este acela de misionari ai românismului și ai Ortodoxiei, uniți într-un singur cuget, protejați de un singur Dumnezeu atotputernic și luminați de o singură lumină care este Lumina lui Christos, ce arată calea tuturor celor ce cred în El și în învierea Lui”⁹⁰.

---

⁸⁸ *Ibidem*, nr. 9-12/1942, pp. 27-28; *Ibidem*, nr. 15-16/1943, pp. 15-16; *Ibidem*, nr. 22-24/1943, pp. 33, 36; *Ibidem*, nr. 1-2/1944, pp. 43-44.

⁸⁹ *Ibidem*, nr. 17-18/1943, p. 30.

⁹⁰ *Ibidem*, nr. 5-6/1942, pp. 15-16.

Despre instalarea ocupației naziste în Franța se face vorbire în al doilea număr tipărit al „Vestitorului”, într-un articol cu titlul „Franța după înfrângere”, semnat de Protosinghelul Teofil Ionescu. În acest material superiorul BORP își exprimă dezacordul față de situația în care se afla țara care găzduia comunitatea pe care el o păstorea: „Franța rănită de loviturile ce le-a primit sângerează și acum și poate încă multă vreme chiar după ce porumbelul păcii va plimba ramura verde de măslin peste umanitatea obosită de o asemenea generală încăerare marțiană. Trăind în Franța, am constatat că, chiar după îngenunchiere, când viteazul învingător i-a pus paloșul pe grumaz, Franța intelectuală a reactivat cu o energie plină de speranțe. Fructul secolelor de civilizație continuă a se arăta în zăbranică împrejurare”⁹¹.

Colecția revistei „Vestitorul” se pare că se încheie cu numărul 1-2/1944. Cel puțin atât am găsit în arhivele și bibliotecile consultate până acum. Revista a apărut în condițiile vitrege cauzate de efectele produse de război și ocupația nazistă. Potrivit lui Teofil Ionescu, cele mai multe cheltuieli se duceau spre tipărire, ale cărei costuri trebuiau acoperite cel puțin din abonamente. În ședința Consiliului parohial din 27 martie 1942, el propunea trei forme de abonament: de fondator (5000 franci/an), de binefăcător (1000 franci/an) și cel obișnuit (100 franci/an), unde vânzarea se făcea cu 10 franci/număr. Mai spunea că din cauza tirajului mic, un exemplar la tipografie costa 8 franci și, prin urmare, „cea mai mare dorință este de a se asigura apariția lui, care se impune, din ce în ce mai mult, din cauza imperativelor istorice și religioase românești”⁹².

„Credința” (1947)

În decembrie 1946, arhimandritul Martinian Ivanovici, slujitor al Mitropoliei Bucovinei de Sud, ajungea superior al BORP. La venirea sa, BORP se confrunta cu probleme de ordin material și financiar din cauza subvențiilor pe care statul le acorda cu întârziere. Pe de altă parte, începea să se facă simțită tot mai mult o anumită presiune ideologică venită dinspre guvernul pro-comunist de la București, prin

⁹¹ *Ibidem*, nr. 3-4/1942, p. 15.

⁹² ABORP, Registru procese-verbale Epitropie și Consiliul parohial, 1940-1948, f. 61.

ambasadorul Simion Stoilov, care determinase demiterea fostului superior, arhimandritul Teofil Ionescu.

Cu toate acestea, activitatea misionară continua sub egida BORP. Mai mult, în ședința Consiliului parohial din 28 iunie 1947, Martinian Ivanovici propunea scoaterea unei publicații proprii, sub numele de „Credința”⁹³.

Primul număr a apărut în luna august 1947, ca „publicație religioasă și morală a Bisericii Ortodoxe Române din Paris”. Nu a avut o apariție regulată, numărul 2 ieșind în octombrie 1947 și numărul 3 în decembrie, fiind tot mai mici în numărul de pagini. În cercetările de până acum am identificat doar trei numere ale acestei reviste⁹⁴.

Revista era multiplicată la șapirograf, în 18 pagini (doar față). În „Cuvânt înainte” din primul număr, arhimandritul Martinian spunea: „De multă vreme mă străduiesc să trimit cuvânt de folos pentru enoriașii Sfintei noastre Biserici, dar greutatea de a tipări în limba românească și mai ales lipsurile de ordin material ne-au fost spre împiedicare. De astăzi înainte, până la vremuri mai bune, vom veni din vreme cu sfaturi și îndrumări, precum este lucrarea de față, care nu-i decât o fărâamă față de setea sufletească a credincioșilor, mai ales în urma cumplitului războiu, când lumea are nevoie să adâncească adevărurile credinței creștine și să le pună în slujba păcii.

Nevoia de a ne adresa în scris Coloniei Române a izvorât și din faptul că mulți enoriași locuiesc în îndepărtări și sunt împiedicați să vină regulat la Sfintele slujbe. Alții, fiind biruiți de îndelungata trudă din cursul săptămânii iarăși nu pot veni să asculte cuvântul lui Dumnezeu în fiecare duminică. În astfel de împrejurări nădăjduim că încercarea noastră de a duce oarecare folos își va avea rostul cuvenit.

[...] Cu nădejdea că în scurtă vreme vom fi în stare să putem alcătui o revistă lunară, tipărită în condiții alese, rogu-vă, deci, să primiți modesta noastră încercare de față, a cărei strădanie este să zidească și să unească”⁹⁵.

În numărul următor, revista se deschidea cu articole pe teme generale, precum: „Biserica în viața poporului român”⁹⁶, semnat de

⁹³ Idem, *Registru de procese-verbale ale Consiliului parohial și ale Epitropiei (1940-1948)*, f. 139.

⁹⁴ Colecția acestei reviste am găsit-o în arhiva BORP.

⁹⁵ „Credința”, an I, nr. 1, august 1947, pp. 1-2.

⁹⁶ *Ibidem*, nr. 2, octombrie 1947, pp. 1-7.

Martinian Ivanovici, cu referiri la unele atitudini care se exprimau în rândul românilor aflați la Paris în raport cu regimul pro-comunist de la București și parcă vrând să sugereze că nu se urmărește persecuția la adresa Bisericii. Materialul era împărțit în trei capitole: 1) Închegarea neamului odată cu credința creștină, 2) Împletirea vieții de stat cu Biserica și 3) Actualitatea tradițiilor noastre, încheindu-se cu un citat de la Nicolae Iorga: „Față de patrie nu ți-e îngăduit să ai convingeri, ci numai devotament”.

Totuși, în numărul 3, revista se deschidea cu un „Cuvânt la Nașterea Domnului”, semnat de același arhimandrit M. Ivanovici⁹⁷.

Ciclul „Hrană duhovnicească”, cum îi spunea superiorul Ivanovici, se regăsea la rubrica „Popasuri duhovnicești”, cu articole precum „Dragostea față de Iisus Hristos”, nesemnat, dar probabil scris tot de superior. În ultimul număr s-a publicat materialul ”Învățătura pentru Anul nou. Din viața sfântului și marelui Vasile”, nesemnat, urmat de un articol în spiritul sărbătorilor de iarnă, „Cu Moș Crăciun la noi acasă”⁹⁸.

Explicarea marilor sărbători din calendarul bisericesc de peste an se regăsea în paginile revistei prin prezentări scurte și concise, la rubrica „Din cărți bisericești”, cu titluri precum: „Schimbarea la față”, preluat din Prolog (fără citarea ediției), „Sub semnul Sfintei Cruci”, semnat „Diac Regiu” sau ”14 octombrie-pomenirea Cuvioasei Maicei noastre Parascheva”, nesemnat⁹⁹.

Nu lipseau materialele cu caracter moralizator, precum „Munca și creștinismul”, semnat „Ștefan Preotul”¹⁰⁰.

Despre experiența părinților pustiei, o prezentare preluată probabil dintr-un pateric, era în articolul „Din înțelepciunea pustnicilor”, semnat „M.I.”, urmat de menționarea marilor sărbători religioase până la Crăciun sau explicarea unor pasaje biblice la rubrica „Tâlcuiri din Sfânta Scriptură”, semnat „M.I.”¹⁰¹.

În numărul 2 al revistei se regăsește un material cu un conținut deosebit în publicație, având titlul „25 de ani în slujba Bisericii”,

⁹⁷ *Ibidem*, nr. 3, decembrie 1947, pp. 1-4.

⁹⁸ *Ibidem*, nr. 1, august 1947, pp. 3-8; *Ibidem*, nr. 3, decembrie 1947, pp. 5-8.

⁹⁹ *Ibidem*, nr. 1, august 1947, pp. 9, 10-11; *Ibidem*, nr. 2, octombrie 1947, p. 8.

¹⁰⁰ *Ibidem*, august 1947, pp. 12-13.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 14; *Ibidem*, nr. 2, octombrie 1947, pp. 9-10.

semnat „Veniamin monahul, Suceava” și care practic este o biografie a superiorului Martinian Ivanovici¹⁰².

„Cronica bisericească” sau „Știri” era o rubrică din revistă în care se consemnau faptele și evenimentele consumate la BORP. La „Aniversări și pomeniri” se vorbea de Te Deum-ul oficiat la 10 mai 1947, cu prilejul „Zilei Independenței”, „în prezența autorităților române în Franța și a membrilor Coloniei Române”, de cel săvârșit la onomastica Regelui Mihai sau la praznicul Înălțării Domnului, pentru „eroii români și aliați căzuți pe câmpul de luptă”¹⁰³.

La rubrica „Căsătorii” se anunțau cununii săvârșite în lăcașul românesc din Paris, precum cea a lui Traian Popescu, dirijorul corului bisericii, cu dra. Claudia Cornelia Chișu (15 iunie 1947) sau a lui Octavian Vuia cu dra. Teodora Sanervein (8 iulie), dar și ale unor francezi ortodocși¹⁰⁴.

La „Botezuri”, se menționau trei botezuri în primul număr, precum cel din 9 februarie 1947 al pruncului născut în familia consulului general român C. Mihăilescu¹⁰⁵.

La „Decese”, se consemnau decesele a șase români, vechi membri ai coloniei, precum Elena Văcărescu, fost consilier parohial (17 februarie 1947), al cărei sicriu, până la trimiterea în țară, fusese așezat în cripta bisericii sau a lui Emil Pavelescu, fost consul general (4 aprilie 1947), înhumat în cimitirul Batignolles din Paris¹⁰⁶.

Donațiile erau evidențiate, mai ales în numărul doi, unde se aduceau mulțumiri credincioșilor care „au venit în ajutor cu sume importante, încât lor li se datorește scoaterea numărului de față al «Credinței»”¹⁰⁷. Alte mulțumiri erau adresate unor doamne care în perioada verii împodobiseră lăcașul de cult cu flori și celor care dăruiseră untdelemn pentru întreținerea candelelor din biserică¹⁰⁸. La același

---

¹⁰² *Ibidem*, pp. 11-13.

¹⁰³ *Ibidem*, nr. 1, august 1947, p. 15.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 16.

¹⁰⁶ *Ibidem*, pp. 16-17. Ceilalți români decedați au fost: Augustin Hravileț, fost membru al corului bisericii, Dani Flandin, Georges Diomo și Maria Blanc (*Ibidem*); *Ibidem*, nr. 2, octombrie 1947, p. 15 (Ștefan Bagiac).

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 13.

¹⁰⁸ *Ibidem*, pp. 13-14.

capitol erau menționate daniile: domnișoarei Fălcoianu care a donat o icoană cu Sfinții Împărați Constantin și maica sa Elena „lucrată în argint și aur”, spre pomenirea Elenei Văcărescu; generalului Iliescu care oferise „patru candelă foarte prețioase cu toate accesoriile lor” sau a familiei Gheorghe Lițoiu care „a cumpărat pentru biserică un serviciu de cristal pentru Sfânta Proscomidie”¹⁰⁹. Nici daniile către familiile sărace nu erau eludate, făcându-se apel la enoriași să contribuie inclusiv cu haine uzate care să fie date celor sărmani peste iarnă¹¹⁰.

La rubrica „Vești din țară” (în nr. 3, „Știri din țară”) se anunța că a plouat după seceta care pustiise Moldova, că bisericile sunt mult-căutate de credincioși și că după vizita patriarhului Nicodim Munteanu în Rusia, delegația care l-a însoțit „aduce știrea că viața bisericească de acolo este foarte puternică”, iar patriarhul Alexie al Moscovei, după călătoria efectuată în România „a rămas foarte impresionat de frumoasele noastre mănăstiri și de credința profundă a poporului român”¹¹¹. În numărul 3 se vorbea despre alegerile episcopale din zilele de 19-22 noiembrie 1947, când au fost aleși arhiepiscopul Justinian Vasluianul ca mitropolit al Moldovei, protopopul Sebastian Rusan ca episcop al Maramureșului și arhimandritul Firmilian Marin ca arhiepiscop al Craiovei; se anunța numirea lui Stanciu Stoian ca ministru al Cultelor și recoltă bună la porumb¹¹². În aceeași revistă era reproduș cuvântul rostit de arhimandritul M. Ivanovici la Congresul românilor din străinătate, ținut la Paris în zilele de 14-15 noiembrie 1947¹¹³.

Este prezentat programul liturgic permanent al BORP, dar și din perioada sărbătorilor de Crăciun¹¹⁴. Programul obișnuit al BORP consta în săvârșirea: Vecerniei în ajunul fiecărei sărbători și sâmbăta, între orele 17-18, Acatistului Maicii Domnului, vineri, orele 17-18, Utreniei în fiecare duminică, începând cu ora 9.30, urmată de Sfânta Liturghie și sfințirea Aghiazmei la începutul fiecărei luni. Se anunța că Biserica este deschisă în fiecare zi între orele 8-9 și 16-17, totodată superiorul

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 14; *Ibidem*, nr. 3, decembrie 1947, p. 9.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 10.

¹¹¹ *Ibidem*, nr. 1, august 1947, p. 17.

¹¹² *Ibidem*, nr. 3, decembrie 1947, p. 10.

¹¹³ *Ibidem*, p. 10.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 11.

fiind la dispoziția credincioșilor¹¹⁵. Pentru hramul din 1947 se preconiza săvârșirea „în sobor” a privegherii cu sfințirea artoselor, vineri, între orele 17-18, urmată a doua zi, de la ora 10.30, de Sfânta Liturghie, Te Deum pentru Regele Mihai, la ora 12, iar duminică după Sf. Liturghie oficierea unui parastas pentru ctitori, apoi o panahidă la mormântul arhimandritului Iosafat Snagoveanu¹¹⁶. După hramul bisericii, s-a consemnat astfel: Te Deum-ul oficiat în ziua de 8 noiembrie în biserică, „în prezența dl. Ministru Stoilov, înconjurat de personalul Legației Române” și „a unui public numeros”¹¹⁷, parastasul în memoria ctitorilor bisericii (8 noiembrie 1947), panihida de la mormântul lui Iosafat Snagoveanu (9 noiembrie). Un alt eveniment a fost parastasul oficiat în memoria profesorului Nicolae Iorga (30 noiembrie)¹¹⁸.

O faptă interesantă era consemnată în numărul 3 al revistei privind trimiterea unor cărți de rugăciuni primite din țară românilor care luptau în Legiunea străină pe fronturile din Indochina și Algeria¹¹⁹.

Alături de piedicile financiare pentru apariția revistei, plata celor din corul bisericesc era o altă problemă. Din aceste motive, în primul număr al revistei, superiorul Ivanovici publica o „Rugăminte”, în care spunea: „Din cauza greutăților pricinuite de cumplita secetă, subvenția corului nu s-a putut trimite din țară de mai multă vreme, încât întâmpinăm mari greutăți pentru menținerea corului, pentru întreținerea Bisericii și pentru imprimarea acestei publicații. Pentru aceasta rugăm stăruitor pe toți enoriașii Bisericii să ne trimită ajutoare în vederea bunului mers al Bisericii, care aparține tuturor. Odată cu acestea îi rugăm să ne trimită și pomelnice pentru a fi pomeniți în rândul binefăcătorilor acestei Bisericii”¹²⁰.

Tot în privința funcționării bisericii, în numărul trei se anunțau „reduceri de personal”, din cauza măsurilor de economii bugetare aplicate în țară”, încât la BORP mai rămâneau decât două posturi bugetate, unul de preot și unul de cântăreț, corul fiind redus de la 22 la

---

¹¹⁵ *Ibidem*, nr. 1, august 1947, p.17.

¹¹⁶ *Ibidem*, nr. 2, octombrie 1947, p. 15.

¹¹⁷ *Ibidem*, nr. 3, decembrie 1947, p. 9.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 9.

¹¹⁹ *Ibidem*.

¹²⁰ *Ibidem*, nr. 1, august 1947, p. 18.

14 membri, reluându-se rugămintea ca enoriașii să sprijine financiar corul bisericii¹²¹.

Pentru întreținerea revistei, în numărul 2 se enunța prețul abonamentului: „de sprijin”, 300 franci și „pe un an, 250 franci”¹²². Cu toate acestea, revista nu a mai apărut, mai ales că a urmat o perioadă tulbură pentru BORO, marcată de separarea de guvernul de la București și neînțelegerile dintre slujitorii români refugiați în capitala franceză.

„Buletinul Eparhiei românilor din străinătate” (1949-1955, 1966, 1974)

După separarea BORO în aprilie 1948 de guvernul de la București, prin vocea arhimandritului Martinian Ivanovici, lăcașul din capitala franceză a devenit un mare centru al exilului românesc din Apusul Europei. În jurul acestuia s-a inițiat o amplă activitate filantropică în sprijinul românilor refugiați în Apus sau care doreau să treacă Oceanul. Totodată, preoții care slujeau aici, în număr de șapte (Martinian Ivanovici, Vasile Boldeanu, Gheorghe Preda, Grigore Brânzeu, Ștefan Lucaciu, Nestorian Cicală și Grațian Radu) au manifestat atitudini diverse: în consonanță cu politica Legației române, s-au poziționat în expectativă și chiar alături de regele Carol al II-lea, fie au adoptat o poziție total anticomunistă și de condamnare a persecuției care se declanșase în țară împotriva Bisericii. În aceste circumstanțe nu au lipsit nici atacurile reciproce de colaboraționism sau de abuz în raport cu comunitatea românească care se mărise mult¹²³. În această atmosferă tensionată, în august 1949, în capitala franceză ajunge mitropolitul Visarion Puiu, care de aproximativ cinci ani se afla în pribegie, refugiat în mănăstiri catolice din Italia și Elveția, în așteptarea unei schimbări politice în țară. Prezent la Paris, bătrânul ierarh a stabilit aici sediul Eparhiei pentru românii din străinătate, pe care o înființase cu patru ani înainte, dar care nu funcționase din cauza condițiilor vitrege specifice perioadei imediat postbelică. În încercarea

¹²¹ *Ibidem*, nr. 3, decembrie 1947, p. 9.

¹²² *Ibidem*, nr. 2, octombrie 1947, p. 15.

¹²³ Detalii a se vedea la: Adrian Nicolae Petcu, *Biserica Ortodoxă Română în anul 1948*, în „Caietele CNSAS”, an XI, nr. 1-2 (23-24)/2019, pp. 7-59.

de a pune ordine canonică în BORP, mitropolitul cheamă la ascultare pe toți preoții. Arhimandritul Martinian Ivanovici nu răspunde, atitudine față de care mitropolitul îl amenință cu sancțiunea canonică. Mai mult, Martinian Ivanovici refuză să predea oficiul parohial celorlalți preoți încadrați în organizarea eparhială. La 4 septembrie 1949, un grup de legionari îl forțează pe Ivanovici să predea oficiul pe motiv se află sub canonisire, producându-se o busculadă în biserică, soldată cu agresiuni fizice. Câteva zile mai târziu, la solicitarea Comitetului Național Român, considerat "guvernul român din exil", autoritățile franceze închid lăcașul de cult din rue Jean de Beauvais, care trece astfel în mâinile administratorului juridic Jacob Wiel de la Tribunalul Senei. Pentru redeschiderea bisericii trebuia să se constituie un alt consiliu parohial, care să întrunească asentimentul atât al comunității românești, cât și al administratorului francez.

Cu toate evenimentele consumate, mitropolitul Visarion încearcă să organizeze Eparhia sa cu sediul la BORP, având ca întindere canonică apusul Europei. Pentru această eparhie a fost înființată o revistă cu numele „Buletinul eparhial”, după cum aflăm din ședința Consiliului eparhial din 9 noiembrie 1949. „Redactor responsabil” al publicației a fost numit Dr. Petre Popescu, iar Sultana Petre în calitate de „colaborator”¹²⁴.

Primul număr al revistei a apărut cu anul I, nr. 1, octombrie 1949, sub numele de „Buletinul Eparhiei Românilor din străinătate și organ al Asociației culturale «Eparhia Ortodoxă Română din Europa Occidentală» (Journal officiel de la Republique française, nr. 240, 12 oct. 1949)”, în 14 pagini față/verso. Următoarele numere au apărut ca „Buletinul Eparhiei Românilor din străinătate” (nr. 2-10) sau ca „Buletin eparhial, Episcopia Orthodoxă din Europa Occidentală” (nr. 11), astfel: nr. 2-3/noiembrie-decembrie 1949 (16 p.); an II, nr. 4-5/ianuarie-februarie 1950 (16 p.); nr. 6-7/martie-aprilie 1950 (16 p.); an III, nr. 8/aprilie 1951 (40 p.); an V, nr. 9/septembrie 1954 (17 p.); an VI, nr. 10/ianuarie-februarie 1955 (19 p.) și an VII, nr. 11/iunie-iulie 1966 (16 p.)¹²⁵.

---

¹²⁴ ABORP, Registru procese-verbale Consiliul Eparhial (1949-1950), ff. 3-4. Spre deosebire de revistele precedente, „Buletinul eparhial” îl vom expune în succesiunea aparițiilor, pentru a scoate la lumină evoluția eparhiei conduse de mitropolitul Visarion Puiu.

¹²⁵ Numerele 1, 6-7 și 11 ale revistei le-am identificat în Biblioteca Română din Freiburg, iar celelalte în arhiva BORP.

Cu excepția nr. 10, care a apărut tipărit („Imp. N. L. Danzig, 26, rude des Francs-Bourgeois, Paris”), celelalte au fost făcute la ronéotypé-ul „Solange Veillant, 2 rue Sommerard, Paris” (nr. 4-5, 8) și la cel de la sediul BORM (nr. 11), cu „Dépôt légal nr. 11614”. Primele zece numere au avut ca „gérant responsable: pêtre Radu Gratian”, iar ultimul pe „N. Săveanu, 85 av. des Ternes, Paris-17e”.

Numărul 1 al revistei se deschide cu o parte oficială, alcătuită din documente privind statutul și funcționarea Eparhiei. Primul material este o pastorală lansată de mitropolitul Visarion Puiu la Paris, în ziua de 1 septembrie, în care spune că în împrejurările vitrege în care se afla țara era nevoie ca românii din Apusul Europei să se organizeze bisericește, așa cum se găsește și la alte popoare care au cunoscut comunismul. El justifică această organizare bisericească cu inițiativa alegerii unui arhiepiscop care să slujească la BORM încă din 1938, când superior era arhimandritul Eugen Laiu, ulterior vicar al său la Cernăuți și actualmente arhiepiscop în țară. De asemenea, mitropolitul amintește de o inițiativă a sa, din martie 1944—în perioada în care se afla în țară, când se adresase Patriarhiei Române și Ministerului Afacerilor Externe pentru înființarea unei Episcopii a românilor din apusul Europei, deziderat împlinit după ajungerea lui în pribegie și stabilirea sediului la Paris. Totodată, mitropolitul enunță cele cinci principii care trebuiau să stea la baza organizării și funcționării entității eparhiale pe care o conducea. El arată că Eparhia „păstrează unitatea dogmatică și canonică cu Biserica-mamă din România și cu celelalte biserici surori din Răsărit, până va putea stabili o legătură normală cu Patriarhia din București, se cărmuește autonom de ierarhul său local și se va administra conform prevederilor legii de organizare a Bisericii române din 1925, corespunzătoare trebuințelor locale din țările în care locuiesc români”. La punctul doi se arată că Eparhia „va păstra legături, colaborând în toate acțiunile comune”. La punctul trei se spunea că „Eparhia va da deci tot sprijinul cuvenit autorităților statului francez, pe al cărei teritoriu are fericirea de a se statornici”; 4. „Menirea acestei Eparhii fiind îngrijirea religioasă a tuturor românilor răspândiți prin țările europene, ea va putea lucra prin clerul său, ca aceștia să aibă treptat și instituțiile trebuitoare viețuirii lor și dezvoltării simțământului lor religios și național, procurând: biserici și capele, școli, infirmerii și cămine proprii”; 5. „Prin cultivarea

datinilor creștinești și prin venirea în ajutorul acestor români în împrejurările vieții lor grele, Eparhia, cu ajutorul clerului și al bunilor ei credincioși, va lucra ca aceștia să nu se simtă pierduți din trunchiul neamului nostru românesc”. De asemenea, mitropolitul nu eluda un important aspect: „un singur lucru această eparhie nu va face: ea nu se va amesteca în frământările politice, acelea revenind altor elemente ale neamului nostru, ci își va păstra menirea sa spirituală, de apărare și întărire a credinței strămoșești și de a ajuta pe românii din felurite țări în împrejurările grele ale vieții lor”¹²⁶.

Al doilea material din revistă este o scrisoare a mitropolitului Visarion datată 28 septembrie 1949 către Regele Mihai, în care vorbește despre înființarea Eparhiei în anul 1945, cu acordul guvernului german (deși „era aconfesional”), după cum i-a făcut cunoscut în două rânduri, inclusiv Patriarhiei Române, pe când se afla în Austria. Eparhia nu a funcționat din cauza războiului, din acest motiv el fiind nevoit să pibegească în Italia și Elveția, pentru ca în august 1949, chemat în mai multe rânduri de Consiliul spiritual al BORP, să ajungă la Paris și unde, cu aprobarea autorităților franceze, a stabilit sediul Eparhiei. În această situație, mitropolitul îi solicita monarhului „înalta oblăduire pentru această instituție, ca să-și poată desfășura menirea sa pentru toți românii împrăștiați prin felurite țări europene”¹²⁷.

Al treilea material este o scrisoare a mitropolitului din 6 septembrie 1949 către ministrul de Interne, respectiv Departamentul Cultelor din guvernul francez, unde prelatul român face cunoscută stabilirea sediului Eparhiei la BORP și intenția sa de a conlucra cu autoritățile franceze pentru asigurarea asistenței spirituale românilor care se află în Franța¹²⁸.

După documentele oficiale, în revistă apar definiții și explicații la diferiți termeni bisericești, precum „Biserică”, „Episcop”, „sanctiune canonică”, „rolul clericului în raport cu Episcopul”, după catehism și canoane. În acest material se arată că nu există Biserică fără Episcop-care „este urmașul Apostolilor, icoana vie a lui Dumnezeu pe pământ și prin puterea sfințitoare a Sfântului Duh este izvorul tuturor tainelor

---

¹²⁶ „Buletinul Eparhiei”, an I, nr. 1, octombrie 1949, pp. 1-2.

¹²⁷ *Ibidem*, pp. 3-4.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 4.

Bisericii întregi prin care se capătă mântuirea”; că un cleric nu poate sluji fără o ascultare față de un ierarh; că un slujitor poate fi deferit unui tribunal bisericesc pentru abateri grave de la canoane și că unui preot îi este interzis să impună ierarhului său având în spate o susținere laică sau că nu poate părăsi oficiul slujirii fără știrea episcopului locului¹²⁹.

În continuare sunt redată documente privind înregistrarea statutului Asociației culturale „Eparhia Ortodoxă Română din Europa Occidentală” la autoritățile franceze. În urma „Adunării poporului” la BORP, din ziua de 4 septembrie, a fost aleasă comisia interimară care s-a ocupat cu alcătuirea statutului asociației care să legalizeze organizarea și funcționarea Eparhiei conduse de mitropolitul Visarion în Franța, cu sediul la BORP. Patru zile mai târziu, statutul Asociației culturale privind Eparhia a fost depus la Prefectura Poliției din Paris, conform Legii cultelor din 1901 și la 12 septembrie înregistrat. Statutul a fost publicat în „Journal officiel de la Republique française”, nr. 240, din 10-11 octombrie 1949, p. 10.251¹³⁰.

În continuare, din scrisoarea din 14 octombrie 1949, a lui Leon Negruzzi, președintele Asociației culturale „Eparhia...”, către mitropolitul Visarion aflăm despre îndeplinirea acestor formalități, totodată solicitându-i exercitarea rolului de cap al organizării eparhiale: „Cum în Sfintele canoane, ca și în legile noastre bisericești, conducerea treburilor bisericești aparține Episcopului, cum în însăși statutul asociației noastre s-a prevăzut, la art. 7, același lucru, pentru a fi în litera legilor noastre bisericești și cum Î.P.S. Voastră sunteți de drept și de fapt șeful spiritual al românilor din refugiu, ca singur și cea mai înaltă autoritate ecleziastică în afara hotarelor țării noastre, vă rugăm să ne dați și pe mai departe dispozițiile și îndrumările necesare de ceea ce mai avem de făcut”¹³¹.

În răspunsul său, din 22 octombrie, mitropolitul Visarion schița primele măsuri care trebuiau luate: „1. Punerea în funcțiunea deplină a Consiliului Eparhial și a organelor administrative eparhiale din diversele provincii locuite de români; 2. Alegerea unui vicar din

¹²⁹ *Ibidem*, pp. 5-7.

¹³⁰ *Ibidem*, pp. 7-8.

¹³¹ *Ibidem*, p. 8.

preoții români meritoși care să ne reprezinte și să îndeplinească cu destoinicie îndatoririle administrative eparhiale, când vom lipsi, dus în cercetări canonice prin diferite provincii locuite de români; 3. Ajutorarea forurilor bisericești întru îndeplinirea misiunii lor în toate actele religioase, culturale și de ajutoare trebuitoare creștinilor noștri; 4. A apăra Eparhia și clerul de orice amestec politic, ce ar dăuna libera lor funcționare în stricta neutralitate, necesară Eparhiei sub acest raport¹³².

În aceeași revistă sunt publicate și primele hotărâri date de mitropolit. Acestea privesc: stabilirea sediului Eparhiei la BORP (Hot. nr. 1/1 septembrie 1949); constituirea „provizorie” a Cancelariei eparhiale, având ca director pe pr. Gheorghe Preda și secretar pe Alexandru Blaga (Hot. nr. 2/5 septembrie); „întocmirea provizorie a Consiliului eparhial”, pentru lucrările administrative, pr. Vasile Boldeanu, împreună cu Dr. Hodoș și Octavian Vuia; lucrările culturale și asistența socială, Arhim. Ștefan Lucaciu, împreună cu Leon Negruzzi, și pentru lucrările economice, pr. Grațian Radu, împreună cu Eugen Staia (Hot. nr. 3/10 septembrie); împărțirea Eparhiei pe protoierii, după cum urmează: Protoieria Franței, cu sediul la Paris, condusă de vicarul eparhial; Protoieria Germaniei, cu sediul la Bonn-Renania, condusă de pr. Emilian Vasilovschi; Protoieria Austriei, cu sediul provizoriu la Salzburg, condusă de pr. Gheorghe Preda, iar românii din Marea Britanie, Elveția, Italia și Spania, „se vor delega provizoriu preoți misionari” (Hot. nr. 4/25 septembrie).

Ultima hotărâre publicată (nr. 8/20 octombrie 1949) este o „carte de osândire”, pe care o prezentăm *in extenso*: „Din datoria de apărare a sfintei noastre credințe creștine și a sfintelor noastre rânduieli bisericești, văzând greaua rătăcire în care a căzut și a rămas cu îndărătnicie, săvârșind fapte ce l-au dus în schismă administrativă, preotul arhimandrit Martinian Ivanovici, fost slujitor al acestei biserici, nesocotind autoritatea noastră chiriarhală, uneltind cu cei fărădelege împotriva noastră și pricinuind în chip abuziv închiderea acestui sfânt lăcaș, în dauna sulfetească a tuturor credincioșilor noștri creștini din Franța; Noi, în puterea darului Arhieriei și a drepturilor cuprinse în sfintele canoane [...], am hotărât prin această carte de osândire CATERISIREA

---

¹³² *Ibidem*, p. 9.

preotului arhimandrit Martinian Ivanovici pe timp de trei ani, ridicându-i-se dreptul, astfel, de a săvârși sfinte slujbe și ierurgii bisericești, atât în acest sfânt locaș, cât și în orice altă biserică ortodoxă, lepădat fiind din cler ca un schismatic. Sub aceeași osândă căzând și oricare alt preot român, care ar săvârși asemenea păcat.

De asemenea, asupra tuturor acelor mireni, români, care cu diabolică îndrăzneală au pricinuit închiderea acestui sfânt locaș lipsind obștea creștină de libera închinare și mai uneltesc cu vrăjmășie prin felurite împiedicări statornicirea și funcționarea noastră eparhială în acest oraș, le arunc: excomunicarea, oricâți și oricine ar fi ei, deci darea lor afară din obștea creștină; iar continuând unii ca aceia a rămâne mai departe dușmani bisericești, îi blestem cu grea afurisenie arhierescă și pentru veacul de acum și pentru cel ce va să fie, cunoscut fiind tuturora, că sub același blestem vor cădea și arhieriei sau preoții care ar îndrăzni a ridica în vreun fel, deasupra lor aceste ale noastre osânde¹³³.

Ultima rubrică a revistei este cu „Informațiuni”. Aici se anunță că mitropolitul Visarion Puiu a stabilit sediul Episcopiei la Biserica Ortodoxă Română din Paris și că începând cu luna noiembrie 1949 „va porni în vizită canonică, cercetând localitățile cu români de prin țările europene și societățile locale înființate pentru ajutorarea materială și intelectuală a românilor refugiați”¹³⁴.

În privința BORP se făcea cunoscut faptul că, la 23 octombrie 1949, administratorul din partea Tribunalului Senei, J. Wiel, afișase un anunț pe ușa bisericii, conform căruia până la data de 30 octombrie se puteau face înscrieri în Asociația culturală BORP, în scopul organizării alegerilor parohiale. Ulterior, termenul a fost prelungit până la 10 noiembrie¹³⁵.

Ultima pagină a revistei este dedicată unor „Îndrumări”, unde „conducătorii grupurilor de români” erau rugați să indice „unde sunt localitățile în care se află capele (case de rugăciuni) și cele care trebuiesc înființate”, totodată fiind întrebați „de ce fel de obiecte pentru slujbe bisericești au trebuință”. De asemenea, „în interesul cunoașterii

¹³³ *Ibidem*, pp. 12-13.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 13.

¹³⁵ *Ibidem*.

și eventual al sprijinirii lor”, cancelaria eparhială „dorește a ști localitățile în care sunt cămine, societăți de ajutorare, societăți culturale, biblioteci românești pentru românii refugiați, liberi sau în lagăre” în scopul aflării „componentei și activității lor”¹³⁶.

Al doilea număr al revistei se deschide cu pastorala lansată de mitropolitul Visarion cu prilejul sărbătorii Nașterii Domnului¹³⁷. Urmează un articol semnat de Dr. Petre Popescu, în care vorbește despre situația BORB, pornind de la măsurile luate de regimul comunist din țară față de Biserică, „supusă la un proces de distrugere lentă”, prin otrăvirea patriarhului Nicodim, aceeași soartă având-o și alți „reprezentanți autentici ai Ortodoxiei române”, precum ierarhii Irineu Mihălcescu, Cosma Petrovici și Grigorie Leu, în timp ce alții au fost „înlăturați ca indezirabili planurilor de sovietizare a Bisericii”, precum Nifon Criveanu, Lucian Triteanu și Gherontie Nicolau. Apoi, „nenumărați preoți și călugări au luat drumul Siberiei, închisorilor și caselor de tortură”, „toate mănăstirile pe altarul cărora odinioară se zămisleau cultura și cartea românească au fost închise”. În cadrul acestor măsuri, spune P. Popescu, a fost vizată și BORB, care „a avut mult de suferit, în fruntea ei fiind trimis de către guvernul comunist din București un element apt să o compromită. Se rupea astfel tradiția unei alese reprezentări creștine în Occident”. Aici autorul se referă la ctitorul Iosafat Sangoveanu și clericii care i-au succedat, aleși profesori de teologie care au slujit la BORB, „figuri eminate ale clerului ortodox, toți mari cărturari”. „Elementul” desigur că nu putea fi altul decât Martinian Ivanovici, care prin comportamentul său „și al protectorilor săi” nu a făcut decât „să zdruncine conștiința coloniei și refugiaților români”. Pentru P. Popescu, „protectorii” fostului superior sunt „oameni cu pretinsă suprafață politică, care n-au înțeles nimic din toată tragedia românească”. Aceștia sunt considerați „rupți de multă vreme de țară și de fenomenul național și bisericesc, ei închipuindu-și că în România nu s-a schimbat nimic. Dornici de conducere represivă, ei socot că vor continua același proces de încălcare, de aservire și umilire și că Biserica de ieri va fi astăzi și mâine din nou simbriașa intereselor lor materiale”. În final, autorul își manifesta convingerea în legătură cu rolul pe care BORB trebuie să-l aibă în exil: „Biserica

---

¹³⁶ *Ibidem*, p. 14.

¹³⁷ *Ibidem*, nr. 2-3, noiembrie-decembrie 1949, pp. 1-4.

noastră din refugiu, după această zdruncinare, va deveni lucrătoare în via Domnului și fortăreața de apărare a Neamului. Ea deschide filor ei o nouă viață: de dragoste, de înțelegere, de loialitate, de corectitudine și de bună cuviință”¹³⁸.

Revista continuă cu o parte oficială. Este reprodus raportul Secției Administrative a Eparhiei din 22 decembrie 1949, în care s-au discutat problemele legate de vacanțele posturilor de vicari și de paroh la BORP. În referat se susținea că Eparhia are nevoie de doi vicari, deoarece probleme sunt multe și întinderea asemenea, din aceste motive fiind propusi arhimandritul Teofil Ionescu, fost superior la BORP, acum paroh la Biserica „Sf. Simeon” din Highland Park, Michigan, și arhimandritul Victorin Ursache, starețul așezământului românesc „Sf. Ioan Botezătorul” de la Iordan, Palestina. Pentru postul de paroh erau trei nominalizări: pr. Emilian Vasilovschi, fost slujitor al Bisericii Române din Berlin, acum protoiereul Germaniei, Pr. Florian Găldău, fost slujitor la Biserica „Domnița Bălașa”, din București, aflat în Anglia, și Pr. Vasile Hațegan, rectorul Bisericii „Sf. Nicolae”, din New York¹³⁹.

La rubrica „Informații” sunt reproduse fragmente din scrisorile trimise de diverse organizații sau personalități românești din exil, prin care își exprimau satisfacția pentru organizarea Eparhiei în capitala franceză. Scrisorile sunt din partea Comitetului român din Salzburg (ing. Iordan Caraivan și dr. Puiu Traian), de la Arhimandritul Teofil Ionescu și preotul Ion Surducă, aflat în Italia¹⁴⁰.

La rubrica „Diverse”, președintele Asociației culturale „Eparhia...”, Leon Negruzzi, făcea cunoscut faptul că slujba de Crăciun pentru românii din Paris urma să fie oficiată de un sobor de preoți în frunte cu mitropolitul Visarion Puiu, în Catedrala Americană de pe 23 Avenue George V, Paris. Într-un alt anunț se cerea românilor din Franța să se înscrie în asociația culturală „Eparhia” în număr cât mai mare, chiar și pe calea poștei. Aceștia se puteau adresa și direct părintelui Grațian Radu, pe adresa BORP, inclusiv pentru susținerea financiară a Eparhiei¹⁴¹.

¹³⁸ *Ibidem*, pp. 5-8.

¹³⁹ *Ibidem*, pp. 10-12.

¹⁴⁰ *Ibidem*, pp. 12-14.

¹⁴¹ *Ibidem*, pp. 14-16.

Numărul 4-5, ianuarie-februarie 1950, al buletinului se deschide cu spicuiuri din calendarul bisericesc pe lunile februarie-mai, unde sunt menționate principalele sărbători religioase, dar și cele naționale (re-alipirea Basarabiei-27 martie; Independența României-10 mai și Ziua Eroilor-18 mai). Articolul de fond constă în cuvântul mitropolitului Visarion lansat cu prilejul săptămânii de rugăciune pentru unitatea creștinilor (18-25 ianuarie)¹⁴², la care reprezentanții Eparhiei au participat în Catedrala americană din Paris. Urmează o scrisoare din 16 ianuarie 1950, trimisă de mitropolitul Visarion preotului paroh de la Biserica Ortodoxă Română din Londra, prin care transmitea un mesaj pentru Congresul românilor din Anglia, ce avea să se țină la 21 ianuarie același an¹⁴³.

Pentru îmbunătățirea situației în care se aflau românii deținuți în lagărele din Iugoslavia, la 1 februarie 1950, mitropolitul Visarion trimitea o scrisoarea patriarhului Bisericii Sârbe, în care solicita o intervenție la autoritățile iugoslave, în vederea obținerii unui tratament uman pentru compatrioții fugiți din România supusă comunismului și facilitarea trimiterii unor pachete cu haine și alimente acestora, obținerea vizelor de emigrare și garantarea refugiului către Apus¹⁴⁴.

La rubrica „Apeluri” găsim un material cu titlul „Prietenii Sfântului Mormânt”, prin care mitropolitul Visarion face cunoscut că în Țara Sfântă sunt mulți viețuitori monahi români, răspândiți pe la diferite așezăminte sfinte, însă despre care nu s-a mai interesat nimeni, nemaivând legături cu țara și nemaifiind ajutați de nimeni, după cum îi comunicase arhimandritul Victorin Ursache, superiorul Bisericii „Sf. Ioan Botezătorul”-Iordan. În consecință, printr-o scrisoare din 30 ianuarie, mitropolitul făcea apel, mai ales către românii din America, „să treacă într-un colț al inimii lor și grija pentru locurile sfinte și conviețuitorii români de la locurile sfinte din Palestina”¹⁴⁵.

Tot în buletin era publicată o circulară lansată de preotul Grațian Radu (nr. 7 din 17 ianuarie 1950), prin care solicita întregului personal hirotonisit, hirotesit sau instruit (preoți, diaconi, teologi, dirijori de cor, cântăreți, paralacliseri) să trimită datele personale (inclusiv ale

---

¹⁴² *Ibidem*, an II, nr. 4-5, ianuarie-februarie 1950, pp. 1-2.

¹⁴³ *Ibidem*, pp. 2-3.

¹⁴⁴ *Ibidem*, pp. 3-4.

¹⁴⁵ *Ibidem*, pp. 5-6.

familiei) pe adresa Eparhiei, pentru alcătuirea unei evidențe generale cu personalul de cult și cel disponibil¹⁴⁶.

Partea oficială a revistei se termină cu textul Hotărârii nr. 9 din 1 februarie 1950, prin care arhimandritul Teofil Ionescu este numit în „postul vacant de vicar al Eparhiei” de către mitropolitul Visarion¹⁴⁷.

Partea a doua a revistei este dedicată articolelor, care debutează cu un titlu cu caracter teologic, „Piatra din capul unghiului”, semnat de Arhimandrit Dr. Teofil Ionescu, unde se vorbește despre constituirea în noiembrie 1944, la Paris, a unui comitet al reprezentanților Eparhiilor și entităților ortodoxe, inclusiv ale Bisericilor naționale autocefale din Franța. Scopul acestui comitet era ca toate aceste entități ortodoxe, de orice rang spiritual, să conlucreze în spirit ecumenic și să răspundă la probleme specifice lumii postbelice. În același spirit este materialul cu titlul „Dragostea de Hristos. Speranță și drum către ecumenicitate”, semnat de Dr. Petre Popescu. Aici, autorul lărgeste aria confesională a discuției, referindu-se la mișcarea ecumenică, care devenise o realitate la congresul ținut în august 1948 la Amsterdam.

„O punere la punct din America” este titlul unui scurt articol preluat din ziarul *America*, nr. 1129, din 3 noiembrie 1949, despre așa-zisul amestec al preotului Ioan Truță, președintele Consiliului Episcopiei Române din America, în tulburările care au marcat BORB în luna septembrie 1949. Autorul articolului publicat în *Buletinul eparhial* spune că „adversarii Bisericii Ortodoxe din Paris, spre a se sustrage de la răspunderea morală pentru tot răul făcut Bisericii strămoșești, au încercat să se acopere sau să se dezvinovățească, declarând că ar avea și părintele Truță un amestec în aceste tulburări, ca pretendent la anexarea Bisericii Române din Paris la ordinea canonică a Episcopiei române din America”. Din acest motiv, în *Buletinul eparhial* este reprodușă declarația preotului Truță, în care dezmente categoric acest zvon.

O altă „punere la punct” este în apelul către preoții care încearcă să obțină o atârnare canonică străină sau să slujească fără vreo legătură cu un episcop, pentru reintrarea în canonicitatea pe care mitropolitul Visarion o oferă în cadrul Eparhiei cu sediul la Paris¹⁴⁸.

¹⁴⁶ *Ibidem*, pp. 7-8

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 8.

¹⁴⁸ *Ibidem*, pp. 11-12.

În circumstanțele închiderii BORP și atacurilor venite dinspre unii reprezentanți ai exilului românesc împotriva mitropolitului Visarion, în „Buletinul Eparhiei” s-au formulat mai multe dezminițiri. „Pentru oamenii de bună credință” este titlul unui articol care face referire la atacurile politice formulate împotriva mitropolitului Visarion Puiu în scopul evident de destrămarea Eparhiei pe care o conduce, prin distorsionarea adevărului privind activitatea sa strict bisericească în Transnistria și în perioada în care s-a aflat la Viena. În acest sens, în „Buletin” este reprodus documentul eliberat la 28 octombrie 1948 de generalul Corp de Armată și înaltul comisar al Republicii Franceze în Austria, A. Berthouart, prin care se dovedește că mitropolitul Visarion, găsit în zona de ocupație franceză de pe teritoriul austriac în anul 1945, nu figurează în lista criminalilor de război și că asupra sa nu planează suspiciuni de colaborare cu regimul nazist.

Un alt atac formulat împotriva mitropolitului Visarion a fost de natură bisericească, conform căruia ar fi ieșit de sub ascultarea patriarhului Nicodim, când a plecat din țară. În acest sens este reprodusă împuternicirea emisă de Patriarhia Română, datată 4 august 1944 și semnată de patriarhul Nicodim, prin care mitropolitul Visarion era trimis la Zagreb să participe la slujba de hirotonire a unui arhimandrit din Biserica Ortodoxă croată¹⁴⁹.

Spre finalul revistei este rubrica „Cronica bisericească”, unde se vorbește despre alegerile parohiale de la BORP, programate pentru ziua de 18 decembrie 1949, dar amânate *sine die*.

Mai aflăm că, înainte de sărbătoarea Nașterii Domnului a anului 1949, s-a intervenit fără succes la autoritățile franceze pentru deschiderea bisericii române din rue Jean de Beauvais. Timp de „patru luni de zile români din Franța nu mai ascultase Sf. Liturghie oficiată în graiul românesc”, după se consemna în știre. Totuși, la intervențiile Principelui Nicolae de România și ale lui Leon Negruzzi, s-a obținut Biserica americană de pe 23 Av. George V, din Paris. Slujba a fost oficiată de către un sobor de preoți în frunte cu mitropolitul Visarion, răspunsurile fiind date de corul studenților dirijat de „tânărul Cunea”. „Înainte de a începe slujba, au fost primiți, după tradiție, M.S. Regina Elisabeta a Greciei și A.S.R. Principele Nicolae, care au participat la Sf.

---

¹⁴⁹ *Ibidem*, pp. 12-14.

Liturghie în fruntea poporului numeros, deși anunțul cu locul slujirii se publicase cu doar două zile înainte.

Mai aflăm că, la 10 ianuarie 1950 a avut loc Adunarea generală a Asociației culturale „Eparhia...”, unde s-au discutat problemele privind organizarea și funcționarea eparhială. Părintele Grațian Radu a prezentat darea de seamă pe anul precedent și a solicitat acordul adunării pentru „reorganizarea Serviciului de îndrumare și plasare în lucru a celor veniți de pe drumuri; o cantină, un cămin, o fermă pentru alimentarea cantinei, loc de odihnă pentru cei slabi și suferinzi, un centru de studii și pregătire teologică, imprimare de cărți bisericești, reviste și foi teologice pentru toată lumea românească”. Potrivit cronicarului, întrunirea s-a încheiat cu intervenția cpt. Cristescu, care a propus „să se trimeată o telegramă M.S. Regelui. Adunarea a aprobat, ovaționând și intonând imnul regal”¹⁵⁰.

Alte informații sunt despre participarea reprezentanților Episcopiei românilor din străinătate la săptămâna de rugăciune pentru unitatea creștinilor. La 22 ianuarie a fost rândul Episcopiei să fie gazdă pentru rugăciune. Din nou, s-a obținut Biserica episcopală americană, unde mitropolitul Visarion a oficiat Sf. Liturghie, înconjurat de un sobor format din preoții români și delegații Episcopului Nathanael, „administratorul Diocezei ortodoxe ruse independente”, un arhimandrit mitrofor și un protodiacon. La eveniment a mai participat pastorul Marc Boeckner, președintele Federație protestante din Franța. În aceeași zi, dar după-amiaza, s-a desfășurat programul interconfesional organizat de Biserica Protestantă la Templul protestant din 56 Avenue de la Grande Armée, unde au participat delegații din partea tuturor confesiunilor. Episcopia românilor din străinătate a fost reprezentată de „clerul din serviciul centrului de la Paris, în frunte cu mitropolitul Visarion, care a încheiat programul, binecuvântând poporul”.

La 25 ianuarie a venit rândul Bisericii Catolice să organizeze momentul de rugăciune, care s-a desfășurat în sala de pe 3 Rue de pêtres de Saint Séverin, unde a participat clerul român în frunte cu mitropolitul Visarion („primit la intrare de Mgr. Cristophe Dumont”)¹⁵¹.

¹⁵⁰ *Ibidem*, pp. 14-15.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 15.

La rubrica „Știri religioase” se vorbește despre persecuția comunistă din Cehoslovacia împotriva Bisericii Romano-catolice, prin numirea arbitrară a slujitorilor altarului care ar proveni din rândul unor „aventurieri, escroci sau decăzuți din har”. În schimb, „un exemplu de înțelegere și conlucrare între adversari” este reliefat de gestul liderilor partidelor politice din Anglia ca, înainte de campania electorală, să se roage împreună în catedrala „St. Paul” din Londra, știre preluată din ziarul „Le Figaro”, din 3 februarie 1950¹⁵².

„Cuvinte despre presa română din refugiu” este rubrica care conține textele cu caracter religios, îndeosebi de sărbătoarea Crăciunului, în publicațiile primite la redacția Buletinului, precum: „Țara”, de la Roma; „Patria”, din Germania; „Vestitorul”, din Austria; „La Nation Roumaine”, de la Paris; „România” și „Curentul românesc”, de la Buenos Aires. În încheiere, „conducerea Eparhiei românilor din Străinătate, exprimă toate mulțumirile sale conducătorilor de tipărituri românești, pentru această creștinească și românească întâlnire pe câmpul de lucru cu Biserica”¹⁵³.

Ultima rubrică este „Spicuri din corespondența Eparhiei”, unde este redat un fragment din scrisoare datată 15 ianuarie 1950 și primită de mitropolitul Visarion de la arhimandritul Victorin Ursache. Superiorul așezământului românesc de la Iordan arată cum a transmis urările de sărbători din partea mitropolitului român de la Paris către patriarhul Timotei al Ierusalimului și alți prelați din Țara Sfântă¹⁵⁴.

Numărul 6-7 al revistei a apărut pentru lunile martie-aprilie 1950. În deschidere are o „culegere de date mai de seamă din calendar pe alte patru luni de zile, iunie, iulie, august și septembrie 1950”, adică sărbătorile bisericesti importante și din cele laice, precum: 11 iunie 1878, „congresul care a hotărât luarea Basarabiei de către ruși”, de la Berlin; 14 august 1916, intrarea României în Primul Război Mondial și 6 septembrie 1940, urcarea pe tron a Regelui Mihai, urmat de o rugăciune¹⁵⁵.

Continuă cu partea oficială, constituită din pastorală mitropolitului Visarion, lansată cu prilejul Sărbătorii Paștilor, și fragmente din

---

¹⁵² *Ibidem*, pp. 15-16.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 16.

¹⁵⁴ *Ibidem*.

¹⁵⁵ *Ibidem*, an II, nr. 6-7, martie-aprilie 1950, coperta II.

documentele interne ale Eparhiei. Dintr-un extras al procesului verbal nr. 4 al ședinței Consiliului Eparhial din 18 martie 1950 aflăm despre relațiile care se consumau între Eparhia cu sediul la Paris și cea din America. Este reprodusă „scrisoarea-tip” din 13 februarie 1950 a mai multor preoți, trimisă individual către mitropolitul Visarion, în care vorbesc despre lipsa unei autorități bisericești autentice în organizarea eparhială de peste Ocean și de amânarea *sine die* de către unii reprezentanți ai Consiliului Eparhial pentru alegerea în scaunul vladicesc vacant de multă vreme, în consecință solicitând numirea unui reprezentant, „pentru reorganizarea și îndrumarea vieții bisericești din America de nord”, în persoana preotului Ștefan. At. Opreanu, „pe care îl cunoaștem cu toții destoinic și cu experiența necesară, pentru această slujbă de mare responsabilitate și grea ce și-a câștigat-o prin neistovita muncă ca paroh al Catedralei Episcopiei noastre și protopop al tractului Michigan, în curs de peste un sfert de veac”¹⁵⁶.

În urma cererii mitropolitului Visarion către Secția administrativă a Eparhiei, din 8 martie 1950, de a analiza situația bisericească din America și a solicitărilor preoților de acolo, s-au constatat următoarele: „Întrucât lipsa P.S. Episcop Policarp Morușca e datorată în mod exclusiv faptului că, țara noastră, România, unde se găsește P.S. Sa, este sub ocupație străină și nu poate ieși din România, nu se cade ca, în această vreme să se rezolve problema lipsei sale din fruntea Episcopiei, nici cu intrarea sub altă jurisdicție, nici prin autonomie, nici prin alegerea altui titular și nici nu se poate rămâne în această situație, care durează de aproape 11 ani”. În consecință, Secția administrativă propunea Consiliului Eparhial și capului Episcopiei românilor din străinătate următoarea soluție consemnată în Buletinul eparhial: „Din punct de vedere canonic, după Legile noastre bisericești și după tradiția pastorală creștină, nu există altă soluție decât aceea a suplinirii de către un vicar, dacă este Arhiereu, iar dacă vicarul lăsat nu este Arhiereu, atunci poate fi supliniit de către Episcopul vecin, direct sau prin Vicarii săi. Adică se observă principiul vecinătății conform sfintelor canoane și a practicii tradiționale, a pastorației creștine.

Asupra persoanei care ar urma să fie trimisă ca Arhiereu-vicar în cazul de față, trebuiește lăsat la propunerea preoților din America și

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 4.

la hotărârea Î.P.S. Mitropolit Visarion, ca cel care își asumă răspunderea respectării condițiilor canonice de către persoana propusă în postul de vicar al Episcopiei Ortodoxe Române din America de Nord și Canada, ca unul care dă acoperire și continuitate harului apostolic, în împrejurarea de față”¹⁵⁷.

În aceste circumstanțe, mitropolitul Visarion lansa pastorala de Înviere pentru românii de peste Ocean, față de care, „din punct de vedere canonic”, se considera „răspunzător de bunul mers al Ortodoxiei în sânul Episcopiei Ortodoxe Române, vecină nouă, din America de Nord și Canada”. De asemenea, în paginile Buletinului este publicată „Scrisoarea P.C. Sale Părintelui Arhimandrit Teofil Ionescu, vicarul Eparhiei noastre”, adresată Consiliului eparhial la 15 februarie 1950, prin care accepta funcția de vicar eparhial¹⁵⁸.

Tot pentru reglementarea situației canonice din America, conform soluției date de Consiliul Eparhial, în Buletin se publica Hotărârea nr. 10 din 19 martie 1950 a mitropolitului Visarion, prin care preotul Ștefan Atanasie Opreanu era numit vicar pentru America de Nord și Canada, urmând să fie hirotonisit ca arhiepiscop¹⁵⁹.

Buletinul continuă cu partea a doua, cea neoficială, care este deschisă cu articolul „Gânduri de Paști”, semnat de arhimandritul Teofil Ionescu, se continuă cu o „Rugăciune” și cu materialul semnat de preotul Gheorghe Preda, cu titlul „Dreptatea și dragostea părintelui”. Urmează mai multe pasaje din articolul „Biserica creștină și misionarismul ei”, semnat de Grigorie Leu, fost episcop al Hușilor, și publicat inițial în revista „Misionarul”, de la Chișinău, an III, nr. 11/1931¹⁶⁰.

Cu referire la marele praznic al creștinătății este materialul „Legende și tradiții de Paști”, despre Paștile blajinilor, Lumina din noaptea Învierii sau culegeri din popor¹⁶¹.

La rubrica „Informații” se vorbește despre: apelul pentru pace lansat la praznicul Paștilor de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române din țară, știre preluată din „Informations roumaines”, 17 rue Bremontier,

---

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 5.

¹⁵⁸ *Ibidem*, pp. 5-8.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 8.

¹⁶⁰ *Ibidem*, pp. 9-12.

¹⁶¹ *Ibidem*, pp. 13-14.

Paris, 6 martie 1950; atribuțiile date protopopilor prin noul statut de organizare și funcționare al BOR și anunțate de patriarhul Justinian, adică, alături de cele cu caracter administrativ, „ei mai au și sarcini culturale de orientare și îndrumare a clerului și într-o mare măsură și sarcini politice”. Numirea lor este făcută „de comun acord cu autoritățile de stat și cu aprobarea Ministerului Cultelor” și că publicațiile bisericești „nu sunt însă primite cu tot interesul de către unii preoți”, toate aceste pasaje fiind preluate din revista „Biserica Ortodoxă Română”, din ianuarie 1950. De asemenea, se publica decretul Marii Adunări Naționale, privind aprobarea Regulamentului de procedură a instanțelor disciplinare și de judecată ale BOR¹⁶².

Sub titlul „Știre încă neverificată” se consemna informația dată de Radio România, în seara zilei de 29 martie 1950, ora 22.00, cu următorul cuprins: „Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunindu-se în ziua de 29 martie 1950, pe lângă alte chestiuni, a luat în discuție și cazul fostului mitropolit Visarion Puiu.

Dovedindu-se a fi fost tot timpul un dușman al Bisericii Ortodoxe Române și un agent al Vaticanului, mitropolitul Visarion Puiu s-a pus în rândul trădătorilor Patriei și ai credinței creștin-ortodoxe, mai întâi prin serviciile aduse fasciștilor hitleriști, iar astăzi super-hitleriștilor anglo-americani [sic!].

Astăzi, Sfântul Sinod a hotărât pedepsirea sa.

Comisiunea ecumenică prezidată de mitropolitul Bălan a propus, și Sfântul Sinod, de sub președinția I.P.S.S. Patriarh Justinian Marina, a hotărât să-l depună și să-l înlăture din Biserică pe fostul mitropolit Visarion Puiu, vinovat, conform art. 3 din Regulamentul de procedură, litera x-conjurație împotriva autorităților legale și trădarea intereselor Republicii Populare Române; litera y-condamnat definitiv de către instanțele judecătorești ale Republicii Populare Române.

Credincioșii români din toată lumea sunt invitați pe toate căile posibile să nu dea ascultare și supunere duhovnicească acestui agent în slujba anglo-americanilor¹⁶³.

Data de 29 martie privind decizia sinodală este greșită, probabil o confuzie cu ziua în care a fost difuzată știrea, cea reală fiind de 28

¹⁶² *Ibidem*, pp. 14-15.

¹⁶³ *Ibidem*, p. 15.

februarie. Cât privește conținutul comunicatului, remarcăm limbajul de lemn utilizat de autoritățile comuniste și realitatea falsificată a faptelor care i se imputau mitropolitului Visarion Puiu¹⁶⁴.

Revista se încheie cu două știri privind „preoți falși” depistați de autoritățile franceze, apoi cu spicuri dintr-o scrisoare a monahului Ioan Iacob Hozevitul din pustia Palestinei adresată mitropolitului Visarion, în care spunea: „Scriu Î.P.S. Voastre cerându-vă o îndrumare, un ajutor, în orice chip veți crede sau măcar un cuvânt bun (ca un părinte către fiul cel înstrăinat de casă). M-aș simți mai tare în lupta violenței de azi, mai încrezător în izbânda zilei de mâine și mai răz-bătător în necazuri, dacă dragostea Î.P.S. Voastre și-ar revărsa o rază de mângâiere și peste sărăcia noastră și nedumerirea mea!”¹⁶⁵

Într-o altă consemnare se face referire la scrisoarea președintelui Comitetului român din Salzburg către conducerea Eparhiei de la Paris despre „părintele Vasile Leu, care s-a prezentat pe acolo în calitate de Episcop și că ar fi slujit în ziua de Anul nou Te Deum-ul îmbrăcat în veștminte arhieresti”. Din partea Eparhiei s-a răspuns: „Trebuie însă de știut, că în afara frontierelor statului român nu există niciun arhieru al Bisericii Ortodoxe Române în afară de Î.P.S. Mitropolit Visarion Puiu. Și nimeni în afară de Î.P.S. Mitropolit Visarion nu are dreptul, nu poate vorbi, nu poate lua măsuri și nu poate reprezenta Arhiera Bisericii Ortodoxe Române în afara frontierelor. În privința părintelui Vasile Leu, S. Sa este numai preot. Cu vremea, fără îndoială, că vor mai fi făcuți și alți arhierii în afara frontierelor. Ca să fie însă arhierii ai Bisericii Ortodoxe Române, trebuie să primească continuitatea harului apostolic de la Î.P.S. Mitropolit Visarion Puiu, altfel poate fi impostură sau ieșire din sânul Bisericii Ortodoxe Române”¹⁶⁶.

Numărul 8 al revistei este dedicat, în totalitate, problemei cano-nice a Episcopiei românești din America. În cele 40 de pagini este reprodus referatul întocmit de Secțiile Juridică și Administrativă ale Episcopiei românilor din străinătate prezentat în ședința Consiliului eparhial, din 16 aprilie 1951, prezidată de arhimandritul Alexis van der Mensbrugge, „vicarul Eparhiei românilor și arhieru ales și numit

¹⁶⁴ În privința condamnării penale și caterisirii mitropolitului Visarion Puiu vom reveni cu un studiu aparte.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 16.

¹⁶⁶ *Ibidem*.

pentru Vicariatul ortodocșilor occidentali”. Această ședință urma celei din 12 decembrie 1950, în care se discutase aceeași problemă și lansase un comunicat.

Conform materialului apărut în „Buletinul eparhial”, aflăm despre demersurile întreprinse cu un an în urmă de către mitropolitul Visarion și consilierii săi în scopul reglementării fie și temporare a situației canonice din Eparhia românilor din America. La aceste demersuri se face vorbire despre opoziția manifestată de grupul condus de pr. I. Truța, prin aparițiile defăimătoare din ziarul „Solia” și corespondența purtată inclusiv cu mitropolitul Visarion. În fapt, raportul este o recapitulare a acestei problematici din perspectiva celor de la conducerea Eparhia românilor din apusul Europei, dar care oferă informații prețioase și inedite privind exilul bisericesc românesc de la începutul anilor '50. Astfel, se face referire la: manipularea situației canonice din America de către Truța și adepții săi; hirotonirea protopopului Andrei Moldovan ca episcop în țară, a cărei legitimitate spirituală era recunoscută, totuși, de către mitropolitul Visarion și opoziția manifestată de grupul Truța și rămânerea lui în expectativă pe motiv că atitudinea i-ar fi fost aprobată prin scrisorile primite de la Episcopul Policarp Morușca. Față de acestea, mitropolitul Visarion a hotărât să nu se mai implice în tulburările de peste Ocean, însă pledând în continuare pentru crearea unui sinod al românilor din exil, în comuniune cu mitropolitul Anastasie, conducătorul ROCOR, de la New York¹⁶⁷.

Următorul număr al „Buletinului Eparhiei” avea să apară abia trei ani mai târziu. Prin reproducerea unor documente, numărul 9/1954 este dedicat în întregime reintrării BORP sub ascultarea mitropolitului Visarion (11 aprilie 1954), după o perioadă de câțiva ani, în care preotul Virgil Pârvănescu, parohul BORP, și consiliul parohial au căutat atârnare canonică la ierarhia rusă din exil sau la Patriarhia de Constantinopol¹⁶⁸.

Numărul 10 al revistei a fost jubiliar, atât prin conținut, cât și prin formă. A fost tipărit și alcătuit din materiale privind canonicitatea și activitatea din ultima perioadă a Eparhiei românilor din apusul

¹⁶⁷ *Ibidem*, an III, nr. 8, aprilie 1951, pp. 1-40.

¹⁶⁸ *Ibidem*, an V, nr. 9, septembrie 1954, pp. 1-17.

Europei, aflată sub conducerea mitropolitului Visarion. Se regăsesc materiale despre personalitatea mitropolitului atât înainte, cât și după 1944, înființarea Eparhiei, hirotonirea arhimandritului Teofil Ionescu la rangul de arhiereu-vicar (26 decembrie 1954, la Versailles, cu foto), cu prezentarea activității acestuia pe ogorul bisericesc (în țară și ca superior la Paris), comuniunea euharistică a Eparhiei cu ROCOR etc.¹⁶⁹.

Revista se încheie cu un material, semnat de Ioan Miloae care tratează tema „autocefaliei BOR”, cu un scurt excurs istoric până la perioada postbelică, când Biserica din țară și-ar fi pierdut această calitate, din cauza ocupației sovietice. În consecință, în paginile Buletinului se susținea faptul că misiunea redobândirii autocefaliei autentice ar fi devenit dezideratul spiritual al românilor din exil prin constituirea propriului sinod bisericesc, separat de ierarhia rusă albă și Patriarhia de Constantinopol, dar în comuniune euharistică cu acestea¹⁷⁰.

Următorul număr al revistei „Buletin eparhial”, 11/1966, din lunile iunie-iulie, șapirografiat, a apărut după mai bine de un deceniu. Trebuie să spunem că, din 1958, superior al BORP era preotul Vasile Boldeanu.

Articolul de fond, „Speranță întemeiată pe trecut”, este semnat de Episcopul Teofil Ionescu, care din 1958 devenise conducătorul Eparhiei românilor din străinătate, în locul mitropolitului Visarion Puiu. De fapt, subiectul îl constituie cazul arhimandritului Victorin Ursache, fost superior al Așezământului românesc de la Iordan, propus ca vicar al Eparhiei în 1949 de către mitropolitul Visarion, însă acum fiind hirotonit episcop al Episcopiei românilor din America, dar sub ascultarea Patriarhiei Române. Cu toată opoziția lui Valerian Trifa (titularul Episcopiei românești de la Vatra, ruptă de Patriarhia Română), Episcopul Teofil își manifesta bucuria pentru ridicarea în rang a arhimandritului Victorin, deoarece, spunea el, se merge pe „linia bisericească” dată de mitropolitul Visarion¹⁷¹.

„Cu gândul la înaintași” este cuvântul lui Leon Negruzzi, președintele Asociației combatanților români din Franța, rostit după slujba de parastas săvârșită în BORP la 22 mai 1966, de clerul român în frunte

---

¹⁶⁹ *Ibidem*, an VI, nr. 10, ianuarie-februarie 1955, pp. 1-17.

¹⁷⁰ *Ibidem*, pp. 17-19.

¹⁷¹ *Ibidem*, an VII, nr. 11, iunie-iulie 1966, pp. 1-5.

cu Episcopul Teofil¹⁷². Urmează articolul „Les choses au point”, semnat de Episcopul Teofil, în care se face referire la situația canonică a ortodocșilor din exilul european, români și ruși, după transformarea Exarhatului ortodox rus din Paris (rue Daru) la rangul de vicariat de către Patriarhia de Constantinopol¹⁷³. Tot despre o clarificare privind românii din exil este articolul semnat de preotul Vasile Boldeanu, cu titlul „Biserica Ortodoxă Română, Biserică Roșie?”, care se referă la afirmația scriitorului și preotului Virgil Gheorghiu despre Eparhia românilor din străinătate, cum că ar avea „o poziție și organizare cu caracter politic”. Autorul articolului susține că organizarea eparhială din exil a venit dintr-o necesitate, atât de prezervare și cultivare a sentimentului religios în mod liber de către românii din exil, cât și pentru a preîntâmpina orice intruziune ideologică de factură marxistă în organizarea bisericească („pentru a ne feri de amestecul brutal și distructiv a stăpânirii politice din țară”) și deoarece la momentul rupturii (1948) Biserica din țară nu s-a implicat în nici un fel („Patriarhia a fost și este pur și simplu absentă. Nu fiindcă este roșie, ci pentru faptul că nu e liberă”)¹⁷⁴.

Publicația a fost reluată abia în anul 1974, sub egida „Episcopiei Ortodoxe Române din Europa Occidentală” (titlatură diferită!), cu titlul „Buletinul eparhial”, în „serie nouă”, cu anul I, nr. 1, pe lunile ianuarie-februarie, cu sediul redacției la BORP, cu 39 p. și tipărit „sub îngrijirea dlui. Ioan Cușa de către imprimeria C.F.I. ZAI Bois de l'Epine 91015 Evry”.

Revista a apărut la aproximativ doi ani de la revenirea Episcopului Teofil Ionescu în comuniunea Bisericii Ortodoxe Române. De fapt, acest număr conține documentele oficiale privind reglementarea situației canonice a BORP după consumarea acestui eveniment și a celor două procese intentate de statul român în scopul preluării lăcașului de cult din rue Jean de Beauvais. Revista cuprinde fragmente din convocarea membrilor Congresului Asociației culturale a Eparhiei Românilor din Străinătate, binecuvântarea scrisă a mitropolitului Filaret de la New York, conducătorul ROCOR (24 octombrie 1973), procesul-verbal

¹⁷² *Ibidem*, pp. 6-8.

¹⁷³ *Ibidem*, pp. 9-12.

¹⁷⁴ *Ibidem*, pp. 12-16.

al ședințelor (10-11 noiembrie 1973), cu participarea unor delegați de la Montreal (pr. Petre Popescu) și Buenos-Aires (Mihai Mărculescu, delegat al pr. Em. Lefter), cu prezența pr. Alexander Troubnikoff, delegatul ierarhului rus, de care acum atârna Eparhia românilor din străinătate, și principalele documente citite la lucrările congresului, redactate de membrii „Comisiei eparhiale de studiu pentru organizarea bisericească, orientare și probleme religioase la zi”, instituită prin Adunarea generală din 25 iunie 1972.

Potrivit procesului-verbal, aflăm că referatele pregătite pentru congres au fost citite de către membrii acestei comisii. Ioan Miloae s-a oprit asupra legitimității existenței și funcționării Eparhiei înființată încă din 1945, mutată la Paris de către mitropolitul Visarion Puiu, apoi condusă de Episcopul Teofil Ionescu în comuniune cu ROCOR, ierarh care ulterior a trecut sub ascultarea Patriarhiei Române, gest care însă nu a pus în pericol atârnarea canonică a BORP și a Eparhiei, rămase în comuniunea ierarhiei episcopilor ruși albi. Titus Bărbulescu a referat asupra orientării bisericești a Eparhiei și convocării adunării generale pentru „rezolvarea vacanței episcopale”¹⁷⁵. În schimb, Demostene Nacu a teoretizat și argumentat „principiile fundamentale ale Episcopiei Ortodoxe Române din Europa Apuseană”, altfel spus, în opinia sa, numai Biserica românească din exil avea libertate deplină de manifestare, lucru care nu se putea spune despre cea din țară, despre care și detaliază: „Actuala ierarhie din țară asigură desigur Neamului Românesc comuniune cu Dumnezeu. Dar partidul comunist îi impune condiții incompatibile cu misiunea ei. Biserica din țară nu are dreptul de a mărturisi întregul Mesagiu creștin. Biserica din țară nu are decât dreptul de a săvârși cultul religios. Chiar acest drept este adesea încălcat și mereu considerat ca vremelnic, adică îngăduit până la suprimarea lui”¹⁷⁶.

În paginile revistei se continuă cu un „Regulament” al asociației culturale, material semnat de Grigore Filiti, care mai degrabă pare a fi un construct identitar al Eparhiei cu sediul la BORP, deoarece se vorbește despre: înființarea Eparhiei în 1945 de către mitropolitul refugiat Visarion Puiu, stabilirea sediului acestei entități eparhiale și invitării întâistătorului său la Paris, în urma deciziei Consiliului spiritual

---

¹⁷⁵ *Ibidem*, serie nouă an I, nr. 1, ianuarie-februarie 1974, pp. 7-10.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 12.

din anul 1949, intrarea în comuniunea euharistică în sânul Sinodului ROCOR, cu autonomie (organele sale constitutive și viața religioasă sunt de tradiție românească, persoana episcopului este român și limba liturgică este româna), având la bază statutul Asociației culturale constituite potrivit legislației franceze privind cultele. În privința relației cu Biserica din țară se spunea: „Eparhia ortodoxă română din Europa occidentală privește cu frățească dragoste Biserica Ortodoxă Română și constată cu filială îngrijorare degradarea conducerii Bisericii mame sub vitrega presiune a unei forme de guvernământ materialiste și atee. Ea respinge însă orice încercare de intervenție în organizația sau activitatea eparhială, atât în trecut, cât și în prezent și în viitor”¹⁷⁷.

Toate acestea sunt dezvoltate în discursul preotului Vasile Boldeanu, ținut la Congresul Episcopiei, răspunzând la următoarele capitole: „Cine suntem?, Aspectul politic, Care sunt adversarii Episcopiei noastre?, Necesitatea unui cadru bisericesc episcopal, Persoana și lucrarea episcopului, Degajare politică, Slujitorii Bisericii, Grija față de tineret, Contribuție materială, Femeile în biserică, Poporul lui Dumnezeu și Contact în afară de Episcopie”¹⁷⁸.

Șirul referatelor întocmite de Comisia de studiu a continuat cu materialul alcătuit de Paul Barbăneagră, cu titlul „Problema vacanței episcopale”, în care se vorbește de: amânarea alegerii unui nou episcop, în urma sugestiei înaintate de preotul V. Boldeanu, până la finalizarea proceselor intentate BORP și înființarea unor parohii în cadrul Eparhiei. Pentru postul de episcop, comisiei de studiu a fost indicat numele arhimandritului Roman Braga, fost deținut politic în țară, pentru participarea la mișcarea Rugul Aprins și acum slujitor în America, față de care preotul V. Boldeanu a opinat pe motiv că are o vârstă înaintată. În schimb, comisia s-a exprimat pentru candidatura lui V. Boldeanu, propunere față de care acesta a declinat, sugerând continuarea vacanței episcopale¹⁷⁹.

De altfel, problema vacanței eparhiale se va tranșa în adunarea generală, potrivit mesajelor transmise de unii membri, precum: Platon Chirnoagă, care îl susținea pe părintele Roman Braga („o puternică

¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 13.

¹⁷⁸ *Ibidem*, pp. 15-19.

¹⁷⁹ *Ibidem*, pp. 20-22.

personalitate bisericească; un trăitor al credinței, un om fără pată”), pr. Em. Lefter-Buenos Aires, care considera că pr. V. Boldeanu ar fi cel mai indicat sau, conform fragmentelor procesului-verbal publicate în „Buletinul eparhial”, delegatul ROCOR, pr. Al. Troubnikoff, care afirmase că superiorul BORP avea binecuvântarea Sinodului rus pentru ridicarea în arhierie încă din anul 1964, ca vicar eparhial la Paris. De asemenea, prelatul rus mai spunea că „Biserica Rusă din afara frontierelor nu s-a impus niciodată Bisericii Române. Ea a fost solicitată de români și va acorda ajutorul canonic cât timp va fi nevoie și se va cere, potrivit canonului 39, Conciliul VI”¹⁸⁰. În urma votului, pr. V. Boldeanu a fost ales episcop cu 247 voturi pentru și 10 împotriva.

Alte materiale din acest număr al „Buletinului eparhial” se referă la o intervenție a statului român la autoritățile franceze pentru redobândirea bisericii („Încă un asalt din partea ambasadei!”), inclusiv prin interpelarea ministrului de Interne în Adunarea Națională a Franței, în ziua de 19 octombrie 1973. De asemenea, Ioan Miloae prezintă studiul lui Demostene Nacu, „L’Ambassade Roumaine au Quartier Latin”¹⁸¹.

„Buciumul” (1952-1953)

O altă publicație a BORP a fost „Buciumul”, care a apărut în perioada în care superior a fost preotul Virgil Pârvănescu. Acesta se refugiase din România și, în urma diligențelor întreprinse de către Raoul Bossy, președintele Caroman, a fost adus din Iugoslavia, pentru a ocupa postul de superior la Paris¹⁸².

După venirea acestui preot, în perioada Postului Mare din anul 1952, s-a deschis Biserica românească din rue Jean de Beauvais, iar, mai apoi, s-a ales un Consiliu parohial, aprobat de administratorul judiciar al Tribunalului Senei. În acest context, s-a trecut la organizarea pastorală, filantropică și culturală a BORP. În plan cultural s-a început cu lansarea acestei reviste, care, de fapt, era o idee mai veche. Încă din ședința Consiliului parohial din 24 aprilie 1948 se propunea

---

¹⁸⁰ *Ibidem*, p. 27. Canonul privește garantarea tradiției și obiceiurilor unei eparhii de către cea care o are în ascultare.

¹⁸¹ *Ibidem*, pp. 37-39.

¹⁸² Despre acest episod vom detalia într-un studiu separat dedicat BORP în anii '50.

editarea unei reviste proprii cu numele de „Buciumul”, făcând referire desigur la periodicul românesc de la Paris, scos în 1857 de Cezar Bolliac și în care publicase inclusiv arhimandritul Iosafat Snagoveanu, ctitorul BORP¹⁸³. În 1948, în Consiliul parohial, se propunea, potrivit procesului-verbal: „V. Boldeanu, reamintind rolul cultural pe care l-a jucat Biserica din Paris, socotește că ar fi bine să se reia firul tradiției și să se ocupe și de această operă prin apariția unei reviste «Buciumul»; nota acestei reviste să fie religioasă și patriotică. Se scoate în evidență că sunt enoriași care cer acest lucru și au și trimis bani cu indicația precisă pentru revistă. Se propune alcătuirea unui comitet de redacție alcătuit din părintele arhim. Lucaciu, ajutat de ceilalți P.C. Preoți ce sunt pe lângă Biserica noastră din Paris. Consiliul aprobă în unanimitate apariția și comitetul de redacție al revistei «Buciumul»¹⁸⁴.

Revista nu a apărut după cum se preconizase în 1948, ci abia în 1952. În prima ședință a consiliului parohial, din 2 aprilie 1952, după deschiderea lăcașului din rue Jean de Beauvais, s-a discutat pe acest subiect. În procesul verbal se consemna: „Cucernicia Sa, Părintele Pârvănescu, își exprimă părerea că pentru menținerea unei legături mai strânse între toți credincioși ar fi necesară publicarea unui buletin parohial¹⁸⁵.

În ședința din 18 iunie 1952 se stabilește componența redacției buletinului parohial din: pr. V. Pârvănescu, Ion Dragu, Leon Negruzzi și Mircea Eliade (absent). În dreptul lui M. Eliade se spunea că, „fiind absent, urmează să fie anunțat în scopul de a face apelul către credincioși și pentru a îngriji de apariția buletinului Bisericii noastre, «Buciumul»¹⁸⁶.

Revista a început să apară, dar cheltuielile de editare și difuzare erau mai mari decât încasările, încât diferența s-a acoperit prin

¹⁸³ Este vorba de „foaia săptămânală” sub numele de „Buciumul”, apărută în limba română, cu caractere chirilice, la Paris, cu sediul redacției la „Capela română” și care a avut un caracter patriotic, nu neapărat bisericesc. Sub semnătura „Iosafat, arhimandrit”, în numărul 3, de duminică, 5 aprilie 1857, pagina 1, acesta a scris un articol cu titlul, „Fraților preoți”, prin care îi îndemna pe clericii români din Principatele Române să trimită deputați patrioți în adunările ad-hoc.

¹⁸⁴ ABORP, Registru de procese-verbale ale Consiliului parohial și ale Epitropiei (1940-1948), f. 173.

¹⁸⁵ Idem, Registru de procese-verbale ale Consiliului parohial (1952-1960), f. 4

¹⁸⁶ Ibidem, f. 15.

contribuția pr. Pârvănescu, după cum aflăm din procesul verbal al ședinței Consiliului parohial din 22 martie 1953. Din același document mai vedem că s-au exprimat și nemulțumiri asupra conținutului, din partea lui Ioan Miloae membru al Consiliului parohial¹⁸⁷. Problemele cu finanțarea revistei au persistat. În ședința Consiliului parohial din 20 mai 1953, Ioan Cerbu a întrebat de ce s-au plătit 8000 franci pentru tipărirea revistei, când consiliul hotărâse că trebuie să se susțină din abonamente? Însă, plata pentru numărul din martie-aprilie 1953 se făcuse prin decizia Epitropiei BORP din 29 aprilie 1953¹⁸⁸.

Cu toate greutățile de ordin financiar, totuși, se încerca păstrarea apariției, uneori chiar marcând marile sărbători religioase. De pildă, în ședința Epitropiei din 12 noiembrie 1952, pr. V. Pârvănescu propunea apariția „unui număr festiv de sărbătorile Crăciunului, pentru două luni, noiembrie și decembrie”¹⁸⁹. Ulterior, în ședința Epitropiei din 26 septembrie 1953, Nicolae Dianu a propus scoaterea unui număr festiv cu prilejul centenarului BORP, la care era invitat și Mircea Eliade să contribuie cu un material. La rândul său, Eliade a propus să fie invitat și un istoric, toate sugestiile fiind aprobate¹⁹⁰. După numărul 1, anul 2 din noiembrie-decembrie 1953, revista nu a mai apărut.

După întreruperea apariției revistei se pare că reaparitia devenise un deziderat greu de atins. În ședința Consiliului parohial din 15 februarie 1955 se amâna *sine die* apariția buletinului parohial („să se amâne pentru mai târziu”)¹⁹¹.

Revista „Buciumul” („Clairon”) a apărut ca „mensuel”, în perioada iulie 1952-decembrie 1953, cu subtitlul „publicație a Bisericii Ortodoxe Române «Sf. Arhangheli» din Paris”, abonamentul anual fiind în cuantum de 1500 franci. Ca „directeur-gérant” figura pr. V. Pârvănescu, cu adresa redacției la sediul BORP. Revista era șapirografiată, având însă copertele tipărite. Publicația era înregistrată cu „nr. 16.736/16 Juillet

---

¹⁸⁷ Ibidem, ff. 34-35.

¹⁸⁸ Ibidem, f. 41. Conform procesului-verbal al ședinței Epitropiei din 9 iulie 1952, cheltuielile legate de tipărire constau în: copertă și clișeuri-9900 fr. și plata dactilografiei-2640 fr. (Idem, Registru Procese-verbale ale Epitropiei, 1952-1954, f. 14).

¹⁸⁹ Ibidem, f. 46.

¹⁹⁰ Ibidem, f. 119.

¹⁹¹ Idem, Registru de procese-verbale ale Consiliului parohial (1952-1960), f. 82.

1952” și imprimarea se făcea cu „ronéotypé” la „C.G.T.-Force Ouvrière, 198, Avenue du Maine, Paris 14-e” (nr. 3, 5-6)

În mare parte am reușit să reconstituim colecția acestei reviste în urma cercetărilor efectuate în arhivele BORP și de la IICCMER, după cum urmează: an I, nr. 1/iulie 1952 (22 p.); nr. 2/august 1952 (24 p.); nr. 3/septembrie 1952 (22 p.); nr. 4/octombrie 1952 (24 p.); nr. 5-6/noiembrie/decembrie 1952 (26 p.)¹⁹²; nr. 9-10/martie-aprilie 1953 (38 p.-incomplet); nr. 11-12/mai-iunie 1953 (28 p.) și an II, nr. 1/noiembrie 1953 (30 p.)¹⁹³. În stadiul actual al cercetărilor nu am identificat numărul 7-8, cum nu am găsit nici pentru perioada lunilor iulie-octombrie 1953.

În primul număr al revistei, într-un articol de fond cu titlul „Continuăm...”, se vorbea despre periodicul românesc „Buciumul” din 1857. Acum „Buciumul” reappare, potrivit autorului, „ca o necesitate organică în această avalanșă de frământări și are pe frontispiciul ei: Desrobire și libertate pentru țară, Credința în Biserica Neamului, Armonie și unitate națională. [...] «Buciumul» reappare în duh și slovă, pe linia trasată de fondatorii lui. El va fi tribuna de pe înălțimea căreia se vor trata probleme: «nereprezentând opinia nici unui individ, nici a unei caste, ci expresiunea sentimentului colectiv», expresiunea sentimentelor neamului întreg. Prin urmare, atitudinea lui nu va fi decât creștină și națională”¹⁹⁴. Din aceste motive, nu întâmplător este reprodus apelul lui Iosafat Snagoveanu din 1857, urmat de un apel al preotului V. Părvănescu, cu titlul „Frați întru Domnul”, prin care cerea credincioșilor să contribuie la colecta inițiată pentru a acoperi datoriile la utilități pe care BORP, alături de cheltuielile de întreținere a personalului, pe care le avea la momentul apariției revistei¹⁹⁵.

Tot în paginile revistei s-au preluat materiale mai vechi apărute în țară, considerate de actualitate, precum „Ortodoxia română ca funcțiune europeană” sau „Patria noastră ecumenică”, scrise de Nichifor

¹⁹² Se pare că, inițial, numărul 5/noiembrie 1952 trebuia să apară individual, deoarece în arhiva BORP am găsit coperta revistei, cum la fel am găsit și pentru numărul 6/decembrie 1952.

¹⁹³ Numerele identificate în arhiva IICCMER, fond personal Gheorghe Zăgănescu, dosar 302, sunt: 2/1952, 4/1952, 5-6/1952, 9-10/1953, 11-12/1953 și an II, nr. 1/1953.

¹⁹⁴ „Buciumul”, an I, nr. 1, iulie 1952, pp. 1-2.

¹⁹⁵ *Ibidem*, pp. 3-4.

Crainic¹⁹⁶. S-a făcut loc articolelor omagiale, precum cel dedicat Regelui Mihai I, din nr. 5-6, semnat „Buciumul”¹⁹⁷.

O categorie aparte a revistei era reprezentată de materiale privind rostul exilului românesc și al Bisericii în acest spațiu. Eftimie Gherman publica în primul număr un articol cu titlul „Rolul și prezența Bisericii în exil”, unde pornește de la premiza că românii din exil sunt divizați pe criterii și orgolii politice, însă, singura instituție unde nu există astfel de atitudini este Biserica, consideră el, „o unitate ideală pentru o emigrație prea diversificată”. Acest lucru s-a concretizat prin unitatea de vederi a membrilor adunării generale a asociației culturale a BORP din 1952 și la alegerea noului Consiliu parohial, care practic a garantat redeschiderea bisericii. Prin acestea, spune E. Gherman, s-a arătat că, dincolo de viziunile politice trecute sau de viitor pe care le au, românii se pot uni în Biserică. Însă, în spatele acestei instituții, unde altădată se afla statul, „care a încetat să mai existe”, acum BORP are „sărăcia materială a exilului”. Din acest motiv, Gherman consideră că este o îndatorire a exilului de „a întreține și a dezvolta acest lăcaș de întâlnire frățească”. Aceasta și pentru a evita o nouă închidere a bisericii, deoarece, spune Gherman, „nu vrem ca oamenii să se întâlnească în localuri străine sau să se risipească din lipsa unei săli de lectură și mai ales nu vrem ca odăile ce ar putea adăposti pribegi să fie închise. [...] Aceasta este pentru moment menirea Bisericii: să creeze un loc familiar de întâlnire frățească, dând posibilitatea fiecărui român să găsească drumul cel bun spre ajutorarea fraților din exil și a eliberării celor de sub tiranie”¹⁹⁸.

În același spirit au semnat materiale și alți membri ai Consiliului Eparhial, precum Nicolae Dianu, „Pacea la Biserică”, Ion Dragu, „Biserica și domnitorul” sau, Leon Negruzzi, „Biserica Română”¹⁹⁹. Cu numărul 4 apar articole scrise de către cititori, precum Lt. Mihai Dumitrescu, „Ce așteptăm de la Biserică”²⁰⁰.

În numărul 4, Alphonse G. Juilland publica un articol cu titlul, „Limba noastră în pribegie. «Emigranța» sau «Emigrație»”, continuat

---

¹⁹⁶ *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 1-6; *Ibidem*, nr. 11-12, mai-iunie 1953, pp. 1-7.

¹⁹⁷ *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 1.

¹⁹⁸ *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, pp. 6-7.

¹⁹⁹ *Ibidem*, pp. 7-10.

²⁰⁰ *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 12-13.

în numerele următoare, sau „Latinitatea versului «Desfată»”, de Victor Buescu („colecția «Destin», Madrid”)²⁰¹.

În alte numere s-au publicat materiale despre raporturile dintre marxism și creștinism din perspectivă teologică. Tema a fost abordată de Mircea Eliade, în articolul „Opiumul Boborului”, pe care l-a publicat în numărul doi. Eliade relatează despre un dialog dintre un agitator marxist, care la o întrunire criticase creștinismul, față de care i-a replicat un preot, „un simplu paroh”, lipsit de cultura profundă, așa cum lăsase impresia preopinientul său. Pornind de la acest episod, Eliade vorbește despre „propaganda științifică și muscălească împotriva religiei, acest teribil opium al boborului”, care se face tot mai mult simțită în țară, pentru ca, în final, să se întrebe ce răspunsuri se vor da victimelor acestei acțiuni ateiste după eliberarea de sub ocupația sovietică? Ce răspuns se va formula și ce va conține pentru a fi cât mai convingător, deoarece, spune Eliade, „misiunea preoților în țara eliberată nu va fi ușoară. Ea nu este ușoară nici măcar aici, în Occident, unde Bisericele nu sunt persecutate și, deocamdată, un preot catolic sau un pastor protestant are dreptul să ia cuvântul în fața unui public pro-comunist”²⁰². Un material cu caracter apologetic este cel semnat „D.S.” (Dumitru Stăniloae?), cu titlul „Considerații în legătură cu sf. icoane”²⁰³.

Începând cu numărul doi al revistei „Buciumul” se face loc materialelor cu caracter omiletic, primul fiind în deschiderea numărului amintit. Astfel, preotul V. Pârvănescu publică un scurt material cu titlul „Slăbănogul din Betezda”. Mai apar: „Sinaxar”, despre mucenicia Sfinei Iuliana, de Victor Pap; „Sinaxar”, despre Cuvioasa Parascheva de la Iași, nesemnat; „Nașterea Domnului”, de „Pr. V. P.”, și „6 Decembrie-Sfântul Nicolae”, de Pr. V. Pârvănescu; „Cuvântul Sf. Ioan Hrisostomul în Sfânta și marea Duminică a Paștilor” și „Până-n răstignirea Domnului”, de „Pr. V. P.”²⁰⁴.

²⁰¹ *Ibidem*, pp. 6-10; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 11-18; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 20-23.

²⁰² *Ibidem*, nr. 2, august 1952, pp. 3-5.

²⁰³ *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 10-18 (acest material este „urmare din nr. trecut”).

²⁰⁴ *Ibidem*, nr. 2, august 1952, pp. 6-7; *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, pp. 3-5; *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 10-12; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 3-4,

Alte materiale erau dedicate unor locuri sau episoade istorice din țară, în perspectivă culturală sau memorială, precum: „Într-o mănăstire basarabeană (imagine din anul Unirii)”, unde Ion Dragu, în postura de ofițer al Armatei Române, rememorează vizita la un așezământ monastic din Basarabia; „Cea mai dreaptă avere a României”, de N. I. Herescu, despre V. Alecsandri și poezia la români; „De Paște”, de Mișu Dumitrescu, de la Lisabona; „Aniversarea Basarabiei”, nesemnat, publicat cu prilejul aniversării alipirii acestei provincii la Patriamamă, în continuare redându-se câteva repere biografice și poezii ale poetului Alexei Mateevici; „Tetraevanghelul Mănăstirii Căpriană de dincolo de Prut, 1545”, de Emil Turdeanu, un preambul la un studiu ce urma să se publice în „Revue des Etudes Roumaines”, a Fundației Regale Carol I de la Paris; cuvântul preotului V. Pârvănescu, rostit cu prilejul oficerii Te Deum-ului la sărbătoarea zilei de 10 Mai la BORP și „La a 15-a aniversare a morții lui Octavian Goga”, de „P”²⁰⁵.

Se publicau versuri, cu titlul „Psalm Răstignitei României”, semnat „Victor Buescu, 10-11 ianuarie 1952, Lisabona”; „Rugăciune”, de M. Neagu; „La noi”, de Octavian Goga; o poezie dedicată parohului, „Țara-i cu tine”; „Geografie”, de Petre Filimon; „Noapte, noapte, de ce m-ai părăsit”, datată „Sărbătorile Paștelui, 1951”; „Primăvară dulce, fiul tău cel dulce...”, de „Constantin Amărieuței, în martie 1952”; „Către țara mea”, de D. Danciu; „Sfântul Domn Iisus”, „Domnuț și Domn din cer”; „Izbăvire”, de Antero de Quental, cu o traducere din limba portugheză de Victor Buescu; „Dunărea și Oltul”, de G. Coșbuc; „E sărbătoare”, de O. Goga; „Învierea”, de Mihai Eminescu; „Limba noastră”, de Alexei Mateevici și „Țăranii”; „Sonet”, de Alexandru Vlahuță și „Rugă pentru întoarcere”, semnat „D.D.”²⁰⁶.

La „Cronica culturală” se consemnează: sărbătorirea la 14 iunie 1952 a poetului Aron Cotruș, la Madrid, despre decizia Consiliului

---

7-9; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 1-2, 6-8.

²⁰⁵ *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, pp. 7-8; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 5-7; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 3-4, 8-10; *Ibidem*, nr. 11-12, mai-iunie 1953, pp. 7-9, 9-10, 11-16.

²⁰⁶ *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, p. 5; *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, pp. 1-2, 5-6, 9; *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 16; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 2, 9, 10; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 2, 5, 18-19; *Ibidem*, nr. 11-12, mai-iunie 1953, pp. 11, 16.

parohial pentru amenajarea unui stand la BORP de carte românească „apărută în pribegie”, fiind refuzate cele „cu conținut politic”²⁰⁷ sau apărea articolul „Un sfert de veac de la moartea lui Vasile Pârvan”, nesemnat. Uneori, la sub-rubrica „Cum prezintă «cartea probegiei». Lucrările apărute în tiparnițele sale”, se prezentau lucrări scrise de autori aflați în exil, precum „Iphigenia”, de Mircea Eliade, sau „Amintiri în uniformă”, de Mihai Niculescu²⁰⁸.

Neîncadrate la nici o rubrică erau consemnările privind evenimentele cu caracter bisericesc internațional. De pildă, în numărul 4 este un articol semnat de V. Pârvănescu dedicat Conferinței Mondiale a Bisericilor Creștine, ținut la 4 august 1952, la Lund, în Suedia, unde Ortodoxia a fost reprezentată de o delegație a Patriarhiei de Constantinopol, în frunte cu Arhiepiscopul Athenagoras al Tiatirelor, căreia i s-au adăugat teologi din Biserica rusă din afara frontierelor²⁰⁹.

La rubrica „Note și informații din țară”, figurau știri politice prezentate pe mai multe pagini, atipic pentru o revistă bisericească, unde se vorbea despre: amenzile date slujitorilor din țară pentru refuzul de a face propagandă de la amvon sau despre înființarea „Societății pentru răspândirea științei și culturii”, în anul 1949 și care funcționa pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri. Organizația, înființată după modelul sovietic, avea însărcinarea de „a lupta împotriva misticismului și superstițiilor” și era condusă de președintele Academiei R.P.R., Traian Săvulescu și de Petre Constantinescu-Iași, în calitate de vicepreședinte. În alte consemnări se făcea referire la: schimbările de la vârful politicii din primăvara anului 1952, „reforma justiției”, „înființarea Frontului Democrat Popular”; noua Constituție a R.P.R.; schimbări în corpul diplomatic; crearea unor ministere, reforma monetară; procesul tehnicienilor de la Canal; noi ministere și noi sovromuri; „chemările-versete ale P.M.R.-ului”; inaugurarea termocentralei de la Doicești; sărbătorirea lui Avicena; „Noua Mare Adunare Națională”; „Taina anexelor amnistiei”; „Regimul R.P.R. își completează legațiile occidentale”; „Cursuri de «inițiere sociale» pentru preoți”; „bătălia însămânțărilor și rezistența țărănească”; „Congresul G.A.C. și ofensiva

²⁰⁷ *Ibidem*, nr. 2, august 1952, p. 13; *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, pp. 10-12, 21; *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 23-24; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 25-26.

²⁰⁸ *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 14-15.

²⁰⁹ *Ibidem*, pp. 15-16.

împotriva «chiaburilor»”; „Sporirea agitației politice”; „Centrocoop-ul în cleștele criticei și reorganizării” și „Biserica Ortodoxă R.P.R. participă la înscăunarea patriarhului bulgar”²¹⁰.

O rubrică importantă avea titlul „Informații din Parohia Sf. Arhangheli din Paris” sau „Informații din parohie” (începând cu nr. 5-6). Practic, se prezentau succesiunea evenimentelor bisericești și culturale consumate la BORP. Sunt informații interesante, din care amintim: 4 mai 1952, cununia lui Virgil Ierunca și Monica Lovinescu, săvârșită „în casele unei prietene”; 22 iunie, cununia în biserică a lui Ioan Cușa cu Thérèse Salviat; 27 aprilie, înființarea Asociației Tineretului universitar „România liberă”, organism al studenților români refugiați în Franța, din care făceau parte membrii, precum Mihail Korne sau Theodor Cazaban; 14 iunie, parastasul făcut de Alexandra Fălcoianu pentru sufletele Elenei Văcărescu și Dumitru Negulescu, „ale căror oseminte se odihnesc în cripta bisericii”; 12 iunie, concertul dat sub bagheta dirijorului Traian Popescu la Biserica protestantă „Saint Esprit” de pe 5 rue Roquépine, Paris, care s-a bucurat de succes; 22 iunie, transmisiunea în direct la Radioteleviziunea franceză a Liturghiei oficiată la Biserica greco-catolică română din Paris, cu răspunsurile date de corul dirijat de Traian Popescu; 28 iunie, Asociația studenților români din Paris a susținut un „program de poezie românească”; 8 iulie, „din inițiativa trei. Popovici și cu sacrificii personale” s-a săvârșit un parastas la împlinirea a 80 de ani de la trecerea la cele veșnice a arhimandritului Iosafat Snagoveanu; 31 iulie, înmormântarea tinerei actrițe Eminé Eminovici (fostă la Teatrul Mic și Teatrul Național din București), care, după ce se refugiase din țară și fusese deținută timp de nouă luni în lagărele din Iugoslavia, reușise să se angajeze la un teatru parizian, viața fiindu-i curmată într-un accident rutier; 8 septembrie, s-a oficiat un parastas „pentru odihna răposaților din familia maestrului Brâncuși”; 8 noiembrie, oficierea în biserică a unui Te Deum cu prilejul onomasticii Regelui Mihai I și unui parastas pentru ctitorii BORP; 29 noiembrie, comemorarea lui Nicolae Bălcescu, în Salle de Société Savante din Paris, cu interpretarea cântecelor „Deșteaptă-te române” și „Pe-al nostru steag”, de către

---

²¹⁰ *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, p. 11; *Ibidem*, nr. 2, august 1952, pp. 7-13; *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, pp. 12-19; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 18-20; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 26-30; *Ibidem*, nr. 11-12, mai-iunie 1953, pp. 17-22.

corul condus de pr. greco-catolic Vasile Zăpârțan; 1 decembrie, oficierea în biserică a unui Te Deum la sărbătoarea Marii Uniri, urmat de un moment festiv organizat la Salle de Société Savante din Paris, prin intonarea imnului național de către corul condus de pr. V. Zăpârțan, cuvântările lui Theodor Cazaban și Romulus Boilă, un recital de poezie și muzică, încheiat cu interpretarea cântecului „Pe-al nostru steag”, de același cor; 19 decembrie, ora 18.30, serbarea pomului de Crăciun pregătită la inițiativa Asociației Doamnelor Române de sub patronajul Reginei Elisabeta a Greciei și în colaborare cu Bisericile Române din Paris (Ortodoxă și Greco-catolică), a Asociației Studenților români și a organizației Caroman, în sala „The American Center for Students and Artists”, de pe 261 Boulevard Raspail, Paris, unde „toți românii sunt invitați să ia parte”; 27 martie 1953, la inițiativa Asociației studenților români refugiați „La Roumanie Libre”, s-a sărbătorit unirea Basarabiei cu Patria Mamă, cu intonarea imnului național de către corul Misiunii Greco-catolică română din Paris, condus de V. Zăpârțan, urmat de discursuri, conferința lui Nicolae Beldiceanu despre evenimentul istoric, un recital de poezie și muzică susținut de același cor, iar la propunerea lui Nicolae Dianu s-a constituit Asociația „Pro Basarabia”; 7-11 aprilie 1953, desfășurarea Congresului inter-ortodox al tineretului aparținând „Bisericilor libere”, de la Sèvres, unde au participat delegați ai refugiaților ruși, greci, francezi, iugoslavi, finlandezi și români. Delegația română a fost formată din Paul Miron, lector la Universitatea din Colonia, Ionel Orelt, din Germania, Theodor Cazaban, Ion Stănescu, Octavian Vuia, Demostene Nacu și pr. V. Pârvănescu, din Franța; 10 mai, serbarea zilei naționale a României monarhice, organizată la Palais d'Iéna, de Fundația universitară Carol I, unde s-a intonat Imnul regal și Marseillaise, urmate de un recital de muzică și poezie²¹¹.

Aparte este redat un necrolog despre Titu Rădulescu-Pogoneanu, fost diplomat, consilier al Comitetului Național pentru Europa Liberă, la serviciul Radio, respectiv Documentare („organizatorul primelor emisiuni la radio Europa Liberă”) și fondator al ziarului „La Nation Roumaine”, care decedase în noaptea de 22/23 noiembrie 1952, la New York. Ulterior, un necrolog mult mai scurt a fost dedicat generalului

²¹¹ *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, pp. 12-14; *Ibidem*, nr. 2, august 1952, pp. 14-15; *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, p. 20; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 20-22; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, p. 32.

Nicolae Rădescu, pentru care, în ziua de 20 mai, în BORP s-a oficiat un parastas la cererea lui Grigore Gafencu și a lui Eftimie Gherman, la care au participat mai mulți români, americani și francezi. Panegiricul a fost rostit de Gr. Gafencu²¹².

Donațiile către BORP erau, de asemenea, consemnate. Este vorba de daniile în haine și alte lucruri făcute de familii românești din Franța sau SUA, distribuite prin intermediul BORP²¹³. Totodată, erau publicate liste nominale cu donațiile în bani pentru BORP, din care amintim pe Regina Elisabeta a Greciei (una dintre ficele Reginei Maria a României), care a donat în două rânduri suma de 10.000 franci, membrii Consiliului parohial și alți români, precum: Brutus Coste, Richard Franasovici și alții²¹⁴. Donații s-au primit și de la instituții, precum: „American Pro-Cathedral Church of the Holy Trinity” din Paris, în cuantum de 30.000 franci²¹⁵.

La rubrica „Informații de pretutindeni” spicuite din diferite publicații, probabil sosite la redacția „Buciumul”, se consemnau diferite evenimente și fapte legate de românii din exil: anunțul despre ținerea Congresului Episcopiei române din America convocat pentru instalarea episcopului Valerian Trifa²¹⁶; săptămâna de rugăciune pentru unitatea credinței de la Londra, unde din partea Ortodoxiei românești a participat preotul Florian Gâldău, care a susținut un cuvânt despre cei persecutați pentru convingerile religioase și trimiterea lor în lagărele și închisorile din spatele Cortinei de Fier (*Church Times*, 23 ianuarie 1953); despre tragerea clopotelor din „țările robite” la moartea lui Stalin (*Vatra*); convocarea în ziua de 27 martie 1953 la Institutul Internațional din Detroit a societăților românești din Michigan și Windsor-Canada de către Episcopul Valerian Trifa, pentru organizarea zilelor de 10 Mai și a Mamei (*Solia*); alegerea preotului Vasile Hațegan de la New York (Episcopia de la Vatra) în consiliul administrativ al „The Religious Association” (organizație americană de promovare a

---

²¹² *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 22-24; *Ibidem*, nr. 11-12, mai-iunie 1953, pp. 23, 28 (numărul consultat este incomplet).

²¹³ *Ibidem*, pp. 27-28.

²¹⁴ *Ibidem* nr. 1, iulie 1952, pp. 14-15, 16-17; *Ibidem*, nr. 2, august 1952, pp. 15-18; *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, pp. 23; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 24-25.

²¹⁵ *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, p. 20.

²¹⁶ *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, p. 15

educației religioase în America) ca reprezentant al Bisericilor ortodoxe din America (*Caete de mărturisiri ortodoxe*); semnalarea apariției „Caete de mărturisiri ortodoxe”, pentru al cincilea an, sub conducerea preotului George Preda, fost slujitor al BORP; lansarea proclamației președintelui american Dwight Eisenhower cu prilejul zilei de 10 Mai, și care, se spunea în revistă, „ne dă aripi speranțelor pentru eliberarea Patriei noastre subjugate”; concertul din 11 mai 1953, la Town Hall din New York dat de Filarmonica din același oraș de sub bagheta maestrului Remus Țincoca, în memoria marelui pianist român Dinu Lipatti (*Solia*); 3 mai, de Ziua Mamei, Valerian Trifa, „Episcopul Bisericii Ortodoxe Române din America”, a oficiat Sf. Liturghie în capela Universității din Michigan, la invitația Asociației pan-ortodoxe a studenților, răspunsurile fiind date de corul Catedralei „Sf. Gheorghe” din Detroit; potrivit ziarului „Solia”, același episcop a lansat o colecție pentru realizarea și editarea unei „cărți de rugăciuni pentru dreptcredinciosul ortodox, cu un istoric al Bisericii noastre și explicarea Sf. Taine pe înțelesul tuturor”, inițiativă pe care redacția „Buciumul” o considera „lăudabilă”; despre săptămâna românească din Spania, din perioada 8-12 mai, și apariția în colecția „Carpații” de la Madrid a cărții lui A. D. Xenopol, „Istoria românilor din Dacia traiană”, vol. 1²¹⁷.

În partea finală, de regulă, erau publicate documente oficiale legate de organizarea și funcționarea BORP. În primul număr era publicat procesul-verbal, alcătuit în limba franceză de administratorul J. Wiel, privind procedura alegerii noului Consiliului parohial în ziua de 30 martie 1952, care, practic, marca deschiderea Bisericii Române din Paris, după închiderea ei în septembrie 1949. Din același document aflăm că, în urma votului, au fost aleși următorii: Mircea Eliade, Leon Negruzzi, N. Rizescu-Brănești, Jean Claudiu, Alexandru Blaga, Ioan Stănescu, Ion Cerbu, Ion Lupoae, Jean Miloae, Eugen Staia, Octavian Vuia, Ion Morariu, Eftimie Gherman, Dimitrie Negel, Nicolae Dianu, Ion Dragu, Athanasie Nacu²¹⁸. În numărul al doilea al „Buciumului” s-a publicat Regulamentul Asociației culturale a BORP²¹⁹.

²¹⁷ *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 30-31; *Ibidem*, nr. 11-12, mai-iunie 1953, pp. 23-25.

²¹⁸ *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, pp. 17-19.

²¹⁹ *Ibidem*, nr. 2, august 1952, pp. 18-23.

Despre adunarea generală a Asociației culturale, întrunită în ziua de 29 martie 1953, se consemnează într-un articol, unde se precizează principalele probleme dezbătute: prezentarea rapoartelor de activitate și de gestiune, aprobarea fără nicio modificare a „Regulamentului”, publicat în nr. 2 și „alegerea de preot”, adică a președintelui asociației culturale, de fapt confirmarea preotului V. Pârvănescu în postul de superior²²⁰. În continuare era prezentat raportul de activitate al consiliului parohial al BORP pe anul 1952-1953, în care se reflecta reluarea activității pastorale, asigurarea utilităților, pe lângă plata datoriilor, reparațiile de la casa parohială, refacerea spațiului interior și a unor corpuri de mobilier, în cele mai multe cazuri cu sprijinul financiar al credincioșilor și al unor instituții franceze sau americane, adoptarea unui regulament de aplicare al statutului asociației, asigurarea personalului (preot, cântăreț, paracliser și portar), reluarea apariției unei publicații etc., practic tot ce se înfăptuise timp de un an de la redeschiderea bisericii²²¹.

În final, se publica apelul pentru plata abonamentului la revista „Buciumul” și despre obligația membrilor asociației culturale de a-și plăti cotizația²²², apoi era prezentat calendarul sărbătorilor religioase din luna respectivă²²³. De altfel, începând cu numărul 3 s-au publicat liste cu numele celor care își plăteau cotizațiile, adică membrii Consiliului parohial, dar și alte personalități, precum: Richard Franasovici, Nicolae Penescu sau Neagu Djuvara²²⁴.

Ultima apariție a revistei „Buciumul” pe care am identificat-o în cercetările noastre este numărul 1 din noiembrie 1953, dedicat centenarului înființării BORP. Numărul se deschide cu un articol de fond, cu titlul „Sărbătoarea cea mare”, semnat „Buciumul”, urmat de poezia „Cântarea României” de Alecu Russo, „tipărită de prof. Gr. Nandriș, Londra, 1952”²²⁵.

---

²²⁰ *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 35-36.

²²¹ *Ibidem*, pp. 36-38 (exemplarul găsit de noi este incomplet).

²²² *Ibidem*, nr. 1, iulie 1952, pp. 21-22; *Ibidem*, nr. 2, august 1952, p. 24; *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, p. 23; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, pp. 24-25; *Ibidem*, nr. 9-10, martie-aprilie 1953, pp. 33-34.

²²³ *Ibidem*, nr. 2, august 1952, p. 24; *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, p. 22; *Ibidem*, nr. 4, octombrie 1952, p. 25; *Ibidem*, nr. 5-6, noiembrie-decembrie 1952, p. 26.

²²⁴ *Ibidem*, nr. 3, septembrie 1952, p. 20.

²²⁵ *Ibidem*, an II, nr. 1, noiembrie 1953, pp. 1-2.

Se continuă cu un consistent material semnat de N. A. Gheorghiu, cu titlul: „Întemeierea Capelei ortodoxe române de la Paris”, unde autorul vorbește despre activitatea bisericească, politică și culturală a arhimandritului Iosafat Snagoveanu la Paris, colaborarea cu intelectuali români pașoptiști și contextul diplomatic din capitala franceză²²⁶. Urmează o listă a slujitorilor, cântăreților, paracliserilor și portarilor BORP de la începuturi și până la preotul V. Pârvănescu inclusiv, cu detalii biografice în dreptul fiecăruia²²⁷.

Demersul istoriografic este încheiat cu „Apelul refugiaților români către conștiința popoarelor libere”, o petiție semnată de reprezentanții Bisericilor Române și 14 instituții și organizații cultural-sociale românești din Franța, pornind de la mărturisirile lui Winston Churchill, publicate în ziarul „Le Figaro”, din 3 noiembrie 1953, unde fostul premier britanic vorbește pentru prima dată despre acordul de procentaj încheiat cu Stalin, în anul 1944. Din acest motiv, în apel, semnatarii îl acuză pe W. Churchill că nu a avut dreptul să expună România la ocupația bolșevică, că este responsabil moral pentru suferințele celor rămași în țară și că înțelegerea cu Stalin este „opozabilă poporului român și în contradicție cu legile moralei”²²⁸.

Revista se încheie cu anunțul privind serbarea „Pomului de Crăciun” în ziua de 22 decembrie 1953, în imobilul din 49 rue Pierre Charron, Paris, 8-e, organizată sub înaltul patronaj al Reginei Elisabeta a Greciei, BORP, Misiunii Greco-catolice române din Paris, Caroman, Asociația Femelilor ortodoxe și Asociația Studenților români refugiați, unde „toți românii sunt invitați să participe”²²⁹.

„Buletinul parohial” (1961-1969)

La trei ani după ce preotul Vasile Boldeanu ajunge superior al BORP este scos un Buletin parohial. Încă din ședința Consiliului parohial din 23 mai 1959, se spunea: „Consiliul ia în discuție apariția unui Buletin parohial. Părintele Boldeanu susține ca Buletinul să apară de la început

²²⁶ *Ibidem*, pp. 3-21.

²²⁷ *Ibidem*, pp. 22-28.

²²⁸ *Ibidem*, pp. 28-29.

²²⁹ *Ibidem*, p. 30.

în condiții modeste și numai dacă va fi material de valoare să se tipărească. În același timp, cere să se aprobe o serie de abonamente la reviste teologice care să fie de folos atât Buletinului, cât și personalului deservent, pentru a fi la zi cu problemele bisericesti. Se aprobă suma de 15.000 de franci pentru abonamente pe numele bisericii”²³⁰.

Discuția este reluată în ședința Consiliului din 22 octombrie 1960, când V. Boldeanu afirmă: „Pentru Buletinul parohial, a cărei apariție s-a tot amânat, trebuie să trecem la organizarea redacției”. Astfel, „sunt delegați de către Consiliu să facă parte din comitetul de redacție dnii: Virgil Vasiliu, T. Bărbulescu, D. Nacu, N. A. Gheorghiu, I. Miloae și pr. Boldeanu. Secretar de redacție [este] dl. T. Bărbulescu. Buletinul parohial e de dorit să aibă caracter informativ, parte de zidire sufletească [...]”²³¹ pe catehizare. Dl. Bărbulescu cere să aibă și o preocupare de cultură românească”²³².

Revista a apărut în perioada 1961-1969²³³, având denumirea: „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris” (nr. 1); „Buletin parohial. Biserica Ortodoxă Română Sf. Arhangheli din Paris” (nr. 2-4, 5-9, 10); „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, inclusiv în limba franceză (nr. 11, 12, 13) sau „Biserica Ortodoxă Română din Paris. Revistă de spiritualitate ortodoxă” (nr. 14, 15, 16, 17, 18, 19). Pe copertă erau reprezentați cei trei arhangheli, Mihail, Gavril și Rafael (nr. 2-4, 5-9, 10), Arhanghelul Mihail și Sfânta Treime (nr. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21) sau Arhanghelul Mihail luptând cu diavolul (nr. 19). Unele numere aveau și o subdenumire pe foaia de titlu: „Apologetică. Cultură. Preocupări pastorale” (nr. 5-9, 10). Inițial, revista era șapirografiată, ronéotypée la adresa BORP (nr. 1, 2-4, 5-9, 10), apoi tipărită la „Gráficas Benzal.-Virtudes, 7-Madrid” (începând cu nr. 11). Abonamentul anual era de 20 franci noi.

Revista avea sediul la adresa BORP, era declarată la Parchetul de pe lângă Tribunalul Senei cu nr. 26135/14 martie 1961 (depôt legal)

---

²³⁰ ABORP, Registru de procese-verbale ale Consiliului parohial (1952-1960), f. 197.

²³¹ Indescifrabil.

²³² *Ibidem*, f. 215.

²³³ O primă analiză asupra acestei reviste găsim la Nicolae Videnie, *Presa emigrației române-revista Bisericii "Sf. Arhangheli" de la Paris (1961-1966)*, în vol. „Partidul, Securitatea și Cultele, 1945-1989”, Adrian Nicolae Petcu ed., Nemira, 2005, pp. 261-294. Autorul acestui studiu a avut la dispoziție doar o parte a colecției.

și, conform casetei redacționale, de această revistă se ocupau: T. Bărbulescu, secretar de redacție și V. Boldeanu, responsabil (gérant).

Revista a apărut astfel: an I, nr. 1/ianuarie 1961 (17 p.)²³⁴; nr. 2-4/februarie-aprilie 1961 (26 p.); nr. 5-9/mai-septembrie 1961 (32 p.); an II, nr. 10/ianuarie 1962 (28 p.); nr. 11/aprilie 1962 (8 p.); nr. 12/septembrie-octombrie 1962 (8 p.); an III, nr. 13/ianuarie 1963 (9 p., cu foto); nr. 14/aprilie 1963 (12 p., cu foto); nr. 15/octombrie 1963 (9 p.); an IV, nr. 16/iulie-august 1964 (9 p.); nr. 17/ianuarie-februarie 1965 (8 p.); an V, nr. 18/ianuarie-februarie 1966 (9 p., cu foto); nr. 19/1967 (21 p., cu foto); nr. 20/septembrie 1968 (9 p.); nr. 21/ianuarie-martie 1969 (9 p., cu foto).

În articolul de fond din primul număr, semnat „Redacția”, care de fapt este un material programatic, se vorbește despre necesitatea apariției acestei reviste: „Buletinul Parohiei Ortodoxe Române din Paris apare din nou după o tăcere îndelungată, pe care, dacă e de prisos s-o explicăm-am regătit-o; căci nu e bine și nu se cade ca Biserica ortodoxă română din pribegie și așezată în centrul lumii libere, la Paris, să tacă. Să tacă, când alții vorbesc și scriu românește, mai puțin românește, în limbi străine; creștinește sau mai puțin creștinește, în numele nostru și despre ce ne doare. Ne propunem, așadar, în această nouă ediție a Buletinului, să vorbim și să scriem despre cele de trebuință sufletului nostru, despre ce ne doare, românește și cu spor.

Despre ce ne doare: Biserica Ortodoxă Română din Paris este biserica noastră a celor ce nu ne-am plecat «nefericii istorice» ce se abătu peste frații noștri din România. Biserica noastră trebuie să exprime tăcerea plină de înțeles a acestora: gândul nostru se îndreaptă în această clipă către episcopii, clerul și frații noștri credincioși întemnițați sau suferind pentru Biserică și pentru țara noastră românească.

Dar, vorbind în numele unei Români și Biserici eterne, ne vom apleca totuși peste vremelnicele necazuri; peste probleme de organizare internă, de chivernisire a vieții noastre religioase, de educație ortodoxă și românească a copiilor noștri, de unitate și ajutor reciproc al tuturor focarelor de viață românească și ortodoxă din lume. De dezlegarea acestor probleme-așa-zis mărunte-atârnă succesul sau uitarea marilor probleme românești în lume, printre care unirea ierarhilor noștri din exil într-un Sfânt Sinod de tradiție și luptă românească, a

²³⁴ Acest număr l-am identificat în biblioteca IRIR, iar celelalte în arhiva BORP.

fost evocată cu emoție și cu greutatea răspunderii pe care o întruchipează episcopul nostru, Preasfințitul Teofil Ionescu, la sfântul altar al Bisericii noastre.

Această problemă și această speranță le subliniază articolul nostru editorial.

Ținem să vorbim și să scriem românește: în graiul acesta ne-am născut, ne-am botezat și am crescut. Cine își uită limba sau și-o împetrițează cu vorbe străine nefolositoare își uită și țara și neamul și biserica; sau, pocindu-le, și Dumnezeu îl uită pre dânsul, căci în Casa Domnului fiecare își are lăcașul lui, în care se roagă în limba lui. În biserica românească, limba de cult este limba noastră cea de toate zilele; limba «vechilor cazanii» este limba marilor noștri artiști ai cuvântului, este limba celor ce ne exprimă sufletul și conștiința universalității noastre, este mărturia noastră vie.

Ținem să vorbim și să scriem cu spor: nu despre ce ne desparte între noi; ci de legătura de har și de dragoste care ne unește pe toți românii împrăștiați în lume. Aceasta va fi regula morală-am zice mănăstirească-a celor ce, rupându-și o clipă din activitatea lor zilnică, vor da-o de bună voie, contribuind la acest buletin²³⁵.

Urmează un material al Episcopului Teofil Ionescu despre Crăciun, de fapt o pastorală cu titlul: „Cuvânt de Crăciun, trimis de către P.S. Sa Episcopul nostru Teofil Ionescu”. Același ierarh va obișnui cititorii buletinului cu materiale în fiecare număr: „Bucuria cea fără de sfârșit”; „Grija de copii. Poruncă de la Dumnezeu”; „Chemare la preoție”; „Scrisoare pastorală”, la Sfintele Paști din anul 1963; „1965: Speranță”; „Liberté et valeur morales”, cuvânt al Episcopului Teofil rostit la Congresul internațional pentru apărarea civilizației creștine, Lisabona, 27-31 martie 1966 și „Puterea morților”²³⁶.

Articolele cu caracter cvasi-omiletic, uneori teologic, de filosofie morală și despre tradițiile românești la sărbători religioase sunt semnate de preoți și membri din conducerea BORP: „Învierea, pârghia

---

²³⁵ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 1/ianuarie 1961, pp. 1-2.

²³⁶ *Ibidem*, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, p. 3; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, p. 1; *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, p. 1; *Ibidem*, nr. 14/aprilie 1963, p. 1; *Ibidem*, an V, nr. 17/ianuarie-februarie 1965, p. 1; *Ibidem*, an VI, nr. 19/1967, pp. 1-2; *Ibidem*, nr. 20/septembrie 1968, p. 1.

creștinismului” (Ion Țolescu); „Sfintele Paști și «Tinerete fără bătrânețe»” (Titus Bărbulescu); „Dar de Crăciun” (Virgil Vasiliu); „Sensul suferinței. Despre originea răului”, (Ion Țolescu); „Până când Doamne, Apoc. 6, 9-12” (Dumitru Bacu); „Noi umblăm și colindăm. Sculați voi, boieri mari. Sculați voi, români plugari” (Pr. V. Boldeanu); „Cum este românul” (Titus Bărbulescu); „Paște de totdeauna, Paște 1963” (Titus Bărbulescu); „Gând pribeag” (I. Jivan); „Gânduri conform cu originalul (Titus Bărbulescu); „Mihai Eminescu, simbol de aspirațiune românească” (Ion Țolescu); „Gânduri la început de an” (Titus Bărbulescu); „Rodul cel bun” (pr. M. Domitriu); „1918-1968. Un cinquentenaire” (Titus Bărbulescu); „La plinirea vremii”, „Postul și rugăciunea-arme de învins Satana și pe cei fără de Dumnezeu” (pr. V. Boldeanu); „Probleme de metafizică. Accepțiunea termenului de «conștiință” (Ion Țolescu); „Rolul laicilor în Biserică” (Ion Miloae); „Să ne iubim unii pe alții, «ca într-un gând să mărturisim»” (I. G. Dimitriu) și Înmănunchere” (Ionuț Jivan)²³⁷.

Sunt redată și compilații din texte scripturistice cu citate de la diferiți apostoli sau din texte patristice, precum: „Îndemnuri la sfințenie. Întrebuințarea cu folos a darurilor”, un set de citate de la Sf. Apostol Pavel sau „Un discurs al Sfântului Ioan Gură de Aur ținut în anul 387 și care se potrivește cu situația actuală din scumpa noastră țară”, „extras de P.S. Teofil Ionescu”²³⁸. În revistă sunt prezente și materiale cu caracter apologetic, precum: „Despre cunoașterea realității divine”, semnat de Ion Țolescu²³⁹.

O suită de materiale dedicate împlinirii a 50 de ani de la intrarea României în Marele Război au fost publicate, mai ales că BORP s-a implicat în mai multe evenimente comemorative. Ca loc de desfășurare

²³⁷ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, pp. 4-8; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 1-3, 5-11, 21-23; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, p. 5; *Ibidem*, an III, nr. 14/aprilie 1963, p. 2; *Ibidem*, an V, nr. 17/ianuarie-februarie 1965, pp. 2, 4; *Ibidem*, an VI, nr. 19/1967, pp. 1, 4; *Ibidem*, an V, nr. 21/ianuarie-martie 1969, p. 1.

²³⁸ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, coperta-verso, pp. 5, 6; *Ibidem*, an I, nr. 10/ianuarie 1962, coperta-verso; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, pp. 3-4, 6, 9, 12; *Ibidem*, an IV, nr. 16/iulie-august 1964, pp. 2, 4.

²³⁹ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 11-16.

a fost ales Verdun, simbolul rezistenței franceze în fața invadatorului german. În contextul manifestărilor organizate de către foștii combatanți francezi și germani, la 30 octombrie 1966 s-au alăturat reprezentanții Asociației combatanților români din Franța, clericii și credincioșii ai BORP, dar și români veniți din Germania, care au depus coroane de flori la osuarul de la Douaumont-Verdun și unde s-a oficiat Sf. Liturghie și parastasul pentru soldații francezi și români căzuți pe front, răspunsurile fiind date de ansamblul „Carmen”. Cu o zi înainte, la teatrul municipal din Verdun, ansamblul „Carmen” a prezentat un program de folclor românesc. La aceste evenimente au fost invitați Episcopul Valerian Trifa și cel unit, Vasile Cristea de la Roma, care, însă, nu au putut ajunge²⁴⁰.

Un număr al revistei a fost dedicat împlinirii a 50 de ani de la înfăptuirea Marii Uniri, mai ales că BORP a organizat o serie de manifestări. Astfel, BORP, împreună cu Misiunea greco-catolică română din Paris, Fundația Carol I și toate asociațiile românilor refugiați din Franța, au organizat manifestări. La 30 noiembrie 1968, în sala de conferințe de pe 9 Avenue d'Ienna, Paris, 16, s-a ținut o serie de conferințe rostite de intelectuali români, precum Virgil Veniamin și Liviu Cicio Pop, și francezi, precum M. Fontaine. A doua zi, 1 decembrie, în Biserica Română din Paris s-a săvârșit Sf. Liturghie și slujba parastasului întru pomenirea celor care s-au jertfit pentru cauza unității românești, ambele transmise în direct la postul de radio Franța Culturală. De asemenea, în ziua de 3 decembrie, la Salle Pleyel, ansamblul „Carmen” a prezentat un program de folclor românesc. S-au trimis mesaje către președintele Charles de Gaulle și arhiepiscopul romano-catolic de Paris²⁴¹.

Uneori, tot în partea de început a revistei se publica câte un necrolog, precum cel dedicat lui Lucian Blaga, protopopului Pierre le Megat, fost superior al catedralei din Guingamp (C. V. Gheorghiu), sau generalului Gheorghe Băgulescu (Ion Miloae)²⁴².

---

²⁴⁰ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an VI, nr. 19/1967, pp. 5-19 (cu foto).

²⁴¹ *Ibidem*, an V, nr. 21/ianuarie-martie 1969, pp. 1-9.

²⁴² „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 1-2; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an IV, nr. 16/iulie-august 1964, pp. 5-6, 9.

Suferința creștinilor aflați după Cortina de fier a constituit o temă predilectă în conținutul buletinului, prin materiale cu titlul: „Spre meditare”-mărturisirea în presa din America a unei germane despre suferințele îndurate în detenția sovietică; „Din viața religioasă sub comuniști”, de Dumitru Bacu, despre denunțarea Concordatului în 1948, arestările făcute în rândurile episcopilor și clericilor, eliminarea religiei din școli, obligarea clerului de a participa la procesul de colectivizare, supravegherea slujbelor în biserică, intensificarea campaniei ateiste, lichidarea Rugului Aprins, tratamentul inuman din detenție și manifestarea curajoasă a credincioșilor; „Îndârjirea persecuțiilor religioase în imperiul URSS”, preluat din *Message du Vicariat orthodox de Suisse*, nr. 1, octombrie 1961, Geneva; „Copii crescuți și ținuți în întuneric”-despre tineretul din URSS; „Les chretiens sous le joug communiste”, de Episcopul Teofil, alături de altele²⁴³.

De asemenea, în semn de protest față de politica regimului comunist de la București, uneori, reprezentanții BORP trimiteau moțiuni la Președinția franceză, cu prilejul unor vizite efectuate de către înalți oficiali al guvernului român în Franța, precum cea a lui Ion Gh. Maurer din iulie 1964. Mai apoi, astfel de texte apăreau în paginile Buletinului²⁴⁴.

Despre unele atitudini exprimate de oficiali din țară despre libertatea religioasă s-a consemnat în câteva articole precum: „L'heure de la Vérité?”²⁴⁵ sau vizita ambasadorului român de la Paris la BORP, în ziua de 11 mai 1968, pentru a se informa în legătură cu raporturile pe care această biserică le are cu „Biserica României”. Gazda, pr. V. Boldeanu, a afirmat că poziția BOR este reflectată în punctul de vedere anunțat pe 30 martie 1968 de Adunarea generală a asociației culturale²⁴⁶.

Conținutul revistei abundă în materiale despre legăturile cu celelalte comunități românești din exil, cele mai importante fiind despre problema constituirii unui sinod ortodox românesc în exil. Încă din

²⁴³ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, pp. 8-10; *Ibidem*, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 19-21; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, p. 12; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, p. 8; *Ibidem*, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, pp. 6-8; *Ibidem*, an IV, nr. 16/iulie-august 1964, p. 1.

²⁴⁴ *Ibidem*, an V, nr. 17/ianuarie-februarie 1965, p. 5.

²⁴⁵ *Ibidem*, p. 8

²⁴⁶ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an VI, nr. 20/septembrie 1968, p. 9.

primul număr, într-un articol consistent, cu titlul „O mare speranță”, Demostene Nacu consemnează vizita Episcopului Teofil, împreună cu preotul Petre Popescu de la Montreal, în ziua de 7 septembrie 1960, la reședința Episcopiei românești de la Vatra, condusă de Episcopul Valerian Trifa, însă, fără să ofere amănunte²⁴⁷. Deși, până spre sfârșitul anilor '50, Valerian Trifa nu era recunoscut ca episcop nici de către Visarion Puiu, nici de Teofil Ionescu, cel din urmă acceptase sugestia celor de la Paris să viziteze Vatra, deoarece Valerian, se pare, acceptase o nouă hirotonie, de data aceasta ortodoxă, deci validă și recunoscută de către ceilalți ierarhi ortodocși din exil. De acum, în paginile revistei descoperim o comunicare intensă între BORP și Episcopia de la Vatra. De pildă, în fața atacurilor venite dinspre guvernul de la București de defăimare a episcopului Valerian, la 26 iunie 1962, sub titlul „Solidaritate românească”, se publica o moțiune de susținere a Episcopiei din America²⁴⁸.

Inițiativele interortodoxe și interconfesionale pentru unitatea lumii creștine se regăsesc frecvent în paginile revistei. În numărul 2 se preia un articol din publicația ortodoxă rusească de limbă franceză, „Le Message Orthodoxe”, în care se vorbește despre atitudinea adoptată de Patriarhia Ecumenică față de Consiliul Vatican II, prin soluția întrunirii unui Sinod pan-ortodox. Discuția asupra acestui subiect privea mai degrabă modul în care autocefaliile ortodoxe din lagărul socialist care urmau să participe la conciliul catolic, având în vedere controlul decizional la care erau supuse de regimurile politice din țările din care proveneau.

În același spirit era seria de articole „Preliminarii la problema restaurării unității creștine”, semnată de pr. V. Boldeanu²⁴⁹. Alături de parohul de la BORP, astfel de materiale au semnat și alți membri ai comunității și ai Eparhiei. Exemplificăm articolul lui Ion Țolescu, „Problema unirii Bisericii. Dogma: revelație-tradiție”, sau materialul preluat din ziarul „Cuvântul”, de la Freiburg, semnat de pr. Petre

---

²⁴⁷ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 1/ianuarie 1961, pp. 4-7.

²⁴⁸ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, p. 7.

²⁴⁹ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, p. 2; *Ibidem*, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 7-10; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 13-16.

Popescu, sub titlul „Cuvântul preoților ortodocși în problema Unirii Bisericii”²⁵⁰.

Cu articolul „La New Delhi și nu la Sinodul pan-ortodox de la Rhodos”, preluat din *Le Christianisme au XX siècle*, jeudi, 21 decembrie 1961, nici sesiunea Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la New Delhi, din 1961, nu era omisă, mai ales că la această întrunire Bisericele Ortodoxe din lagărul comunist fuseseră acceptate în Mișcarea Ecumenică²⁵¹.

O pertinentă privire teologică asupra semnificației sinodului episcopilor catolici de la Roma semnează George Racoveanu, sub titlul „Conciliul Vatican II”, un material publicat în mai multe părți²⁵². Același teolog a publicat o însemnare despre întrunirea pan-ortodoxă din Rhodos (24 septembrie-1 octombrie 1961), unde a pus accentul asupra disputei dintre Moscova și Constantinopol și succesului mitropolitului rus Nicodim de Rostov, care obținuse scoaterea din discuția conferinței a subiectului legat de lupta împotriva materialismului și ateismului, pe motiv că „este o chestiune absolut locală”²⁵³.

Problema raportului dintre tematica întâlnirilor de la nivelul Ortodoxiei și subiectul persecutării credinței în statele din lagărul comunist se regăsește constant în paginile revistei. De pildă, Pierre Donat a semnat două articole pe această temă: „La Conference panorthodox de Rhodos. Son Silence et nous” și „Nous sommes la bouche des martyrs”²⁵⁴. În alte materiale s-a dezbătut problema influenței exercitată de regimul sovietic în lumea creștină, despre poziția Bisericii catolice față de persecutarea creștinilor („Biserica tăcerii, Biserica morților!”, de pr. V. Boldeanu) și viitorul Bisericii creștine în general²⁵⁵.

Totuși, multe materiale au un conținut idealist, lăsând impresia că unitatea creștină devenise un deziderat aproape înfăptuit, precum

²⁵⁰ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an III, nr. 14/aprilie 1963, pp. 3-4.

²⁵¹ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 10/ianuarie 1962, p. 23; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, p. 8; *Ibidem*, an III, nr. 14/aprilie 1963, p. 12.

²⁵² „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, pp. 2, 4; *Ibidem*, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, p. 1.

²⁵³ *Ibidem*, nr. 11/aprilie 1962, p. 7.

²⁵⁴ *Ibidem*, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, pp. 2-3, 4; *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, pp. 1-2.

²⁵⁵ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an III, nr. 14/aprilie 1963, pp. 10-11.

articolul „Cuvânt bun pentru reîntregirea Bisericii creștine”, semnat de Episcopul Teofil²⁵⁶.

S-au publicat și versuri: „Ziua judecății de apoi”, „adaptare după un text medieval occidental, de Titus Bărbulescu”; „Făclii”, de Ion Țolescu („din volumul *Mântuitorul*, ms.”); „Vreau să joc” și „Colindă”, de Lucian Braga; „Poezii”, de Ion Țolescu; „Poezii”, de Dumitru Bacu; „Folclor românesc: Brumărelul și Cântece din Basarabia”; „Arbor de Crăciun”, de Ion Țolescu; „Florile dalbe-colinde”, culese de V. Alecsandri; „Țară”, de Aron Cotruș; „Iconostas”, de Ion Țolescu; „Viersuri de pelerin”, de Dumitru Bacu; „Rouă și lacrimi”, de Ion Țolescu; „Socoteala cea din urmă”, de Dumitru Bacu (din „Umbre și lumini”, ms); „În amintirea poetului neamului: Gheorghe Coșbuc”, de Dometie Trihenea, ieromonah la Sf. Munte Athos; „Ștefan Vodă cel Sfânt”, de I. G. Dumitriu; „Lângă chipul Lui Hristos. Preotului Virgil Gheorghiu”, de Ion Țolescu; „Poemele cătunului alb”, de Gheorghe Bumbesti; poezii din detenția comunistă, precum: „Amin” și „Anina”, de D. Bacu²⁵⁷. De asemenea, Ion Țolescu prezenta volumul de poezii publicat de Dumitru Bacu, cu titlul *Aiud*, colecția „Dacoromania”, Madrid, 1961, pe care o considera „o carte revelatoare: o mărturie a tainei suferinței în vers: icoana țării noastre românești și creștine, zugrăvită cu sânge pe pagină de cântec și de calvar”²⁵⁸.

La rubrica „Știri și însemnări” sau „Însemnări” (din nr. 5-9), aflăm despre „vizita canonică” a Episcopului Teofil Ionescu, în perioada noiembrie-decembrie 1960, la BORP, sfaturile date și speranța de conlucrare care și-a exprimat-o în timpul vizitei făcute la Episcopul Valerian Trifa în primăvara aceluiași an, în scopul unirii bisericești a românilor din exil. De altfel, la 22 aprilie 1961, Episcopul Valerian a vizitat Biserica română de la Paris, unde a fost primit de pr. V. Boldeanu, după cum se consemna în buletin²⁵⁹.

---

²⁵⁶ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 3-5.

²⁵⁷ *Ibidem*, nr. 1/ianuarie 1961, pp. 7-9; *Ibidem*, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, pp. 10-11; *Ibidem*, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 2, 17-18, 22-23; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 3-4, 11, 24; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, p. 7; *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, p. 4; *Ibidem*, an III, nr. 14/aprilie 1963, p. 12; *Ibidem*, nr. 15/octombrie 1963, p. 8; *Ibidem*, an IV, nr. 16/iulie-august 1964, pp. 2, 4, 8.

²⁵⁸ *Ibidem*, an II, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, p. 8.

²⁵⁹ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, pp. 11-13. În știre se mai consemna faptul că, „în cadrul aceleiași vizite

Alte știri din mediul cultural și filantropic al românilor din exil își găseau loc în paginile buletinului, precum: publicarea unui album, alcătuit prin contribuțiile a numeroși oameni de cultură români din exil și străini, sub egida Bibliotecii Române din Freiburg, cu prilejul aniversării a 75 de ani de la înființarea Societății de Cultură Macedo-Române²⁶⁰; hotărârea Consiliului parohial al BORP privind construirea unui cămin de bătrâni, dotat cu o capelă²⁶¹; despre preocupările teologice ale lui George Racoveanu, fructificate prin studii publicate în limba germană, privind „ecumenicitatea” sau cartea *Omenia și frumusețea cea dintâi*, Editura „Cuvântul”, Freiburg, 1962 (Ion Țolescu)²⁶²; despre decesul poetului Vasile Voiculescu, alături de un poem al acestuia („Stă sufletul fără iubire”)²⁶³.

S-au publicat recenzii dedicate unor volume apărute în mediul românesc din exil, precum: *Pitești: centru de reeducare studențească*, de Dumitru Bacu, în colecția „Dacoromania”, Madrid, 1963; Ștefan Baciș, *Poemele poetului pribeag*, Mexico, 1963 sau Dorina Ienciu, *Aripi de Lumină. Rime și poeme în proză*, în colecția „Dacoromania”, Madrid, 1963²⁶⁴.

În categoria preocupărilor exclusiv laice, dar culturale, se anunța turneul lui Jean Constantinescu, compozitor și dirijorul orchestrei Universității Naționale Tucuman (Argentina) în Europa, începând cu un concert la Le Mans²⁶⁵.

La rubrica „Știri din parohie” se consemnau evenimente și se publicau documente oficiale. De pildă, se vorbea despre adunarea generală a asociației culturale a BORP din ziua de 5 martie (inițial se convocase pentru 25 februarie), spicuiindu-se din raportul general prezentat de

---

canonice, P.S. Sa Teofil Ionescu a cercetat și biserica ortodoxă română din Baden-Baden, Germania (*Ibidem*).

²⁶⁰ *Ibidem*, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 27-28; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, coperta 1/verso.

²⁶¹ *Ibidem*, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 30-31.

²⁶² *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, p. 26.

²⁶³ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, p. 7; *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, p. 9.

²⁶⁴ *Ibidem*, an IV, nr. 16/iulie-august 1964, pp. 7-8.

²⁶⁵ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 25-26.

prof. N. A. Gheorghiu, privind: constituirea ansamblului „Carmen” de sub conducerea lui Grigorie Iosub și Ion Eitel, reparațiile și îmbunătățirile făcute la casa parohială prin participarea unor parohieni (N. Guguianu, Grațian Radu, I. Cușa, col. I. Tomoroveanu, D. Nacu, D. Popa, pr. Gherasim Șelaru), înființarea școlii românești de catehizare, inițierea seriei unor conferințe religioase și reluarea Buletinului parohial. De asemenea, se făcea cunoscut noul consiliu parohial ales: Dumitru Anastasescu, Dumitru Bacu, Titus Bărbulescu, Mircea Domitriu, Constantin Dumitrescu, Nicolae A. Gheorghiu, Ștefan Georgescu-Olenin, Nicolae Guguianu, Gheorghe Leafu, Petre Iliescu, Ion Miloae, Demostene Nacu, Iancu Perifan, Constantin Stoicănescu, Ion Tomoroveanu și Virgil Vasiliu²⁶⁶. Într-un articol aparte, cu titlul „Semnificația ultimei adunări generale parohiale”, se evidențiază armonia din interiorul BORP, comparativ cu tensiunile care se înregistraseră în anii `50, rolul pe care îl căpătase Biserica română din Paris, prin dialogul care se închegease între cei doi episcopi români din exil, și atitudinea categorică de respingere a oricărei influențe venite dinspre regimul comunist de la București²⁶⁷.

De altfel, despre întrunirea Adunării Generale a asociației culturale a BORP din fiecare an s-a consemnat de fiecare dată în revista BORP, unde se prezentau fragmente din luările de cuvânt ale membrilor Consiliului parohial și se reliefa realizările din ultimul an și proiectele de viitor²⁶⁸.

Din anul 1962, apar anunțuri inclusiv despre Congresul Episcopiei ortodoxe române a Canadei și a Europei occidentale (1960 Tecumseh Road East, Windsor, Canada), condusă de Episcopul Teofil Ionescu, unde se anunțau programul și ordinea de zi²⁶⁹.

Tot din 1962, la îndemnul Episcopului Teofil, comunitatea BORP inițiază, în perioada 29-30 septembrie, pelerinajul la Mănăstirea „Sf. Arhanghel Mihail” din Mont Saint Michel, Normandia, Franța. Pelerinajul a fost închinat „Bisericii martirizate de comunism și Unirii Bisericilor creștine” și care, repetat anual de către membrii

²⁶⁶ *Ibidem*, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, pp. 13-18.

²⁶⁷ *Ibidem*, pp. 18-22.

²⁶⁸ „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an III, nr. 15/octombrie 1963, pp. 1, 9; *Ibidem*, an VI, nr. 20/septembrie 1968, pp. 1-6.

²⁶⁹ *Ibidem*, an II, nr. 12/septembrie-octombrie 1962, pp. 5-6.

comunității românești de la Paris, uneori cu participarea Episcopului Teofil Ionescu, a devenit o tradiție construită în spirit ecumenic²⁷⁰.

Sub semnul „ecumenicității”, se consemna evenimentul ofierii în ziua de 17 decembrie 1961, la Biserica română din Paris, de către „un sobor mare de slujitori”, în frunte cu Episcopul Teofil Ionescu și Episcopul Antonie de Geneva (din ROCOR), a Sfintei Liturghii și a parastasului pentru „pomenirea tuturor creștinilor care au murit martirizați în răstimpul a 44 de ani de persecuție a Bisericii Creștine de către stăpânirea Moscovei comuniste”²⁷¹. Mai apoi, în contextul desfășurării Conciliului Vatican II, la 14 octombrie 1962, aflat la Roma, pentru a-i vizita pe românii din această comunitate, Episcopul Teofil s-a întâlnit cu Episcopul Antonie, alături de care a depus o moțiune la Secretariatul pentru unitatea creștinilor de la Vatican pe tema persecutării creștinilor în statele aflate sub ocupație sovietică²⁷². Cu același episcop rus, la 19 aprilie 1964, Episcopul Teofil, în fruntea unui sobor de preoți, din nou, slujește în Biserica Română din Paris un parastas pentru creștinii persecutați în lagărul comunist²⁷³. La 7 iulie 1968, Episcopul Antonie de Geneva revine în lăcașul românesc din capitala franceză, unde împreună cu episcopul Nikon din SUA aduce spre închinare icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Kursk²⁷⁴.

Participarea Episcopului Teofil la Săptămâna de rugăciune pentru unitatea creștinilor din anul 1965 era consemnată de buletinul parohial. Se făcea vorbire despre participarea ierarhului român, însoțit de pr. Petre Popescu din Montreal, la catedrala anglicană din același oraș, alături de episcopul anglican al locului și arhiepiscopul

²⁷⁰ *Ibidem*, p. 6; *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, pp. 3-6, 7-8 (cu foto); *Ibidem*, an VI, nr. 18/ianuarie-februarie 1966, pp. 1-3 (cu foto); *Ibidem*, nr. 19/1967, pp. 2-3 (cu foto).

²⁷¹ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 26-27; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an II, nr. 11/aprilie 1962, p. 8.

²⁷² *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, p. 7. În moțiune, Episcopul Teofil figurează ca „évêque de l'Église orthodoxe roumaine, hors frontières (la diaspora roumaine), ayant son siège épiscopal à Windsor, Canada et à Paris, 9bis rue Jean de Beauvais, pour l'Europe Occidentale, confédéré au Saint Synode de l'Église orthodoxe russe hors frontières, présidé par Son Eminence le Métropolitte Anastasie de New York, USA” (*Ibidem*).

²⁷³ *Ibidem*, an IV, nr. 16/iulie-august 1964, p. 3.

²⁷⁴ *Ibidem*, an VI, nr. 20/septembrie 1968, p. 9.

romano-catolic²⁷⁵. În octombrie 1966, același preot de la Montreal a vizitat BORM, unde a slujit într-un sobor în frunte cu Episcopul Teofil²⁷⁶.

Mai apoi, în octombrie 1965, Episcopul Teofil a fost invitat de președintele Asociației românilor din sudul Germaniei pentru a oficia o slujbă de parastas „întru pomenirea fraților români morți în amară suferință, cauzată de ocupațiile rusești, din toate timpurile”. Episcopul a răspuns invitației, totodată cerând ca la această întâlnire românească să participe și preoții români din Germania, pr. Emilian Vasilovschi și Dimitrie Popa, la care să se alăture pr. Serge Heitz, iar slujba să se officieze la capela unde slujește monseniorul greco-catolic Vasile Zăpârțan, de la München. Conform revistei BORM, aflăm că, în ziua de 31 octombrie 1965, Episcopul Teofil a oficiat slujba de pomenire în biserica „Sf. Nicolae am Gasteig”, pusă la dispoziția asociației românești de către Arhiepiscopia romano-catolică de München-Freising²⁷⁷.

Activitatea Episcopului Teofil este tot mai prezentă la BORM. La 4 noiembrie 1962 l-a hirotonit într-un diacon pe teologul Mircea Domitriu, pe seama Bisericii Române din Paris, în paginile revistei publicându-se inclusiv „gramata rânduită de Biserică”²⁷⁸. Pentru ziua 23 mai 1963 se anunța hirotonirea într-un preot a scriitorului Constantin Virgil Gheorghiu de către Episcopul Teofil. Totuși, hirotonia s-a săvârșit în ziua de Înviere a anului 1963²⁷⁹.

La 28 noiembrie 1965, respectiv 5 decembrie, Episcopul Teofil i-a hirotonit într-un preot pe arhidiaconii Mircea Domitriu, inginer la uzinele Simca, și pe Radu Apostolescu, profesor de Limba engleză în învățământul secundar din Paris, pe seama Bisericii române din Paris²⁸⁰. La 6 decembrie 1966, Episcopul Teofil a hirotonit pe monahul Pahomie (cu metania la mănăstirea Dălhăuți), tatăl pr. V. Boldeanu, ca diacon, iar la 10 decembrie ca ieromonah. Tot în ziua de 10 decembrie, Episcopul Teofil i-a hirotesit ca duhovnici pe preoții

---

²⁷⁵ *Ibidem*, an V, nr. 17/ianuarie-februarie 1965, p. 7.

²⁷⁶ *Ibidem*, an VI, nr. 19/1967, pp. 3-4, 21 (cu foto).

²⁷⁷ *Ibidem*, nr. 18/ianuarie-februarie 1966, pp. 4-5, 9.

²⁷⁸ *Ibidem*, an III, nr. 13/ianuarie 1963, p. 8 (cu foto).

²⁷⁹ *Ibidem*, nr. 14/aprilie 1963, p. 2; *Ibidem*, nr. 15/octombrie 1963, pp. 2-8 (număr dedicat acestui eveniment).

²⁸⁰ *Ibidem*, an VI, nr. 18/ianuarie-februarie 1966, pp. 6-8.

Pahomie Boldeanu, Mircea Domitriu și Radu Apostolescu, „misionari ai Episcopiei”²⁸¹.

O hirotonie în cadrul eparhiei conduse de Episcopul Teofil a fost cea a doctorului în Teologie Emil Lefter de la Buenos Aires, la 27 noiembrie 1966, ca diacon, respectiv la 4 decembrie, ca preot, săvârșită de către Episcopul Meletios Swaity, din Patriarhia Antiohiei²⁸². În fapt, Parohia românească de la Buenos Aires, Parohia din Montreal păstorită de pr. P. Popescu și BORP erau comunitățile care făceau parte din Eparhia pe care Episcopul Teofil o conducea.

Un comunicat deosebit al Consiliului parohial publicat în paginile Buletinului a fost despre contestația unor credincioși asupra validității actelor sacerdotale săvârșite de preotul Vasile Boldeanu. S-a întâmplat în urma decesului fostului mitropolit Visarion Puiu, survenit la 10 august 1964. În replică, la 14 noiembrie 1964, Consiliul parohial a lansat un comunicat prin care făcea un expozeu asupra relației dintre cei doi, prin care se arăta că, la 20 decembrie 1957 mitropolitul îl oprise pe pr. Boldeanu să mai slujească, deși în 1955 ierarhul ar fi desființat Eparhia. Ulterior, cel sancționat „s-ar fi adresat forurilor superioare bisericești, cerând să fie judecat după rânduială”, în timp ce mitropolitul „ar fi ocolit calea justiției bisericești, revenind asupra deciziei din 20 decembrie 1957”, însă fără să se ofere detalii.

Mai apoi, în comunicat se spunea că informația conform căreia, printr-un testament, mitropolitul ar fi dat anatema preotului V. Boldeanu, nu poate fi luată în considerare, deoarece legatarul testamentar, prof. Virgil Mihăilescu, de la Freiburg, ar fi asigurat Consiliul parohial de inexistența unui astfel de document. Prin urmare, Consiliul, în virtutea mandatului legal ce-l deține, obligat să vegheze la bunul mers al Asociației culturale, conștient, de asemenea, de răspunderea națională și creștină ce-i revine, consideră că problema este definitiv închis și declară prin acest comunicat dosarul închis²⁸³.

Relațiile cu reprezentanți români de la Locurile sfinte se reflectă, de asemenea, în paginile revistei BORP. De pildă, preotul C. V. Gheorghiu, „misionar al Episcopiei Române din Europa Occidentală”,

²⁸¹ *Ibidem*, nr. 19/1967, p. 21.

²⁸² *Ibidem*, pp. 20-21.

²⁸³ *Ibidem*, an V, nr. 17/ianuarie-februarie 1965, p. 6.

scrie un articol cu titlul „Sfinții Părinți Români care trăesc în pustie”, unde face referire la viețuirea exemplară a ieromonahului Ioan Iacob Hozevitul în Palestina. Acestui material este alăturat un poem al Ioan Iacob, cu titlul „Pe Drumul crucii poporului român”²⁸⁴.

Tot în Buletin au fost consemnate donațiile în bani, obiecte cu destinație socială și chiar materiale de construcție către BORM, ca urmare a apelurilor pr. V. Boldeanu de refacere și îmbunătățire a Casei parohiale, de împodobire a bisericii și pentru susținerea activităților pastoral-culturale. Acestora li se adăuga voluntariatul mai multor membri de seamă ai comunității la acțiunile de reamenajare și reparare a casei parohiale în 1961²⁸⁵.

Activitatea parohială era consemnată prin diferite materiale, precum apeluri, colecte cu scop filantropic, evenimente familiale etc. În primul număr al revistei, Epitropia BORM făcea un apel pentru „Ajutorul de iarnă”, care presupunea asigurarea unui fond financiar pentru întreținerea bisericii, inclusiv încălzirea ei. Alături de apel era publicată o listă cu persoanele care deja răspuseseră în urma anunțului făcut de preot în biserică și de la care se strânseseră 2165 de franci noi²⁸⁶. Un apel asemănător, însă, corespunzător perioadei de primăvară, era făcut de pr. V. Boldeanu la 16 martie 1960²⁸⁷.

În aceeași categorie este apelul, inițial afișat la intrarea în biserică în ziua de 14 octombrie 1960, pentru organizarea unor cursuri de catehism și de cultivarea limbii române pentru tineret, în fiecare joi, între orele 14-17, în „Casa Bisericii”. Școala a început să funcționeze chiar de a doua zi, în fiecare joi, ocazie în care s-a putut face recensământul tineretului din parohie. Tot în buletin se anunța că în parohia BORM sunt 156 copii, din care 36 de școală, 11 tineri de liceu și 6 studenți. Prin activitatea acestei școli, cu o „realizare foarte modestă, dar plină de promisiuni” și cu ajutorul copiilor, s-a organizat un program artistic pentru sărbătoarea Crăciunului din 1960, în care s-a făcut „împărțirea darurilor”. Astfel, „cu acest prilej s-a văzut lupta enorm de grea a copiilor de a se menține și a vorbi românește. De aceea, se spunea

---

²⁸⁴ *Ibidem*, pp. 1, 6.

²⁸⁵ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, p. 17.

²⁸⁶ *Ibidem*, nr. 1/ianuarie 1961, pp. 10-12.

²⁸⁷ *Ibidem*, p. 17.

în buletin, repetăm stăruitor apelul nostru: nu lăsați copiii să devină streini de Neamul și Credința strămoșească. Vorbiți românește cu ei în casă și trimiteți-i joia la școala românească²⁸⁸.

Tot la rubrica privind activitatea BORP se consemna faptul că, în ziua de 26 decembrie 1960, cu prilejul agapei tradiționale de Crăciun, la inițiativa membrilor corului s-a constituit „Ansamblul muzical Carmen”. Acesta era condus de un comitet ales pe trei ani, primul fiind format din: Dumitru Bacu, secretar; Dumitru Popa, casier; Doina Ienciu, respectiv Nicolae Chiriac și Radu Apostolescu în calitate de cenזורi. Pentru acesta s-a redactat un regulament de organizare și funcționare, care mai apoi a fost aprobat de Consiliul parohial, deoarece ansamblul se afla sub patronajul BORP. În principal, atribuțiile acestui ansamblu era de a oferi răspunsurile la serviciile religioase, „să cultive datinile creștinești românești, să organizeze manifestări artistice cu scopul păstrării limbii, tradițiilor și năzuințelor românești” și să răspundă invitațiilor făcute de comunitățile românești din exil²⁸⁹. De altfel, la 27 martie 1961, ansamblul „Carmen”, format dintr-un cor mixt de 40 persoane, o formație de jocuri populare din 7 perechi și un taraf, a avut prima reprezentare într-un concert susținut la Salle Chopin-Pleyel din Paris (252 rue du Faubourg Saint Honoré), eveniment care s-a bucurat de succes²⁹⁰. Acesta a fost doar începutul unui șir de reprezentații apreciate atât de către românii din exil, cât și de străini²⁹¹. În scopul promovării acestei inițiative, Grigorie Iosub scria periodic în buletinul parohial articole, precum: „Distracție sau datorie. Câteva gânduri în legătură cu folclorul românesc în exil”²⁹².

²⁸⁸ *Ibidem*, pp. 12-13; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 17-19, 27.

²⁸⁹ „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 1/ianuarie 1961, pp. 14-15.

²⁹⁰ *Ibidem*, nr. 2-4/februarie-aprilie 1961, pp. 22-26.

²⁹¹ *Ibidem*, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 31-32; *Ibidem*, nr. 10/ianuarie 1962, pp. 27-28; „Biserica Ortodoxă Română din Paris”, an III, nr. 13/ianuarie 1963, p. 8; *Ibidem*, nr. 14/aprilie 1963, pp. 5-8 (cu foto).

²⁹² „Buletin parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris”, an I, nr. 5-9/mai-septembrie 1961, pp. 25-26.

Considerații finale

Timp de aproximativ o jumătate de secol, presa Bisericii Ortodoxe Române de la Paris a avut o apariție bogată, complexă, însă nu neapărat constantă. A avut nume diferite, de la un preot la altul, conținut mai mult sau mai puțin cu caracter politic, național sau teologic, menit să reflecte activitatea și legăturile pe care comunitatea din jurul acestui lăcaș românesc din inima capitalei franceze le-a manifestat atât înainte de începutul exilului, cât mai ales după anul 1948, când a declarat separarea totală de regimul comunist de la București. A încerca să conturăm niște concluzii asupra acestui subiect este dificil. În cele de mai sus am încercat să reconstituim și să surprindem conținutul acestei activități publicistice, care s-a desfășurat în condiții vitrege, atât de ordin financiar, cât mai ales geopolitic. În fapt, conținutul acestei prese reflectă nivelul cultural și teologic al celor care conduceau și frecventau Biserica Română de la Paris, slujitori și oameni de cultură, care trădau vaste cunoștințe teologice și politice, care manifestau dragoste de țară și empatizau cu suferințele celor aflați sub persecuția comunistă, printr-o adversitate fățișă față de regimul politic nelegitim din țară, oameni care năzuiau la o unitate spirituală a românității din exil, uneori subminată de orgolii sau prin tratarea problemelor bisericești cu metode contaminate de rațiuni politice.

Oricum, un astfel de demers, considerăm noi, contribuie mult la cunoașterea și înțelegerea acestui fenomen complex, care a fost exilul bisericesc. Sperăm ca studiului de față să îi adăugăm și altele despre trecutul recent al Bisericii Ortodoxe Române din Paris, pornind, mai ales, de la sursele de arhivă.